BRUSSELSCHE TYPEN

DOOR CYPRIAAN VERHAVERT

TEKSTTEEKENINGEN VAN STAN VAN OFFEL
FRONTISPICE VAN HERMAN TEIRLINCK

VIERDE DUIZEND

UITGEVERS:

OFFICE DE PUBLICITÉ
NIEUWSTRAAT 36 BRUSSEL

« 'TSPAEVERKE »
MURILLOSTRAAT 28 BRUSSEL

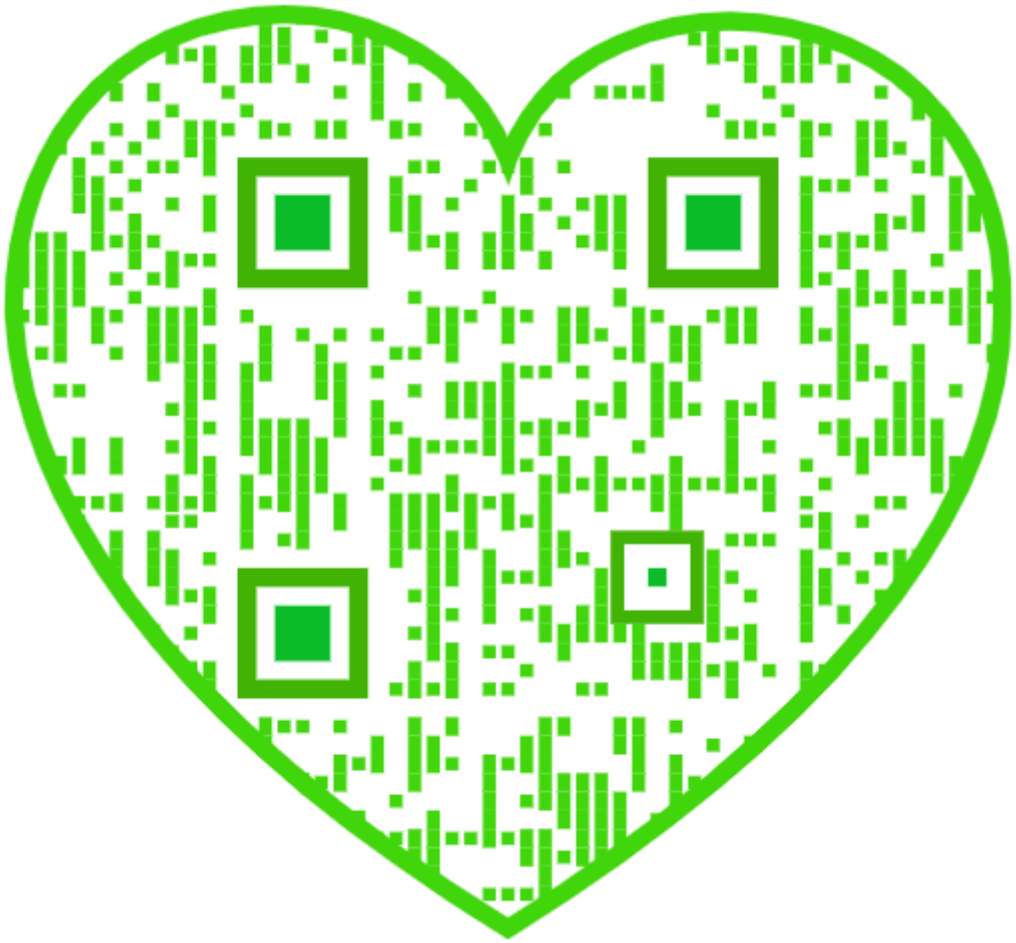

BRUSSELSCHE TYPEN

BRUSSELSCHE TYPEN

DOOR CYPRIAAN VERHAVERT

TEKSTTEEKENINGEN VAN STAN VAN OFFEL
FRONTISPICE VAN HERMAN TEIRLINCK

VIERDE DUIZEND

UITGEVERS:

OFFICE DE PUBLICITÉ
NIEUWSTRAAT 36 BRUSSEL

TSPAEVERKE »
MURILLOSTRAAT 28 BRUSSEL

Ve CONGRÈS INTERNATIONAL
DES
SCIENCES HISTORIQUES
BRUXELLES 1923
SOUS LE HAUT PATRONAGE DE
S. M. LE ROI DES BELGES

BRUXELLES, LE 7 juli 1923
Palais des Académies, 1 Rue Ducale
11 Klauwaerlaan
Elsene

Waarde Heer Verhaeren,

Zelden heb ik voor een aardig boek gelezen, zoo grondig bestudeerd, alles echt uit het volksleven gegrepen. De "Brusselsche Typen" zijn onverbeterlijk weergegeven, levensecht voorgesteld. Waarlijk ik bewonderde uwen opmerkingsgave en moet bekennen dat ik in langen tijd een zoo boeiend boek niet ont= moet heb. Wel is waar kon ik hier en daar iets van onze ouden gebruiken, van ons verleden, maar U hebt dit bovendien waardig vervuld den geest van een man uit den volksklasse te doorgronden, zijn geheimste gevoelens, zijn denken en denken, niet alleen letterkundig maar ook psychologisch en filosofisch zelfs voor oogen te stellen. Het Manneke Pannenke, de Jandoer, en andere, zijn mij onvergetelijk.

Ik breng U mijnen hulde, Waarde Heer Verhaeren, en bevens mijnen innigen dank voor de loffelijke woorden aan mij en de opdracht gericht. U hebt enkel vergeten dat ik historie= ... e.d. mis de

Brief van wijlen Prof. G. Des Marez, stadsarchivaris :

Ve Congrès International
DES
SCIENCES HISTORIQUES
BRUXELLES 1923
SOUS LE HAUT PATRONAGE DE
S. M. LE ROI DES BELGES
—:—

Brussel, 7 Juli 1923.
11, Klauwaertslaan,
Elsene.

Waarde Heer Verhavert,

Zelden heb ik zoo een aardig boek gelezen, zoo grondig bestudeerd, alles echt uit het volksleven gegrepen. De « Brusselsche typen » zijn onverbeterlijk weergegeven, levend voorgesteld. Waarlijk, ik bewonder uwe opmerkingsgave en moet bekennen dat ik in langen tijd een zoo boeiend boek niet ontmoet heb. Weliswaar, ken ik hier en daar iets van onze oude gebouwen, van ons verleden, maar U hebt dit benijdenswaardig voorrecht den geest van den man uit de volksklasse te kunnen doorgronden, zijne geheimste gevoelens, zijn doen en denken, niet alleen letterkundig, maar ook psychologisch en philosophisch helder voor oogen te stellen. Het Mosselwijveke, Baronske, de Zandboer, en andere, zijn mij onvergetelijk.

Ik breng U mijne hulde, Waarde Heer Verhavert, en tevens mijnen innigen dank voor de loffelijke woorden aan mij in de opdracht gericht. U hebt enkel vergeten dat ik historieker ben en de kritiek verplicht mij te denken dat uwe vriendschap voor mij U er wellicht toegebracht heeft de grenzen iets te overschrijden.

Nogmaals besten dank, Waarde Heer Verhavert, en vriendschappelijke groeten van

G. DES MAREZ, Prof.

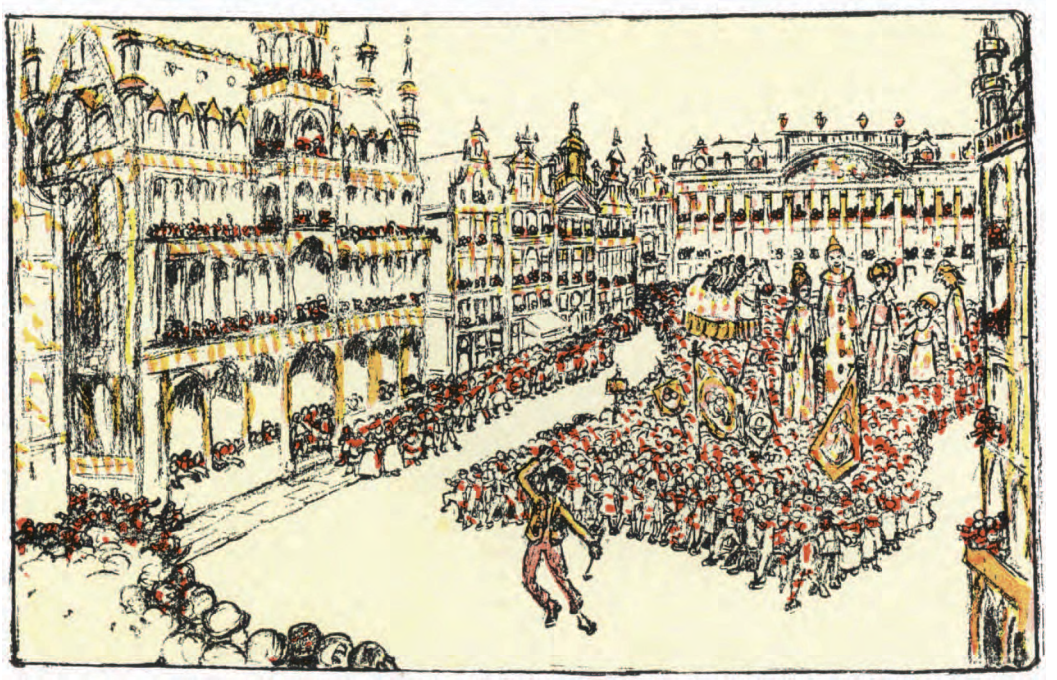

« Entrée Triomphal » van Zot Lowieke... avec toette-les-z-onneurs dûs à son grade.

OVER BEULEMANSEN EN... MUILEZELS

Dit stuk, geschreven op vraag van de leiders van den « Vlaamschen Toeristenbond » en verschenen in het orgaan van die Vereeniging, is een inleiding tot dit boek.

Het valt misschien te rangschikken onder wat men noemt « Het Brusselsche Vraagstuk », maar dat vraagstuk, zooals het thans is gesteld en waaraan wij toch niet onverschillig kunnen blijven, is echter te veelomvattend opdat wij zouden trachten het zoo maar in enkele bladzijden te behandelen.

Ons jarenlang verblijf in de hoofdstad, de ondervinding die wij er hebben opgedaan en de bescheiden rol die wij er hebben gespeeld, geven ons, meenen wij, het recht de feiten — zooals wij die hebben zien gebeuren en alhoewel van een algemeen standpunt beschouwd — toch eenigszins kritisch te beoordeelen.

NOG altoos geldt het, in bepaalde middens, als hooge wijsheid en scherpzinnige scherts — ofschoon thans veel minder dan vroeger — de Brusselaars voor « Beulemansen en Muilezels » te doodverven. Spuiters maken daarvan nog graag gebruik en schrijvers, tuk op geestige kopij, maar

die de stad en haar bewoners slechts aan de oppervlakte kennen, vinden in het gebruik van die schimpscheuten een dankbaar onderwerp.

Die geestigheid vergt anders weinig inspanning. Zooals verder in dit boek wordt bewezen, hebben Fonson en Wicheler « Beulemans » ontdekt — zonder vooropgezette motieven dan theatersukses, maar met veel psychologischen zin aangewend — en wijlen professor Bolland, een Nederlander, heeft, op een voordracht in de Militiezaal van het Brusselsche stadhuis, de « vermuilezeling van den Kiekefretter » verevangelischt.

Het laatste is een bewijs dat de Brusselaars « brave jongens » zijn, doordat zij zich, in hun eigen huis, aldus in het aangezicht lieten slaan.

Wij citeeren uit ons geheugen: Op die voordracht van den Nederlandschen wijsgeer waren heel wat vooraanstaande, bloedeigen Kiekefretters aanwezig, zoo o.a. de bekende schrijvers van « De Wandelende Jood » en « Starkadd », August Vermeylen en A. Hegenscheidt. Zij zullen wel de eersten geweest zijn om die « zwans » toe te juichen. Met zooveel

andere gaven: dàt zit den Brusselaar in het bloed.

Zie maar eens naar den « vermuilezelden » Herman Teirlinck!

Professor Bolland had die verbasteringstheorie niet uitgevonden. Daarvoor kende hij niet genoeg de taaltoestanden in ons land. Zij werd hem ingeblazen door strijdende Vlamingen — met dewelke wij vaak aan dezelfde tafel gezeten hebben! — doch in zijn mond en in die omstandigheden door hem aangewend, kreeg die theorie de beteekenis van een beginselverklaring.

Het « Beulemansgeval » is tragischer. Tragisch voor diegenen die het hebben geprovokeerd en uitgebuit, de Brusselsche Vlaamschhaters. Stellig is daar het vertrekpunt van de toenadering in taalaangelegenheden tusschen Walen en Vlamingen te zoeken.

Wallonisanten en Flaminganten hebben zich, elk van hun kant, aan die bron van leute en ten nadeele van de Brusselsche volksmenschen — en laat ons maar zeggen: van de zgn. kleine burgerij — oververzadigd.

Zonder daarover waarschijnlijk verder na

te denken, hebben de Wallonisanten zich daaraan leelijk vergrepen. Door hun anderzijds gewettigde spotternij, boekten zij openlijk het faljiet van het te hunnen bate aangehouden en doorgezette verbasteringsstelsel. Om daarvan overtuigd te wezen, volstaat het een artikel te herlezen in « Le Soir », van den heer Jules Destrée — intusschen overleden, en voor wiens artistieke begaafdheden en kennis wij anderzijds veel eerbied koesteren! — bij het bespreken van het vergelijk getroffen tusschen Waalsche en Vlaamsche socialisten tot oplossing in vredelievenden zin van de talenkwestie in België, en het relaas van den heer Louis Piérard, in « Les Nouvelles Littéraires » van 17 Augustus 1929, over het « Planten van den Meiboom » in de Sint-Laurentiuswijk te Brussel.

Beide intellektueelen vonden nogal stekelige en moeilijk te slikken graten in het door den doorsnêe-Brusselaar gesproken Fransch.

Voor de Vlamingen, die ook aan dat spelletje meededen, dienen er misschien verzachtende omstandigheden te worden gepleit. Onbewust, hebben zij zich laten leiden door vooroordeel. Want de literatuur, het geschre-

ven en het gesproken woord over Brussel, stelde de stad en haar bewoners altoos en onvoorwaardelijk in een ongunstig daglicht, zelfs wanneer de bedoeling van den schrijver of spreker anders was. Daardoor zijn de Vlamingen nooit er in geslaagd de eigenlijke Brusselsche bevolking van de zoogenaamde « Beulemansen » en « muilezels » en van haar ver- en misleiders te scheiden.

De Vlamingen hebben aldus mee den hiel gedrukt op hun stam- en taalbroeders, die in zedelijk-neteligen toestand verkeeren; de volksmenschen, die zij gewetenshalve moesten steunen en onderrichten, hebben zij van zich afgestooten en nog dieper vernederd en derwijze de zoo gewraakte verbastering gevoed en helpen bestendigen.

Indien de Vlamingen twijfel koesterden over de echtheid van hun verwantschap met den rasechten Brusselaar, hadden zij maar een paar folianten van vóór 1815 na te slaan of hadden zij maar even een paar straten in specifiek-Brusselsche volkswijken langs te loopen en alsdan de oogen en de ooren te openen; hadden zij slechts den weelderigen, beeldrijken woordenschat van den Brussel-

schen volksmensch te ontleden en te vergelijken.

Het werd te zelden gedaan. Alleen wat uit het hart komt, gaat tot het hart.

Thans is er wel een kentering ten goede...

Eilaas, intusschen heeft zich ook de politiek van de kwestie meester gemaakt en aldus wordt zij nogmaals van haar natuurlijken gang en de juiste beteekenis afgeleid.

Dàt is o.i. de nuchtere waarheid.

OVER DE BRUSSELAARS IN HET ALGEMEEN

HOOFDZAKELIJK uit onze medewerking aan weekbladen zijn deze BRUSSELSCHE TYPEN geboren. Dat heeft ons, zoo niet genoodzaakt tot grondige studie van het onderwerp, dan toch er toe aangezet menschen en dingen, die we anders elken dag achteloos voorbijliepen, met een heel ander oog te leeren bekijken en eigenaardige gezegden en benamingen te beluisteren en te doorgronden.

Nochtans, niet het bloote woord was ons doel. Gezocht hebben we de ziel van elk woord, waaruit noodzakelijkerwijs « de zwans » moest voortspruiten, omdat de Brusselaar, de Kiekefretter — naar de verworven reputatie — van natuur « zwanzer » is.

In hoever we daarin geslaagd zijn, zal de lezer zelf beoordeelen.

Eén feit, een voorbeeld nopens de zeden en gebruiken, « de zwans » van den Brusselaar : In omstandigheden die aan de meeste per-

sonen bedroevend zouden voorkomen en het inderdaad, in eigen familiekring, meestal zijn, levert de doorsnêe Brusselaar vaak het bewijs eener bijzondere spiritualiteit.

Geen Kiekefretter, 'n èchte, of hij maakt deel uit van ten minste een tiental « Sjosseteiten » van kaart-, bol-, balspel ; tooneel, fanfare, kruisboogschutters, wipschieters, schijfschieters en dergelijke. Stellig is er één maatschappij onder met een mooi vaandel, die het zich « ten plicht rekent » — gewoonlijk wordt dat voorzien in de Statuten — de afgestorven leden, stoetsgewijs, met vaandel en muziek, naar « de laatste rustplaats » te vergezellen.

Telkenmale een dergelijk « incidentje » zich voordoet, krijgt dat voor de overlevenden de beteekenis van « een partieke plezier », en wordt het aldus uitgevoerd. In het opgaan naar het « Kerkhof van Evere » (dat is de stedelijke begraafplaats) worden « des marches de Chopin à volonté » geblazen, maar, op den terugkeer, klinken de « pas redoublés » en in zeer veel kapellekens wordt er halt gehouden « tot lafenis der ziel van den afgestorvene ».

In sommige dier « Sjosseteiten », heerscht nog de gewoonte — alhoewel nu minder dan voor den oorlog, om reden van de levensduurte — dat de leden bij testament voorschrijven den dag van hun begrafenis « op hun gezondheid », in het lokaal der maatschappij, een ton Lambiek te laten leegdrinken.

Schuilt er niet iets Uilenspiegelachtigs in zelfs den Dood « plezant « te vinden!

Nochtans, die schijnbaar veronachtzamende handeling is nog geen bewijs van onverschilligheid tegenover de personen « die er hun lepel bij neerleggen » of « hun pijp uitkloppen », want misschien nergens wordt de « doodenvereering » op zulke indrukwekkende en bestendige wijze toegepast.

Wij zullen ons echter van bijzonderheden dienaangaande onthouden. Iedereen kent die of kan die leeren kennen.

OVER DE « MAROLLIENS » IN HET BIJZONDER

Over hetgeen voorafgaat, blijft er een ingewoekerd vooroordeel tegen te spreken, namelijk: als zouden de « MAROLLIENS »

zoo'n heel speciaal volkje-op-zich-zelf uitmaken; lieden van wie men nooit iets goeds te verwachten heeft, individus die men in àlle omstandigheden hoeft te schuwen.

Edoch, niets is minder waar!

Jammer genoeg, hebben velen die spreken en schrijven over « Marollen en Marolliens » nooit een voet op de Marollen — dat is de wijk achter het Justitiepaleis — gezet.

Zij kennen dus de Marollenmannen niet, hun levensopvatting, hun levenswijze, hun hoedanigheden... hun gebreken.

Wij kunnen, zonder vrees van grondige tegenspraak, beweren dat de « Marolliens » nog steeds het meest van alle Kiekefretters zich-zelf zijn gebleven. Hun gemoedstoestand is en blijft onaangeroerd!

Laat hen onderling al eens aan den slag gaan, hun ingeboren en ingewortelde veeten « tegen die van Meulebeek » bot vieren, hun « mokske 'n toefelink draaien », desondanks is er geen ingekankerde verdorvenheid op te merken. Integendeel! Voorbeelden van ouders- en kinderliefde, van opofferingsgeest, van instinktieve toewijding tot den dood toe als uitvloeisel van echtelijke trouw,

zijn er op de Marollen voor het grijpen.

Overigens, in de volkslagen — dit is gemeenwoord geworden — liggen schatten bedolven.

Alhoewel het hier eigenlijk gaat over « Marollen en Marolliens », toch moeten wij er, duidelijkheidshalve, bijvoegen, dat er een merkelijk verschil bestaat tusschen de bewoners der « Marollen » en die der andere stadsgedeelten; niet zoo zeer uiterlijk, dan wèl naar de taal en den geest.

Uit jarenlange ondervinding en nauwe betrekkingen met de bewoners, om beroepsreden, hebben wij kunnen opmaken dat in de hoofdstad elke wijk haar eigenaardigheden heeft.

De Duivelshoek, O.-L.-V.-Ten-Roode, de Baffon (les Bas-fonds) — gedeeltelijk weggevaagd, helaas! — zijn heelemaal ànders dan de Kapellemarkt en het Vossenplein. — Van de Isabellawijk, de Putterij, Kantersteen hoeven wij niet meer te gewagen; de « sloopingswoede » vierde er hoogtij!

NOTA : Sedert deze bladzijden werden geschreven, is een nieuwe wet gestemd tot

het oprichten van een « ondergrondsch Centraal Station » te Brussel. Zooals men weet, was die kwestie gedurende meer dan een halve eeuw op de agenda van Kamer en Senaat en was zij ook de oorzaak van het volkomen vernietigen van veel en onschatbaar Brusselsch stadsschoon.

Alvorens men definitief met deze werken zal kunnen aanvangen, zullen nog honderden huizen en gebouwen afgebroken worden, zoodat er ten slotte van de overbekende Brusselsche stadswijken weinig of niets typisch zal overblijven.

Men make zich daarover geen illusies: over enkele jaren, zal men het optreden betreuren van die « moderne beeldstormers », die misschien aan de toekomstige bewoners van de hoofdstad meer stoffelijk voordeel voorbereiden, maar meteen den rasechten Brusselaar van zijn ziel berooven, hetgeen, in veel opzichten, een ramp zou kunnen worden.

OVER DEN OORSPRONG EN DE BETEEKENIS VAN DE BENAMING « KIEKEFRETTER »

LANG, zeer lang is 't geleden. Het was ten tijde dat Johanna en Wenceslas in Brabant meester speelden. Wenceslas, graaf van Luxemburg, keizer van Duitschland, zoon van Jan, Koning van Bohemen, was 'n zonderlinge kerel die zijn tijd doorbracht met vechten en ruziemaken. Hij staat in de geschiedenisboeken aangeteekend als 'n onbezorgde en lichtzinnige prins, van denwelke de Brabanders veel miserie te doorstaan hadden.

Johanna werd te Brussel, op 24 Juni 1322, geboren, zij was de dochter van Jan III, hertog van Brabant, weduwe van Willem III, hertog van Henegouw.

Wenceslas lag steeds overhoop met de Brabantsche Gilden en Neringen; met de eene bevocht hij de anderen, tot ze hem allemaal den rug toekeerden.

In het jaar 1371, liepen er tusschen den Rijn en de Maas, talrijke benden baanstroopers,

die de aldaar reizende en voorbijtrekkende kooplieden plunderden en vermoordden. Zij stonden onder de leiding van ridders en leenheeren uit de streek, die zelf burchten bewoonden.

Willem VI, hertog van Julich, had de slechte reputatie van opperhoofdman te zijn van dat soort bandieten. Hij was geassocieerd in dat bedrijf met den hertog van Gelder.

Om aan die schurkerijen paal en perk te stellen, zou Wenceslas hen gaan bevechten, en daartoe vroeg en bekwam hij de hulp van Jan en Hendrik van Bouchout, Walter van Beerthem, Robert van Berlaar, Jan van Ophem, Jan Vandermeeren van Saventhem, Hendrik van Duffel, Jan van Redelghem, Robert van Assche, en anderen.

Op 21 Oogst 1371, had de ontmoeting der twee legers plaats op de pleinen te Bastweiler, bij Geilenkirchen.

De Brusselaars vochten als leeuwen en een zekeren tijd waren de Brabanders aan de winnende hand. De hertog van Julich werd gevangen genomen, maar Wenceslas viel ook weerloos in handen der tegenstrevers. Door een bruusken aanval van Rei-

nout, hertog van Gelder, werden de Brabanders overrompeld en uiteengeslagen. 7.000 bondgenooten verloren er het leven bij. Wenceslas werd gevangen weggevoerd en elf maanden vastgehouden. Na dien tijd, geraakte hij uit de handen zijner vijanden door tusschenkomst van zijn broeder Karel IV, keizer van Duitschland. De Brabanders mochten 900.000 gouden « moutons », zoowat 7.000.000 frank afdoppen (1).

De Brusselaars, vóór hun vertrek uit eigen gewest, waren er zoo van overtuigd hun tegenstrevers met een knip op den neus te kunnen op de vlucht jagen, dat heel hun munitievoorraad bestond uit... honderden knechts, geladen met gebraden kippen en flesschen wijn. Hun pakgoed was samengesteld uit glazen, bekers, pastei en uitgezochte vleeschwaren « enveloppés de belles petites touvailles » (in kleine mooie servetten ingepakt), zegt een historikus.

Op den triestigen avond en nacht van den grooten slag, toen er nog slechts doode Brabanders, alsmede gewonden en in boeien

(1) Sedert is de devaluatie van den Belgischen frank gedekreteerd geworden!

geslagenen ter plaatse overbleven, maakten de anderen zich meester van den rijken voorraad spijs en drank en zij lieten hun buiksken terdege sabbat vieren.

Van dààr uit, werden de eerste kwinkslagen dienaangaande op kosten der Brusselaars losgelaten en kwam de benaming « Kiekefretters » of « kiekeneters », natuurlijk spottenderwijze bedoeld.

VAN KETJE TOT KIEKEFRETTER

BRUSSELSCHE Ketjes, daar geraken we nooit over uitgepraat! 't Zijn rare gasten, raak in 't denken, zeggen en doen!

Voor het uithalen van kapoenerijen zijn ze de eersten, het toekennen van schimpnamen de sterksten, en voor het verrichten van ernstige bezigheden de laatsten.

Zij hebben allemaal, maar allemaal hoort ge! 'n been in den rug, 'n haarpijltje in d'hand of 'n heele « perruque » onder den arm...

Ondanks wet en schoolmeester, trekken zij den baard, meer dan op hun toer; ondanks politie, blijven zij opperbaas op straat en laan, en, ondanks reglement, verbod en bevel van wie het ook wezen moge, houden zij samenscholingen van honderden tegelijk, meetingen in open lucht, richten stoeten in, met ketelmuziek, buizen, potten, pannen, alles spontaan en veel beter dan « gechapeaubuusde », gekruiste en gemedaljeerde oome's dat kunnen.

'n Meestertoer, en daarvoor zijn ze te bewonderen : op minder tijd dan anderen

dat kunnen bedenken, zetten zij, op een der meestbewogen « carrefour's », de cirkulatie stop van trams, auto's, karren en voetgangers, op het oogenblik dat hen zulks best past...

Nooit of zelden blijft er een « in de pan », loopt er een 'n trafelingsken op, want zelfs ware 't gevaarlijk voor een mogelijk opdagende tegenpartij, zich er aan te vergrijpen... tenzij mits overmacht.

Wie de Ketjes in het oog hebben om 'n part te bakken moeten er aan; daartegen is er niets te doen, 't is het onvermijdelijke.

En nochtans, de Ketjes zijn niet wraakzuchtig, niet haatdragend : goedhartig tegenover ongelukkigen, maar onverbiddelijk waar het voorgewende vroomheid geldt. Ze zijn gedienstig zelfs, alleen of in groep, maar... spuiters, ochgod, ochheere... mijd er u van!

De Brusselsche Ketjes, dat zijn mannen, dat zijn kadees; dat zijn Charels!

Leven de Ketjes!

* * *

Door geleerden, die zich met dat zeer complekse vraagstuk van Ketje en van Kiekefretter bezighielden, werd jaren en jaren

gezocht en gerede- en gepennetwist over de eigenlijke indeeling in soorten, de meest waarschijnlijke overgangsperiode van het een naar het ander, want, en dit is wel een feit van overgroote beteekenis, en dat door weinig oningewijden begrepen wordt, een Ketje is geen Kiekefretter.

Het Ketje is de plant, de spruit waaruit de Kiekefretter groeien zal. Het gebeurt trapsgewijze.

Wij kennen van die geleerden die een groot deel van hun leven in dat midden doorbrachten, jaren aan Ketjesstreken en Kiekefretterij meededen, in het diepste van hun gemoed, hetzij door afkomst of overerving zich « Ketje » gevoelen of, onbewust, niettegenstaande « rang en stand », zich nog wel eens als een « echt Ketje » weten uit te leven en aldus, door zelfanalieze, trachten uit te maken hoe heel die geheimenis aan mekaar houdt.

De een zeggen dat een Ketje Kiekefretter wordt op veertien, anderen houden vol op zestien, weer anderen op achttien jaar, maar de zuivere definitie er van aangeven, neen, dat kunnen ze niet; dát kan er niemand!

Noch socioloog, noch psycholoog, noch zinneloozendokter! De kwestie is en blijft ondoorgrondbaar.

Voor zoover wij onze opzoekingen, onze bevindingen te pas kunnen brengen, durven wij nochtans staande houden dat een Ketje van aangeboren, van zuiveren bloede Ketje blijft tot één en twintig jaar. Daarna ondergaat hij een purifikatie, een evolutie: hij selekteert tot vijf en twintig. Bij sommigen begint die evolutie van achttien jaar af; ze krijgen 'n moustache — ten minste de plek begint zich af te teekenen waar ze komen zal! — en baard, die dan meestal gelijkt op « meuskeshaar », pluimen van een jonge kip of duif, doch reeds met het bloote oog zichtbaar. — Bij anderen duurt dat nog langer, of zij blijven bepaald « blanc-bec ».

Dat noemt men hermafroditte's.

Weer anderen blijven heel hun leven Ketje, doch zij gelijken door uitwendige teekenen aan een Kiekefretter, alhoewel ze, innerlijk, met de jaren in niets veranderen.

HOE DE BENAMING « BEULEMANSCH » IN DE WERELD KWAM. — HET MAROLLIAANSCH

IN den mond van veel buitenstaanders, die over de kwestie vermoedelijk nooit ernstig hebben nagedacht en die de Brusselsche bevolking noch in oorsprong, noch in wezen, noch den gemoedstoestand er van kennen, heeft het hier in zijn verschillende, doch onderling samenloopende schakeeringen van het gesproken dialekt, de benaming « Beulemansch » gekregen.

Met « Beulemansch » wordt gewoonlijk bedoeld een mengelmoes van slecht Fransch en slecht Vlaamsch, geprononceerd op een wijze om een bewoner « du côté de la Seine » kippenvleesch te doen krijgen en aan iemand van Benoorden-Moerdijk bedenkelijk het voorhoofd te doen fronsen.

Zij, aan dewelke deze benaming vaak in den mond ligt, zoeken en vinden er inderdaad, goedkoop, een middel in tot humor en lol, ten laste van de menschen die dergelijk taaltje spreken.

Echter, zich voorstellen dat de huidige spraak van de bewoners der hoofdstad enkel sedert enkele jaren ontstond, is verkeerd. Evenals het verkeerd is geen scheidingslijn te trekken tusschen de taal gebruikt door de « bourgeoisie » en de eigenlijke volkstaal.

De « bourgeoisie » bestaat, in overgroote meerderheid, uit ingewekenen, of kinderen van ingewekenen, Walen en Vlamingen; het volk, de werkersklas, huist en kluist, loetert en ploetert in de wijken, straatjes, steegjes; is er gewonnen en geboren, draagt den stempel van het midden, is onwillens en onwetens « getypeerd » en « gestyleerd » Brusselsch.

De « bourgeoisie » spreekt een kunstmatige taal, Beulemansch, Kaekebroeksch als men wil; het « volk » spreekt « Marolliaansch », 't is te zeggen « Brusselsch »!

Het eerste is het uitvloeisel van de verfransching van 1830 af, aangehouden en gesterkt door inwijking van een overwegend, betrekkelijk-ontwikkeld Waalsch element in de Brusselsche agglomeratie, en het tweede, het Brusselsch, haalt zijn oorsprong in de geschiedenis.

Vóór het tooneelstuk van Wicheler en

Fonson: « Le Mariage de Mademoiselle Beulemans », werd er enkel gewag gemaakt van Kaekebroeksch, naar het boek van Léopold Courouble « La famille Kaekebroeck ». Het stuk van Wicheler en Fonson, werd, vóór den oorlog, voor het eerst opgevoerd in den « Théâtre des Galeries » en den schouwburg « Olympia », en behaalde een overgroot sukses, uit den aard van het stuk zelf, om de uitvoering, om de taal, omdat het nu eens was heelemaal een brok leven, opgevat en gespeeld in eigen midden.

In den hoofdpersoon « Mos'ieu Beulemàns », heeft de langage van Fonson en Wicheler vorm gekregen. Het Kaekebroeksch van Courouble ging er door te loor, omdat het, uitsluitend als lektuur, den diepgang miste bij de massa.

Feitelijk is 't hetzelfde. Doch aan de geestelijke vaders van « Fientje Beulemans » komt de eer toe het kind een naam te hebben gegeven.

De geschiedenis van het Marolsch, het Marolliaansch, is echter anders.

Naar de geschiedschrijvers beweren, zou het Marolsch zijn oorsprong halen uit de

14e eeuw, toen een talrijke schaar Waalsche werklieden uit het Zuiden van Brabant naar hier overzeilden en zich meestal vestigden in de wijk der Brigittienen, Priemstraat, Huidevetterstraat en aanpalende straten.

Het kruispunt van de genoemde straten en der Ursulienen kreeg « daeromme den naeme van Walse Plaetse» (1321-1338). (A. Wauters: « Histoire de Bruxelles ».)

Dat Brussel toen tertijde heelemaal Vlaamsch was, vinden we in de buitengewone moeite die de Waalsche werklieden aan den dag legden om zich door de bevolking te doen verstaan, Vlaamsche woorden radbraakten en uit het Waalsch er nieuwe smeedden, waaruit stilaan een eigenaardige spraak ontstond: Marolsch of Marolliaansch geheeten.

Het talrijke kroost dat uit de gesloten huwelijken, Walen en Vlaamsche vrouwen, voortsproot, vestigde en verbreidde het dialekt.

Later, met het huis van Boergondië, en toen meer om meer vreemde edellieden in de wijk van den Zavel kwamen wonen, die ofwel de taal van hun land, o.a. de Spanjaards,

of Fransch spraken, onderging het Marolsch gestadigaan wijzigingen.

Indien wij de benaming « Marolsch » gebruiken, is dat misschien wel wat voorbarig, want we leeren verder dat het woord « Marollen » voortkomt van vrouwelijke kloosterlingen « Apostolienen ofte Marollen », die er verblijfplaats kozen op den hoek der straat van dien naam. Hun doel was weldadigheid, het opvoeden en verzorgen van arme meisjes. De inrichting stond onder de bescherming van Alice Baligues, een Spaansche, en was toegewijd aan « Onze Lieve Vrouw van Montserrat ». (Montserrat, beroemde abdij in Katalonië, Spanje).

Op 18 Oktober 1686, werd er de eerste steen eener kapel gelegd door een Antwerpschen bisschop, Van Reughem. De Apostolienen ofte Marollen vertrokken van daar in 1715, naar de wijk waar later de Koninklijke Vlaamsche Schouwburg werd opgericht, thans de Van Gaverstraat.

De invloed der Apostolienen ofte Marollen moet in de wijk heel groot geweest zijn; ook zijn er sporen van overgebleven. Edoch, niet van zoo bijzonderen aard als het tijde-

lijk verblijf aldaar van de soldaten in den « Spaanschen tijd ».

Nopens het gesproken of het geschreven Marolliaansch vinden we maar weinig aangeteekend, dat werkelijk tot leiddraad zou kunnen dienen. Wèl is er iemand geweest die een en ander op papier bracht (laatste helft der vorige eeuw) onder de schuilnamen Coco Lulu, Pitje Laids, Lowitje Peperkoek, Neele Coppenfrons, Susse Clot'pijp en Bazoef, maar hetgeen zij voortbrachten is ook gezocht en van eigen « maaksel ». Het gelijkt bepaald aan de taal van een Waal die tracht zijn idioom leesbaar te maken.

We citeeren enkele titels:

El pot' de terr' et el pot du fer; Flup le Marollien; El bouc et l'rinard; Jan l'ouvérier; El z'huiter et l' geuss' qui allaet su l'Tribunal; Jef et Flup-Muys; El' maladie de Lomme Carabitje; Jan Chapeur et l'Stoufeur; El Guid' du Passage; Thérèse Olebintje; Fët del' 5 janvier 1850.

Bazoef, in zijn voorwoord van « Oeufs durs et Mastelles » schrijft o. m.: « Poiète, ça c'est un état comme un aute. Si bien qu'i n'a des cadeies qu'on es fabriquant de cara-

bitjes, of ramasseur de scaramouilles of qu'il faie dans les draps, moi je suis 't un qu'il faie dans les versses et on faut pas me méprissée pour ça. I n'a eu une fois un appeleie Victor Hugo, il n'a eu un appeleie Jef Casteleyn. A bien, ça étiont pas des Wallebak, sais-tu! »

Hewel, op heel de Marollen, in heel Brussel is er geen enkel mensch aan wie men dergelijke spraak in den mond kan leggen indien hij (of zij) niet Waalsch heet van den huize uit.

Het Brusselsche dialekt is oorspronkelijk Vlaamsch. Om het te kunnen schrijven, om het naar behooren te kunnen bestudeeren is vereischte grondig de Vlaamsche taal te kennen.

De studie er van loont anders wel de moeite voor diegenen die er zich weten van te bedienen. Eerst dan doet men innerlijk de overtuiging op dat het « artificieele gepraat », het zoogezegde Beulemansch, niet de ziel weerkaatst van het volk. Zij zit dieper, moeilijker genaakbaar, maar juist daarom is ze des te schooner.

STRAATNAMEN EN VOLKSTAAL

HET is voor niemand een geheim dat er te Brussel talrijke straten zijn die, in den volksmond, een anderen naam dragen dan de officieele. Dat is bijna uitsluitend het geval in de Vlaamschgebleven volkswijken. Enkele van die benamingen vinden hun oorsprong in de geschiedenis en zij zijn zoo vast ingedrongen dat zij, na een paar eeuwen en meer, nog steeds in gebruik bleven.

Zoo bijvoorbeeld heet de officieel-betitelde Valkstraat, in den volksmond, de « Beulestroet », omdat de scherprechters, die in de XVIe en de XVIIe eeuw op den « Galgenberg » — waar nu de Ernest Allardstraat door loopt — hun « beroep » uitoefenden, in de « Beulenstraat » waren gevestigd.

Iedereen kent ook de « Bloedpensgang ». Dat is de Abrikozenstraat.

Op een vraag om uitleg daarover aan een ouden Brusselaar, werd ons als bescheid gegeven: « Omdat den-n-inventeur van den

Bloempansj doe wundege. » Die zet is stellig ironisch bedoeld, maar wij troffen haar niettemin aan in geschriften over de hoofdstad, die anders nogal geloofwaardig schijnen.

De Montserratstraat heet in den omgang « Monsterrat ». De eigenlijke benaming komt voort van het bestaan in de wijk van het klooster van de « Maroilles ». De uitleg daarvan werd door ons elders anders gegeven.

Vraag ook waarom de Waaierstraat « Boulevard des Italiens » geheeten wordt, en dadelijk volgt de uitleg. Namelijk: omdat het kleine straatje — dat zich bevindt tegenover de trappen van het Justitiepaleis langs den kant van de Miniemenstraat — volgepropt zit met Italianen. Dat zijn de orgelmannen en vrouwen, die heel het land afreizen en slechts elke week of om de veertien dagen naar hun « haardstêe » terugkeeren. Die gezinnen zijn buitengewoon kinderrijk en zij leven, ondereen, hun eigen leventje, zonder zich evenwel van de autochtone bevolking heelemaal te willen afzonderen.

De Vossenstraat heet « Paraplustroet » en het Kaatsspelplein « 't Vosseplein ». In de

omgeving van de « Woeleplosj » kennen wij ook nog de « Dievestroet » en een andere... die slaat op vrouwen van lichte zeden.

De volksmond is meestal raak.

De « Pieremansstraat » heeft haar beteekenis, maar de « rue des Vers » of Pierenstraat niet. De benaming ontstond door de achtbare familie « Pieremans », die aldaar was gevestigd.

Zoek te Brussel nooit naar de « Huisjesslakgang », maar wel naar de « Karakollegang », en, vooral, laat u nimmer in « de Walluizepoort » duwen, want, bij een verkeerd begrijpen zoudt u kunnen terechtkomen in « de Mestbakstroet », zoogezegd de Sint-Andriesstraat, want aldaar bestond in vroeger jaren het « Duudhoeizeken », dat nu is overgebracht naar de Wolstraat, achter het Sint-Pietershospitaal.

De meeste Brusselsche straatnamen werden veranderd onder de Fransche overheersching. Alfons Wauters wijdde daaraan een bijzondere studie en door professor Des Marez werden pogingen aangewend om tot de oorspronkelijke Vlaamsche benamingen — indien daaraan werkelijk een historische of

ethnografische beteekenis kon worden vastgeknoopt — terug te keeren.

Verandering van straatnamen gaat dikwijls met veel moeilijkheden gepaard en vergt veel tijd, omdat de administratieve machine zeer lastig in beweging kan gebracht worden en... omdat stadhuisbonzen niet graag hun eigen ongelijk of dat van hun voorgangers erkennen.

OVER HET « PLAATSELIJK » GEBRUIK VAN ZEKERE BENAMINGEN. — « KABOEBEL ».

DE gebeurtenissen van tijdens en na de bezetting hebben te onzent heel wat mooi's weggevaagd en een volslagen ommekeer in de levensomstandigheden, zeden en gewoonten tot gevolg gehad. Ook de taal, de woordenschat heeft daardoor belangrijke wijzigingen ondergaan.

Een der meest expressieve en beteekenisvolle benamingen in den woordenschat van den Kiekefretter — van vóór den oorlog — is het woord « Kaboebel ».

Zegge evenwel dat het heel zelden werd gebruikt op de Marollen, nooit rond den « Baffon », maar wel in en rond de Vischmarkt, de straatjes en impaskens uitgevend op de « Vlomse Kassei », van aan het Ste-Kathelijneplein tot aan de Papenvest en den Duivelshoek, inbegrepen.

Een persoon die het woord uitsprak, waar of in welk gezelschap hij zich ook bevond,

verried al dadelijk zijn afkomst, zooniet zijn verwantschap of betrekkingen.

Want — en dit is nu weerom een voorname faktor, in de studie van het Brusselsche dialekt of de indeeling van de « type's » in soorten en kategorie's — een « Marollien » spreekt een heel andere taal dan een bewoner van het Vossenplein, Walenplaats, Huidevettersstraat, tot aan de Zuiddreef. Het stijgt of daalt trapsgewijze per straat, per groep bewoners van zekere straten, het verliest aan beeldrijkheid naarmate er meer « Brusselsch Fransch » wordt tusschen geflapt. Bijvoorbeeld: wanneer een Marollejonk « gij » zeggen moet, krijgt dat in zijn mond den dubbelklank « g-ei-ei »; in dien van een benedenstadsbewoner « ga-aa-e », meer vlijmend, vletsiger.

De « ij » in « zijn », vergezeld van een naamwoord, wordt op de Marollen niet uitgesproken. Rond de Vischmarkt klinkt het: « z-ei-e- », « m-ei-e-n ». Ook de zin voor het « rake », raak zeggen, raak doen, is den « Marolliaan » eigen, meer dan bij anderen.

Voorbeeld: « voeten » wordt in zijn mond « puuten ». Dus: « m'n puuten ». Een bewoner

van de Land-van-Luikstraat (Vlaamsche steenweg) zal zeggen: « m-a-aa-n puu-e-ten », geslepener, trager.

In een geschil, waar vlugheid en doordrijvingsvermogen noodig blijken, geeft hij wel tien stampen of stooten op den tijd dat een uit het beneden-stadsgedeelte er vijf toedient.

Nu, om terug te komen tot de indeeling: de spraak van het Anneesensplein, 't Melekesstraatje, (Maagdenstraat), Potbakkerstraat, Rapenstraat met impaskens (wijk O.-L.-V.-ten-Roode) is onderling ook heelemaal anders tot aan de Fabriekenstraat, terwijl die van aan de O.-L.-V.-van-Vaakstraat en de Papenvest, een Staat-in-een-staat uitmaken.

De woordenkeus, in den dagelijkschen omgang, verschilt naarmate de bezigheden, uitgeoefend door diegenen die de woorden gebruiken. Zij slaan meestal op gebreken of hoedanigheden van personen uit buurwijken.

Zoo bijvoorbeeld zal een echte Marolliaan nooit spreken van een « talluurlekker-van-'t-ospitoel », omdat het Sint-Pietersgasthuis er op uitgeeft, terwijl een « Baffon »-bewoner er vaak en graag gebruik van maakt. Integen-

deel, een vrouw van den Schaarbeekschen Weg gewaagt dikwijls van een « Slap(h)-panger »; iemand uit de Vaartstraat of er rond, nooit van een krabber, krotter, poeffer, maar wel van bloemendroeger, loeffer, visch-wijf, vuiljeannette. Verderop, naar de Var-kensmarkt toe, zijn meer in gebruik: Spek-schieter, leugenoot, wijventoeker, patatte-steker, patattendief, appeltrut, grijze bloem-kuul, kuulendief, kuulestekker, maneuver-man, bras-de-fer, froesjeleer. Het laatste woord heeft een tweevoudige beteekenis: froesjeleer, in den zin van puuteleer, en ook van iemand die niet recht in zijn schoenen loopt, de menschen bedriegt — meestal door gebruik van valsche gewichten op de Markten of goede en slechte waar dooreengemengd — te-lank-oeit-'t-woeter.

Om het Slachthuis, is er kwestie van: trekhond, zinneke, kalisj, (op Zondag wordt er Hondenmarkt gehouden) dikkenderrem, vetzak, ossekop, bloesbalg, buuttrekker, koolzak, kolelosser, schippereer, façade-klasjer, plekker, plekpuut, plostereer.

Omdat rond het Slachthuis een samen-trekking gebeurt van allerhande elementen

uit de overige stadsgedeelten, wordt er ook wel eens « Kaboebel » gehoord.

« Kaboebel » omvat: loorik, liever-loo-as-muug, maar in veel sterkere mate dan een gewoon luiaard. Het toppunt van de kwaliteit « loorik », is « 'ne Kaboebel ».

Kaboebel komt voort van: boebel, broebel, broebelen; broebelen is een spraakgebrek, ook: verward spreken, onzin verkoopen op flegmatische wijze: te lui om duidelijk te spreken.

« Boebel » was iemand die eertijds woonde in den Duivelshoek. Hij hield er 'n kavitje, een vergaderplaats voor 'n soort vaartkapoenen, superloorikken. Boebel, was te lui om lui te zijn, en werd daarom door hen als hun patroon, hun opperste aanzien...

Vandaar: Kaboebel, « ka » als superlatief.

Boebel is, binst den oorlog, doodgegaan aan luiaardij. Kinderen had hij niet. « Madame Kaboebel » was enkele jaren vroeger er van onder getrokken met een van zijn « gezworen kameraden ».

BARON EN BARONSKE

BARON en Baronske zijn omtrent twee gelijkluidende namen alhoewel het twee verschillende personen betreft. Verschillend onder alle opzichten, van lijf en ziel, levensopvatting en levenswijze, allebei behoorend tot de groote familie der « Brusselsche typen » waaronder: Jan de Leuveneer, Luppe Kassuul, de Leugenoot, Zot Lowieke, Nele Kazak, de Hondendief, Tit de Spons, Prinske en meer andere personaliteiten van kleinere of grootere beteekenis.

Van vrouwelijken kant: Nette Lameer, Marie het Hondenwijf, Razige Mie, de Schoolmestes, 't Schramoeliewijf, en andere.

Mitsgaders vaartkapoenen en lustige vagebonden uit die zonderlinge wereld, waaronder er eenige kruiskens en schreefkens van Moeder Justitia op hun kerfstok hebben, voor openbare dronkenschap en nachtrumoer, langvingeren en « onderlinge slagen en verwondingen », smaad en bedreiging aan de

politie... en weer anderen mogen aanzien worden « als van de braafste menschen der wereld, die geen vlieg zouden dood-doen ».

« Geen vlieg dood-doen », is natuurlijk, gesproken in figuurlijken zin, want dat die sympathieke persoonlijkheden, « in een oogenblik van uiterste opgewondenheid », al eens meededen aan haarken-pluk en het uitschreeuwen van weinig vleiende en even weinig vereerende benamingen aan het adres van tegenstrevers of -streefsters, is begrijpelijk, gezien hun onderlinge betrekkingen, hun niet al te fijn verzorgde opvoeding en hun zeer speciale manier van samenwonen. Echter « hierom zijn zij niet slechter dan de besten ».

Zóó meenen zij het, en drukken het ook uit!

Wordt de tusschenkomst der politie al eens ingeroepen wanneer de mannen, of de vrouwen en de mannen, van de wijk der Marollen slaags geraken — dit gebeurt meestal op Zaterdag, Zondag of den Maandagavond — en heeft deze het inzicht « handelend op te treden », omdat het wel noodig is dat de politie in alles en voor alles gelijk en de bovenhand heeft, dan klinkt het heel naïef-

weg uit den mond dier « menschen die geen vlieg zouden dood-doen »:

« 't Is geen kwaad, hé meneer!... en we mogen ons toch zeker wel eksplikeeren! »

Wil de politie dan, ondanks die vredelievende spreuk, toch « gelijk en de bovenhand » hebben, dan is het volstrekt noodig dat er met de « brutale macht wordt doorgegaan », want de vechters en de vechtsters die, een paar minuten te voren, zich onderling en op een hun eigen manier « aan 't eksplikeeren » waren, en het haar en de oogen uit mekaars kop en « de ooren van mekaars lijf trokken », keeren zich dan àllen tegelijk tegen de « handhavers der openbare orde » en de eksplikatie vergroeit aldus tot « une bataille en règle ».

BARON CRAYON

De geschiedenis van Baron of, zooals hij meer algemeen bekend is in de wereld der Brusselsche ketjes: Baron Crayon, is niet erg verkwikkelijk. Hij is misschien de éénige straattype waarvan wij geen goed kunnen vertellen, omdat hij een misdaad op zijn geweten heeft waartegen de algemeen-

menschelijke gevoelens in opstand moeten komen: hij heeft een knaap vermoord.

Dat komt vermoedelijk omdat hij niet, als al de anderen, van « zuiver Brusselschen bloede is ».

Baron-Crayon is dus iemand die door gebrek aan zorg en het misbruik van sterken drank vervallen is tot een menschelijk wrak.

Onderhevig aan aanvallen van delirium tremens, begaat hij soms dingen die regelrecht indruischen tegen zedenleer en wetgeving, bij zoover dat hij, eens dat hij door schooljongens werd achternagezet en uitgekreten voor « Baron Crayon », met een zakmes een der bengels doodstak.

Deze zaak verwekte een groote verslagenheid in de wereld der Brusselsche Ketjes. Op zulke brutale reaktie om plagerijen waren zij niet voorbereid.

Toen het geval voor een der Kamers van de Boetstraffelijke Rechtbank werd opgeroepen, werden « beperkte verantwoordelijkheid en bijzondere omstandigheden » in aanmerking genomen en slechts een gevangenisstraf van enkele maanden tegen den bedrijver uitgesproken. Afgerekend de « voorloopige

opsluiting » — welke dubbel telt — kwam de « beperkt verantwoordelijke » na eenigen tijd vrij, zoodat hij nu omdwaalt langs de straten der hoofdstad, in de herbergen of op den openbaren weg, potlooden, haarspelden, garen, blink en rijgsnoeren ventend.

Wint hij veel, dan drinkt hij jenever en eet weinig, wint hij niet genoeg, dan is hij oploopend en twistziek, opdringerig en gevaarlijk, zoodat hij verbruikers en voorbijgangers vaak tot last verstrekt. Krijgt hij iemand te pakken, wien hij tot slachtoffer zijner opdringerij heeft gekozen, dan laat hij die niet los vooraleer iets te hebben verkocht of een aalmoes te hebben gekregen.

Zijn kleeding is steeds ordeloos en door zijn slechte schoenen komen de zwarte teenen kijken.

Hoe hij zich voedt en waar hij slaapt, is mysterie. Vroeger wel eens in de logementhuizen der Hoogstraat, « Bij Berreke », « In de Vijf Centiemen » en meestal in het « Restaurant de l'Armée du Salut ».

In het « Armée du Salut » zijn de klanten volkomen op hun gemak en er zijn bedden te huur volgens maatschappelijke positie en

het « bij kas »: een half-franksken, vijf en twintig centiemen, en vijftien.

Veel rumoer wordt er niet geduld, want er is tucht en de « luitenant » boezemt ontzag in.

Jaren geleden, was « Baron Crayon » er dikwijls te gast, alhoewel zijn afwezigheid meer dan het bezoek werd op prijs gesteld, omdat hij de « specialiteit » had — vooral wanneer hij bij drank was — den boel overhoop te gooien.

Dan werd er gekrakeeld, geknotst en gestooten tot de moedwilligen bij « Madame Pletinckx » — dat is: in de stadsgevangenis — terecht kwamen.

Eens zóó ver, was Baron Crayon getemd. Hij koesterde overigens een heilige vrees voor « 't Zotkapotje », waarin hij meermalen werd vastgeriemd.

* * *

Gedurende den oorlog, heeft « Baron Crayon » het tijdelijke met het eeuwige verwisseld. Hij is gestorven zooals hij leefde: in dronkemanswaanzin.
De goeie-God hebbe zijn ziel !

BARONSKE

Baronske is een zwanzer, een menschen- en zakenkenner zooals er geen tweede bestaat onder de personen zijner kategorie; 't is 'n groote filozoof, zonder er eigenlijk den schijn van te hebben.

Niet een filozoof zooals er velen zijn, zich toeleggend op diepzinnige leerstelsels en vraagstukken, hierover lijvige boekdeelen schrijvend vol beweringen en weerleggingen, die feitelijk neerkomen op den éénigen stelregel: we weten er allemaal niets van, maar een filozoof van het zuiverste water, staande in het volle, werkelijke groote-stadsleven en er uithalend wat er uit te halen is: fijne brokskens, streepkens faro en veel fooikens.

Baronske is een pagadder, van iets meer dan een bot hoog, en een preuteleer, maar die god-en-alleman met rust laat. Hij dringt zich niet op, heeft er ten minste den schijn niet van, doch laat zich vragen. Eens zóóver, neemt hij de gelegenheid te baat en houdt hij zijn klanten aan den zwier tot ze « plat liggen ».

« Plat liggen » beteekent: tot er niets meer

van voortkomt, noch eten, noch drinken, noch geld.

De « klanten » voor Baronske zijn de Brusselaars, die 's nachts in de herbergen veel faro drinken en rumoer en leven maken, er pochen op hun werk en hun welstand en heel den voormiddag in hun « kijker » blijven koekeloeren; te weinig ijver en eergevoel bezitten om hun zaken te verzorgen en vergeten de rekeningen hunner « leveranciers » te betalen. Die steeds de eersten zijn waar er te « feesten en te beesten » valt, en de laatsten waar het op werken aankomt.

De klanten van Baronske zijn ook de herbergbazen, voor dewelke hij het « vuil werk » in den kelder moet verrichten, als « pressing draaien en de bierpomp kuischen » en waar hij dan al de glazen en halfledige bierflesschen, van daags te voren, mag leegdrinken.

Hij is nochtans geen « pottezuiper en tonneklinker » in de volle beteekenis van die terminologie. Hij is er slechts een verdwaald broertje van, maar hij staat veel hooger.

De voordeeligste klanten voor « Baronske » zijn de « peren » — dit is de vakterm — die 's nachts in de « bakskens blijven plakken »

en voor dewelke hij dan zijn lijfstuk « Le plus grand succès du siècle: Le Bossu ou le petit Parisien Lagardère, drame de coups d'épées, en 4 parties et 50 tableaux » ophaalt.

De instudeering van dit stuk dankt hij aan het bekomen van vrijkaartjes voor een cinema, vanwege de herbergiers waar plakbrieven uithangen; de tekst zijner « stukken » levert hij zelf.

« Lagardère » is niet het éénige stuk van zijn programma, er zijn te beginnen met « L'enfant terrible » tot « Faust » — niet dien van Gœthe!... wel dien van Toone — den direkteur van den poesjenellenkelder op den hoek der O. L. V. van Gratiestraat (1)!

De « peren » in de bakskens zeggen dat hij Fransch spreekt als « une vache l'espagnol », maar hij gebaart hen niet te begrijpen en doet steeds voort alsof zij niets gezegd hadden.

De « peren van de bakskens » mogen hem dan zwart of wit maken, hem uit- of aankleeden, op voorwaarde, dat er wat van

---

(1) De oude « Toone » is gestorven van verdriet, omdat zijn poppen en al zijn materiaal verbrand waren in de expositie aan Solbosch. Thans is er een Poesjenellenthéater in de Warschau-gang, aan de Hoogstraat.

voortkomt: streepkens lambiek, pistolets met hesp, kipkap of gekookte eieren en, natuurlijk... eenige centen bij de omhaling. De « collecte » doet Baronske niet zelf. O neen, hij bedelt nooit!... dit moet « quelqu'un de la compagnie » aanpakken.

Hij kent al de late « kotjes », de vrouwen die 's nachts op de boulevards loopen, en de « heeren die hen gewoonlijk vergezellen ». Vooral in de wijk der Kleine Beenhouwersstraat is hij thuis.

Zoo de « kleeren den man maken » is Baronske « 'nen sjikken type », in slipjas of « un complet ». Nu eens een lange jas, dan eens een korte; nu eens een breede broek, dan eens een smalle; nu eens een grooten hoed, dan eens een kleinen, maar steeds een breeden halsboord met omgeslagen tippen — niet altijd hagelblank! — met cravate « Lavalière » — en Amerikaansche schoenen, of met smalle lakschoenen, naar gelang van de vrijgevigheid der « peren »... en het toeval.

Dag en nacht is Baronske op de straat of « op café ». Meestal 's nachts, doch zelden in de wijk waar hij woont — dat is de Hallepoort. Baronske is een aristokraat — zijn

naam duidt het aan! — en « il n'aime pas la crapule!... »

Gaat hij over de Hoogstraat en roepen groote of kleine kinderen hem schimpend achterna, hij zegt niets, kijkt zelfs niet om. Enkel met politiemannen houdt hij soms een praatje, wanneer hij hen persoonlijk kent, anders niet.

Steeds stapt hij « een goeden stap door » en doet veel langer passen dan zijn beenen lang zijn, op gevaar af dat zijn al te groote schoenen hem van de voeten vliegen.

In heel Baronske's wezen, in al zijn doen en laten, is er iets komisch.

Baronske is 'n pagadder, 'n preuteleer, 'n zwanzer en... 'n filozoof.

HET MOSSELWIJVEKEN

AL de politieagenten van de 1e en de 2e divisie kennen haar, met inbegrip van de « schachten ». Pas hebben zij een paar dagen met een « ancien » rondgewandeld, om aldus ingewijd te geraken in de geheimen en de diplomatie van het vak, of er werd hun reeds de aanbeveling gedaan: « afblijven hoor!... 't Is een braaf wijveken en hierbij 'n oude sukkeles ».

Zelfs de meest hardnekkigen voor het opmaken van processen-verbaal « zien haar door de vingers ».

De « kommissaris van 't kottier », die er anders op gesteld is opdat geen inbreuk gebeure op de politiereglementen, zal zelfs niet de minste opmerking maken betreffende « het Mosselwijveken ».

Zij is de bevoorrechte, en zij weet het, maar zij maakt er geen misbruik van; hiervoor is zij veel te braaf en te zedig.

Alle dagen staat zij op den hoek van de Hoog- en de Kapucienenstraat, met haar klein karretje met mosselen.

Het Mosselwijveken.

Lang op de been blijven kan zij niet meer, en daarom brengen haar « de meisjes van den lampenwinkel — « 't zijn ook zoo'n brave kinderen! » zegt het oudje — een stoel.

't Is een klein wijveken. Wanneer iemand hierop zinspeelt, zegt zij schalks: « Vroeger was ik veel grooter, maar 'k ben gekrompen door den ouderdom... De kleintjes zijn ook niet gemaakt om... » en hier volgt dan een rake volksuitdrukking.

Het Mosselwijveken woont heelemaal alleen in de Beulenstraat; dat is de Valkstraat, door het volk aldus geheeten, omdat aldaar, in vorige eeuwen, de beul met zijn knechten was gevestigd, die de ter dood veroordeelden, met een strop om den hals, op den « Galgenberg », in de hoogte tilde.

Vroeger woonde zij in de « Bloedpensgang », maar een zekeren dag was er daar « zóóveel gemeenen bucht » komen aangeland dat zij besloot dadelijk te verhuizen.

Het oudje is nogal wel te pas en steeds netjes aangekleed en verzorgd, voor zoover haar leeftijd haar de kracht gunt. Tot verleden jaar, ging zij nog elken morgen, met

haar karreken, de versche mosselen aan de boot, achter de « Vlaamsche Komedie », afhalen, maar nu kan zij dat niet meer: « 't Is een beetje straf », zegt ze.

Wanneer het wijveken goed gemutst is, geeft zij wel eens aardige kwinkslagen ten beste: « Ja, Peere — dit is de naam dien zij toekent aan manspersonen die zij wat van dichtebij kent — ik heb er aan gekunnen hoor!... 'k Ben maar een klein getrek, maar jandorie, zij die mij kennen weten er over te spreken, en 'k had lieven... aan elken vinger tien », en dan lacht ze goedig.

Praatziek, vertelt zij graag over haar jeugd, haar huwelijk, van haar kinderen en haar man, och arme!... Ja, haar man, die in « 't Peekenshuis » is en nu en dan eens komt « goeien-dag » zeggen. Dan gaan zij samen een borrel drinken « In 't Maatje » of een goede pint faro « In 't Wit Paard ».

Zij vertelt ook gaarne van haar zoon, de éénige die nog leeft van zes, en nu den « Hollander » dient, duizend uren ver, « in den Oost ».

Eens zegde zij aan een persoon harer kennis, en die nogal dikwijls met haar een

gesprek aanknoopte om de eigenaardigheid van haar spreuken:

« Och, meneer, 'k heb toch zooveel tegengekomen; 'k heb hard gewerkt voor mijn kinderen, en wanneer ze groot zijn trekken ze er van onder of... sterven. 'k Had een flinken jongen die bij de « Giedes » diende — 'k heb thuis nog zijn portret — en die er aan zijn ongeluk kwam. Elk jaar, met Allerheiligen, ga ik nog eens naar 't kerkhof om zijn graf te verzorgen... 't Is ook al zoo ver en ik geraak er bijna niet meer... Hij was goed voor mij... 'ne schoone jongen », en dan vaagt ze met den blauwen voorschoot een dikke traan weg.

Haar droefheid duurt niet lang; zij schikt zich in haar lot.

« 't Is dat Onze-Lieve-Heer het zoo gewild heeft », zegt ze. Hij had 'n aarken naar z'n vaarken... dat was ook ne Charel. » En dan beproeft zij te lachen, om haar droefheid te verdrijven.

De historie van den « zoon in den Oost » is lang. Hij trok er van onder met een « kwaden kop »; hij was zonder werk en zei dat hij zijn moeder niet wilde « opeten ». Hij liet

zich opwinden door twee slechte kameraden, die ook hun moeder verlieten. De twee braken hun pijp na eenigen tijd. Zij konden de hitte niet uitstaan.

Twaalf jaar is het geleden dat hij vertrok en elke twee of drie maand schreef hij een langen brief, waarin hij alles vertelde, hoe zij daar leven en wat zij er eten: veel rijst en suiker en... hij at zoo gaarne rijstpap.

Hij schreef zijn brieven altijd in de Fransche taal, en dan moest het moederken die door een ander persoon laten voorlezen, en vertalen.

In zijn brieven vertelde hij, dat hij met een vrouw woonde, ongehuwd, dat gaat er zóó: « ze nemen een vrouw en als ze ze haar moe zijn, jagen ze haar weg, precies gelijk hier de rijke menschen met hun meiden handelen... De vrouw moet er koken en wasschen en plassen, terwijl de mannen naar den oorlog gaan ».

De bijzit van den « zoon in den Oost » is een zwarte, en zij hebben drie kinderen. Omdat zijn moederken, het Mosselwijveken, het verlangt zou hij graag terug naar Belgenland komen. — Hij zegde het toch zoo schoon

in zijn brieven: « maar kan ik hier mijn kinderkens verlaten, waarvan ik toch de vader ben? » vroeg hij eens, en 't oudje zei: « Neen, blijf!... » ofschoon haar éénige wensch is haar jongen terug te zien.

Het Mosselwijveken kan niet schrijven. « In onzen jongen tijd bestonden er geen scholen te Brussel voor arme menschen », zegt het oudje.

Om haar brieven op te stellen, gaat zij bij een « groenen advokaat », in 't Zweerdstraatje; in een logementhuis woonde er zoo'n « advokaat van slechte zaken ».

Vóór een der vensters stond te lezen, op een reklaambordje:

« Ici on écrit des lettres et les pétitions pour les Otorités et pour le Roy. On traite les affaires de divorces, de faillissement, etc. etc. ».

En dan langs den onderkant, in schoonschrift met veel krullekens rond: « par la main et par la machine ».

De « groene advokaat » kende haar, en hij wist wat hij er allemaal moest inzetten. Ongeveer een heel jaar is zij zonder nieuws gebleven van haar « zoon in den Oost ».

Zij had veel verdriet, omdat zij hem dood waande. Zij liet schrijven naar zijn kommandant, doch kreeg geen antwoord.

Dan werd het wijveken heel kadukskens, zij verviel met den dag, omdat haar nu niets meer aan het leven verbond. Van haar man had ze toch niet veel plezier: « hij was nu al zoolang in 't Peekenshuis en hij zou nooit van honger sterven ».

Eindelijk, na verdrietig wachten, ontving ze tijding van den zoon, een eigenhandig geschreven brief. Het was een feestdag voor het oudje en, wat er dan in haar hart gebeurde, is onzeggelijk.

Hij gaf de reden op van zijn stilzwijgen : oorlog en vechten, en voegde er bij dat hij wilde trouwen met de zwarte, om zijn kinderen te herkennen.

Hij solliciteerde om een « kerstenbrief », en 't vrouwken trok er op af.

Aan een politieman, vroeg zij hieromtrent inlichtingen: « Wel, menschke, op 't stadhuis », zei hij vriendelijk.

Zij vertelde heel haar « historie aan de heeren op 't stadhuis » en bekwam het gevraagde. Anders kost dat twee frank, maar

« voor haar was het gratis-pro-deo ». De menschen zien wel met wien ze te doen hebben!...

Als ze haar naam van « jonk maske » uitsprak, wisten de heeren al wie zij was en haar man, die Jan heet, kenden ze ook.

« De heeren op 't stadhuis » hebben haar wel uiteengedaan hoe zij die papieren moest opzenden, en het gebeurde letterlijk naar hun voorschriften.

Een drietal maanden later, ontving het Mosselwijveken een brief met uitdrukkingen van dankbare gevoelens van haar « zoon in den Oost », en waaruit bleek dat de « Kerstenbrief gratis-pro-deo » ter bestemming gekomen was. Hij meldde haar o.m. dat hij « met de zwarte Moeder van zijn lieve, bruine kinderkens toch eens naar zijn geboortestad zou terugkeeren en dat zij, het Mosselwijveken, zich intusschen kloek en gezond moest houden ».

Die woorden waren als balsem op het reeds zoo vaak gewonde hart van het brave vrouwtje.

* * *

's Anderendaags lag het Mosselwijveken dood in haar bed, met een bij den brief gevoegde groepsfoto sterk tegen de bleeke, versteven lippen gedrukt.

Rondom haar half-geopende oogen hing als een glimlach.

Een buurvrouw, die het Mosselwijveken in haar kamer ging opzoeken, omdat het haar toescheen dat er iets ongewoons was gebeurd, zei :

« Ze's recht noe den-n-Hemel! »

MARIE HET HONDENWIJF

HOE lang het geleden is, zouden we niet kunnen uitcijferen. In alle geval, 't was de tijd toen Brussel een burgemeester bezat die niet hoog opliep met Vlamingen en Vlaamsche Beweging en hierom, in Vlaamsche bladen, wel eens over den hekel werd gehaald. Zijn naam was: Emile De Mot.

Nadien kwam er een tijd — het moet nu veel jaren geleden zijn — toen dit alles aan het veranderen was en België's hoofdstad een jongen, werklustigen en schranderen « burgervader » bekwam. Hij heette: Adolf Max.

Dadelijk dus na diens benoeming was alles aan 't veranderen in en óm het stadhuis, en overal, en Brussel kreeg een heel ander uitzicht, bij dage als bij nachte...

Er werd hergooid en geknoeid, afgebroken en opgebouwd dat het een lust, maar ook een heel onaangenaam gedoe werd... Veel nuttige werken werden uitgevoerd en tevens veel stommiteiten uitgestoken, alhoewel de scherptoeziende licht kon bemerken dat het

aandurven van soms heel gewaagde veranderingen, uitging van een mensch met veel initiatief. Ook, dat er tusschen de opvatting en de uitvoering heel wat takt en kunde te loor gingen en er een groote leemte bestond tusschen « het leidende hoofd » en heel een kudde verlammende burokraten.

Alleszins werden er, op korten tijd, veel hervormingen doorgedreven. Een der eerste slachtoffers van die veranderingen was « Marie het Hondenwijf », want, rechtstreeks, stond haar bedrijf in nauw verband met den dienst der Openbare Orde. Haar bijzonder ambacht, en waardoor zij ook vermaardheid verwierf, bestond hierin, dat zij 's morgens, gedurende de uren van de « Vroege Markt », de honden- en ezelskarren van de « kleine boerkoozen » rangschikte en bewaakte in de Henri-Maus-straat.

Er stonden aldaar veel ezels van Evere en Schaarbeek, en honden van Etterbeek, Vorst, Sint-Gilles en Elsene, van aan de Anspach-laan tot en in de Zuidstraat... lieve diertjes, die er 'n leven hielden dat iemand hooren-en-zien verging, wat voor gevolg had dat al de « dames » die er eertijds « en appartement

avec ou sans un mo'sieu » woonden, verhuisden.

« Marie het Hondenwijf » kende de namen van al die lieve beestjes — van de ezels en de honden! — Zij liep er rond en schreeuwde en huilde en balkte mee, soms nog harder dan de honden en de ezels... Zij deelde bevelen uit aan de jonge vaartkapoenen, die haar een handje toestaken, bedreigde met miserie's en verweet de eigenaars der gespannen dat zij te weinig betaalden — drie centen per hond en per kar, en vijf per ezel met getrek! — en sakkerde tegen alles en alleman.

Al te ijverige politiemannen kon zij niet velen, en zij maakte hen uit voor ambrasmoeker, stoeffer, snotneus, ettefretter, Judas, Jan m'n... voeten, van zoodra zij hun mond openden om een opmerking te maken.

« Schachten » — met één lijntje — kon Marie voor haar oogen niet zien, of rieken, en eens, 'n vroegen morgen, vocht Marie met « 'n schacht dat het stof in de geburen vloog ».

— G'en-n-et gaa ie niks te vertellen!... zei Marie.

— 'k Zallekik aa den boek oplappen, pretendeerde den agent. Hij greep haar bij den

arm. « Kom mee », zei hij, en trok haar voort.

Marie schreeuwde : « Menschentraiter, moordenaar, vrouwentoekker. Watte!... ge wilt me afleiden... 't zal nie woe zijn... 'k loot ma nie afrossen, ik... »

Tengevolge van het geschreeuw en gegil van Marie, was de helft van het volk van de « Vroege Markt » komen toegeloopen en al de drankhuizen der « klein-uurkens » waren op een paar minuten ledig. Al wat er 's nachts op de middenlanen, vanaf het Fontainas- tot aan de Brouckereplein ronddoolt en... zaken doet, kwam aangestormd, en, enkel om het genoegen te smaken weerwraak te nemen om een of ander ongemak met de politie, zegden « die brave lui » dat Marie gelijk en den agent ongelijk had. Er ontstond een gedrang, er werd duchtig gevochten, erger nog dan voor veel jaren, toen al de ketjes van Molenbeek met die van de Marollen geregeld slag leverden op een open terrein.

De uitslag hiervan was: de agent erg toegetakeld, hij had veel stampen en stooten gekregen; hij had met zijn sabel gekapt, overal, naar allen die hij maar raken kon; boerkoozen en boerinnen werden in het ge-

drang... van hun geldbeugel met inhoud ontlast; 'n heele bende apachen werden opgepikt.

Denkelijk tengevolge van dit opstootje, of van wat anders, werd de aandacht, van de « hoogere overheid » op Marie met haar ezels- en hondenkarren gevestigd en het besluit was... dat voortaan in dien omtrek noch hond noch ezel mocht blaffen of balken en dat zij naar een andere stadswijk moesten verhuizen. Bij al haar gebreken, indien 't nu wel een gebrek mag genoemd worden « voor zijn man te kunnen staan », had Marie een groote en goede hoedanigheid: ze verzorgde haar beestjes veel beter dan sommige ouders hun kinderen.

Meer dan eens, werd haar toewijding openbaar erkend door de « Maatschappij tot bescherming der dieren » en bekwam zij diploma's en geldsommen.

Het feit waarmede zij, buiten haar gewoon werk, haar vermaardheid bepaald vestigde, was een dag van het uitgaan van den « Longchamp fleuri » in 't Ter Kameren. Met een open rijtuig, met vier prachtpaarden bespannen en een koetsier in livrei, liet « Marie het Hondenwijf », met nog een andere dame, zich

op een drafken over de Louizalaan voeren, om tijdig aan te komen voor de « bataille des fleurs ».

Het was een overheerlijk zonnig weertje en het roos-zijden kleed van Marie, en het wit-zijden kostuum der andere « dame » schitterden.

Hun rijtuig was opgesmukt met de zoetstgeurende bloemen die er 's morgens in den omtrek der Beurs te koop gesteld waren.

Bij den doorrit, tusschen de tiendubbele rij toeschouwers, was het een « ho! » en « ha! » toen Marie en de andere « dame » er voorbijkwamen. — Overal bewonderd en toegejuicht, ging Marie dien dag naar de glorie en den triomf!...

Zij bekwam, inderdaad, een eereprijs... er waren er meer! en « de hoogdeftige en hoogernstige heeren van het komiteit en van het stadhuis » hielden redevoeringen en toespraken en... kusten « Marie het Hondenwijf » op den mond.

's Avonds, 's nachts was het feest en algemeene zuippartij in de wijk van Marie, waar allen, zoo mannen als vrouwen, in gemoede aan haar sukses deelnamen.

Sinds dien dag heeft ze haar baantje op den openbaren weg vaarwel gezegd, alhoewel ze haar naam « Marie het Hondenwijf » bleef behouden (1).

(1) « Marie het Hondenwijf » woonde destijds op den hoek van de Hoogstraat en de Roode Poort, tegenover het Huis van Breughel. Zij hield er een herberg, en haar man was « baardscheerder ».

DE HONDENTOEKKERS

HONDENFOKKER — de Ketjes noemen dat: Onnentoekker — moet in de jongste jaren te Groot-Brussel een winstgevend baantje geworden zijn, te oordeelen evenwel naar het aantal personen die daarin hun bestaan zoeken.

In herbergen van de verschillende stadswijken hebben er zich club's van hondenfokkers — al naar gelang van de dierensoort — gevormd, met het bijzondere doel tentoonstellingen van rasechte « toetoekens » in te richten. Die tentoonstellingen worden meestal gehouden in Staats- of stadsgebouwen, die daartoe dan meestal gratis-pro-deo ter beschikking der inrichters gesteld worden. Dikwijls ook worden subsidies toegekend. Dat gebeurt omdat vele dier clubs een halfambtelijk karakter hebben, hetzij uit oorzaak van politieke beschermheeren, of anderszins. Waar anderen aan hun politieke beroemdheid werken in hoedanigheid van Eerevoorzitter van Sjosseteiten van Schuppen Boer, van

vogelpik, van amateurs van bol- en balspel, van boogschutters, van duivensjappers, van hoendenkweekers, meutkesclubs en honderd andere van evenveel beteekenis en nut, hebben de « Onnentoekkers » onbetwistbaar het recht als dusdanig vooruit te komen. Leerde ons overigens de geschiedenis niet dat parlementsleden hun kieskampanje voerden op... de prima-kwaliteit hunner hengsten, stieren en beeren (varkenskweek)! En waarom zou het baantje van protekteur van « tieterlingskens » en zelfstandig élévateur zelfs, voor een politiek mandataris of magistraat niet zoo eervol wezen als gelijk welke titel van « Président d'honneur » van de of die naschoolsche « Amicale of Amitié »! En dan, betreffende dierenkweek van allerlei soort, heeft de Koningin, korten tijd geleden, aan de boeren in de Verwoeste Gevesten niet een « coq-hardi » en vier hennen ten geschenke gegeven; en is dat geen vingerwijzing in die richting? Hebben zelfs de kranten, op den wenk van een daartoe ambtelijk aangestelde kommissie-van-onderzoek, geen kolommenlange artikels gedrukt tot aanwakkeren van den kweek en de « veredeling » van huisdieren,

waarvan tijdens de jaren van menschenmoord op groote schaal en verdelging, door hongersnood als thans in Rusland, er zoo'n nijpende behoefte was ontstaan! Edel pogen; prijsbaar initiatief; allerverdienstelijkste en allerintelligentste kommissie-van-onderzoek! Vooral, waar het er om te doen is aan onze edele stadsdames, de kokotten, de lichtekooien allerhande, de entretenues een voorwerp van geestelijke bezorgdheid, een kompagnon in afwezigheid van den weldoener te bezorgen! Schoothondjes, luxediertjes soit, maar even noodzakelijk als de kokotten, de lichtekooien, de entretenues zelf, omdat aldus een deel van het overbodige van de coffre-forts van parvenus(es), zeepen, uitbuiters van loonslaven, in uitspattingen hunner waardig, tot de gemeenschap terugkeert.

De « Onnentoekers » kennen hun volkje; kijk ze even na op de voetpaden der boulevards, bij helder-zonneweertje, waar ze hun diertjes, opgesmukt met linten en strikken, kostbare metalen halsbandjes met vernikkelde bellekens aan en gekleed met manteltjes uit extra-Engelsch laken vervaardigd, profijtelijk en wel opmerkzaam nochtans, rond-

dragen of, even maar, bij 't naderen van een gepluimde, bevederde en bepoederde dame met cavalier, laten rondtrippelen!... In handelshuizen « entrée-libre », waar ze de koopgrage lieden tegen het lijf loopen of op een of andere manier de aandacht naar zich toe trachten te trekken!... In mondaine-schouwburgen, bij voorkeur tijdens de matinées, waar ze hun diertjes binnensmokkelen en het steeds derwijze aan boord weten te leggen dat hun tegenwoordigheid wordt opgemerkt door personen naar hùn keuze!

Die « Onnentoekkers » hebben hun beteekenis, een rol te vervullen in een sociale inrichting, het maatschappelijke leven met te overtalrijke parasieten; zij teren op het overtollige van anderen, dat zij, op zeer lukratieve manier, weten uit te baten!

De vraag zou kunnen gesteld worden of zij gelijk of ongelijk hebben, maar daarop zou Multatuli, indien hij nog leefde, kunnen antwoorden: « de schuld ligt aan de Overheid ».

Dat is echter voor ons bijzaak. De grootste verdienste van « de Onnentoekkers » ligt echter hierin, dat zij een « passie » van zekere individues, die evengoed een bedrijf op uit-

heemschen bodem had kunnen doen ontstaan, en wel voornamelijk door den aankoop van kleine oeistiti's, een zuiver nationale handelszaak — het verspreiden van « brabançonnekens » — hebben weten te maken.

JAN MOUSTACHE

JAN MOUSTACHE is « Onnentoekker » of beter: marchand et tondeur de chiens, zoo meldt hij zichzelf aan op zijn gestempelde adreskaartjes. Hij woont « in 't nief kottier langs de kanten van Skoerbeek », en hij weet zijn stand hoog te houden. Wie belust is op nadere kennismaking met den man, ga eens kijken op het voetpad van aan den « Café des Boulevards » tot aan de Kruisvaartenstraat, aan het Noordstation, voorbij den « Cosmopolite », waar hij gewoonlijk met twee, drie griffonkens onder de armen, traagjes op en neer wandelt. Een paar jaar terug, was hij nog best te poot; groot van gestalte en met lange, grijze, koffiekleurig gevlekte snor. Met den last der jaren, zakt hem het hoofd dieper en dieper op de borst. Door zijn « sobriquet », kent hem heel Brussel. Bij zijn familienaam, weinigen. Als meest alle personen die hun brood op den openbaren weg moeten verdienen, is hij psycholoog, op een hem eigenaardige wijze. Hij laat zich niet

licht vangen tot nutteloos gepraat wanneer hij kans ziet zaken te drijven. Wij getroostten ons echter een tramritje in zijn gezelschap over een verren afstand en kregen hem aldus aan 't vertellen. Het is steeds heel belangwekkend en leerzaam dergelijke mannen bezig te hooren, al ware het slechts om het gesproken stadsbeeld, dat zij door hun gezegden in het leven roepen en waarin zij, schier onvermijdelijk, de voornaamste rol spelen.

Nu, wat we van Jan Moustache te hooren kregen, komt, saamgevat, op het volgende neer: met Meikevers heeft hij gemeens dat hij nog enkel bij mooi weertje voor de pinnen komt. Echter, meer voor zijn kweekelingskens dan voor zichzelf; zijn kweekelingskens die, erg delikaat, geen koude of vochtigheid verdragen kunnen. 's Winters zit Jan in zijn konijnenpijp te bakken of de herbergiers in de buurt zijner woning 'n zaag te spannen, dat de menschen er grijs haar van krijgen. Jan's ouderdom brengt dat overigens wat mee, want hij is al in-de-zeventig.

Geraadzaam is het nochtans niet Jan attent te maken op dat kleine zaag-gebrek. Eén

maal is het gebeurd door 'n « boes » van een kaberdoesken in den omtrek van het Noordstation. Het is den « boes » duur te staan gekomen! Eenige jaren terug, kon Jan « d'er nog wel eentje wegen », dat is: in een vechtpartij een tegenstrever neerslaan. Jan heeft er nooit meer een voet over den dorpel gezet. Temeer, omdat de herbergier staande hield, dat Jan hem « plakte » voor het bedrag van zooveel half-scheuten, terwijl hij die oneerlijkheid ten stelligste loochende. De betwisting sloeg over tot een « bokswedstrijd zonder punten » en Jan klopte zijn tegenstrever « in zijn eigen kot » knock-out! Den geknockouteerde had het neusbeen gebroken. De politie kreeg het tusschengeval te beslechten. Gelukkig voor Jan, waren er geen getuigen aanwezig. De knock-outist beweerde dat de herbergier, in zijn aanval, uitgegleden en op een ijzeren waschketel gestort was. De zaak, na een ernstig onderzoek, werd geklasseerd.

« Daane goeijen, aaven tijd... Den kost ne mens nog ne ki 'n druppel drinken en na-ni-mi!... Wie eet er naa altijd ploet dispoeniebel oem twie liters te kuupe oen den praas

dat den teurf naa stoet... En ik mee mennen asthma!... », zei Jan meewarig.

Toen Jan nog niet aangedaan was door engborstigheid, dronk hij wel twee liters jenever per dag, maar kocht hem gewoonlijk per hoeveelheid van « 'n dobbele scheut ».

En dan, zich verdiepend in herinneringen, bekloeg hij zich evenwel niet om het genoten leven! Hij had er àlles van genomen! Smul- en danspartijtjes, en feesten, zooveel als « 'nen echten kiekefretter » d'er van nemen kan: « men leeft moer ieneki! »

Veel beroemdheden heeft hij weten geboren worden en andere, vóór de jaren van verstand, naar den dieperik gaan. Hij zelf heeft bijval gekend op de planken met Vlaamsche tooneelmaatschappijen. Hij oefende ongeveer alle stielen uit, waarbij er met weinig werk veel geld te verdienen is: zoo o.a. herbergier en koetsier. Hij was destijds een persoonlijke vriend van Jef Casteleyn, speelde met hem in den Alhambra, toen Jef, de auteur van het opgevoerde stuk, met rotte appelen en peren, eieren en andere voorwerpen werd gebombardeerd... Hij, Jan Moustache, werd verschillende malen gekarikatureerd in de

revues van Olympia, Scala, Variétés en tutti-kwanti. Dit om te doen uitschijnen, dat hij wel werkelijk een « Brusselsche type » is.

* * *

Menschen van zijn kaliber verdienen stellig een plaats in onze Galerie. Wij betreuren maar enkel dat ons daartoe zoo lang de gelegenheid ontbrak: de schuld ligt uitsluitend aan wat hij gemeens heeft met meikevers (1).

(1) Daarover zijn nu weer enkele jaren heen. Intusschen heeft Jan Moustache « z'n paap oeitgeklopt ».

DE FLUITSPELER

WE zijn in de Nieuwstraat.

Elken dag, treffen wij er den fluitspeler aan, dat het waait of regent, dikwijls terwijl het verkeer er buitengewoon druk is en gewone stervelingen moeten wringen om vooruit te komen of wegwippen om niet te verongelukken.

Hij, de fluitspeler, gaat er kalm zijn gang, alsof er hem niets of niemand in de beenen liep, met vasten regelmatigen tred, op afgemeten afstand naast het voetpad, nooit een pasje verder afwijkend en, evenmin, nooit er óp marcheerend.

Aanhoudend gaat hij de straat op en neer, van aan het Muntplein tot aan den « Bon Marché », strak vóór zich uitkijkend.

De wandelaars hooren hem naderen, bekijken hem nieuwsgierig, en ruimen plaats, Wordt hij weleens tegen het lijf geloopen, dan draait hij op zijn hielen als een houten soldaatje en tracht vooral zijn « air » niet kwijt te geraken.

Wat en wie hij is? Vanwaar hij komt? Voor ons, bannelingen uit het Vaderland gedurende bijna vier-en-half-jaar, blijft dit een raadsel.

Vóór den oorlog, bestond hij niet en stellig behoort hij niet tot de « bloedechte typen » in de goedige stede van burgemeester Max.

Burgerrecht bekomt hij niet tusschen de rasechte « Brusseleers », kiekefretters van de Marollen, van de Hoogstraat, van 't Vossenplein en den Duivelshoek; evenmin als de in legio opgekomen « nieuwe rijken », zeepbarons, patattendieven en spekrijders, een kerstenbrief hebben in den « Cercle Noble » of de « Groote Harmonie ».

De fluitspeler is « te » netjes gekleed: hij draagt een wit halsboordje, een dasje en een zwarten bolhoed, een zwart gekleede jas. En dan, die magere vingers die maar gestadig over de zwarte holletjes van zijn speeltuig strijken, verraden 'n aristokraat; Baronske zou zeggen: « d'as ne stoeffer! »

De fluitspeler is een zonderling. Hij spreekt weinig, hij doet erg raar en altijd, altijddoor speelt hij deuntjes op zijn kastanjebruine ebbenhouten fijfel met, bij korte poosjes, een

met sterken neusklank uitgesuizeld: « Un franc, le bon instrument... le bon instrument pour un franc ».

De fluitspeler is voor ons een vreemde, een oorlogskind, en juist dààrom ongewild antipathiek, zooals veel nieuwe dingen en daden en gewoonten ons antipathiek zijn, en tóch leenen we het oor aan zijn: Madelon; It is a long way to Tipperary; Loin d'elle pour qui mon cœur chante; God save the King en Marseillaise... omdat « die » tonen zich gegroefd hebben in onze ziel gedurende weedomsjaren. En, al is de fluitspeler voor ons een vreemdeling, tóch vinden wij een deel van ons-zelf in zijn aria's terug. Hij doet ons droomen... aan den vreemde en misschien wel zijn « wij », gewezen bannelingen, te onzent « vreemdelingen » geworden (1).

---

(1) De Fluitspeler heeft dat baantje laten varen. Hij houdt thans een muziekwinkel in een Brusselsche volkswijk. Wij troffen hem nog enkele malen aan op openbare pleinen, bij gelegenheid van wijkfeesten, met een Jazzband-liedjeszangers. Hij is erg verouderd... en bevuild.

DE LIEDJESZANGERS

EEN harmonikaspeler, een burger, een khaki-soldaat en een vrouw hoor ik spelen en zingen van op onze hooge zolderkamer, op den hoek van ons donker straatje, langswaar zelden politiemannen voorbijkomen, van den eersten dag af dat ik er, sedert het teekenen van den wapenstilstand, ben aangeland tot op heden.

Onverpoosd, van 's ochtends tot laat in den nacht, wanneer ik slapen wil, doorvlijmen de voor zóóveel-honderdste maal herhaalde deuntjes van den kreunerigen trekzak, begeleidend het eentonige bas-bariton gezang der mannen en het schril-snijdende geschetter der vrouw, mijn hersenen.

Ondanks de uren van moreele pijniging door dat kunstlooze gedoe en de half-nachten slapeloos doorgebracht, kan ik hen niet haten, omdat zij mij insgelijks goede oogenblikken hebben bezorgd.

Vooral, wanneer ik hun vaardigheid heb nagekeken, hun bijzonderen aanleg om

aapjesmenschen aan hun lippen te binden.

Zóó 's ochtends, zóó 's namiddags, wanneer zij óm zich het luisterende kringetje willen vormen.

Hoe zij het aan boord leggen?

De drager van de gesloten harmonikakas begint met zonderlinge gebaren te maken en zijn medehelpers halfluid, geheimzinnig aan te spreken, tot zich de in massa rondwandelende gedwongen en vrijwillige werkloozen bij hen voegen, steeds belust om het immer nagejaagde « nieuwe », het duiveltje uit de gesloten harmonikakas te zien treden.

Van die nieuwsgierigheid profiteert de harmonikaspeler om zijn tuig voor den dag te halen en met breed armgezwaai eenige losse tonen over de menigte uit te gieten; tonen, die muzikalen zin noch samenhang hebben, maar de omstaanders als met een elektrisch draadje aan mekaar snoeren.

De harmonikaspeler is de goochelman van de kermisdagen — uit verdwenen blije tijden! — die zijn patiënten een paar koperen gewichten van een hanguurwerk in handen stopt, aan een molentje draait of op een

knopje duwt tot zij, met verwaterde oogen, een zenuwachtig « halt » uitstooten.

Tijdens de muzikale inleiding met handgebaren en gelaatsvertrekking, heeft de bas-bariton-schril-snijdende stem een paar malen gekucht, gehoest en eindelijk komt het tot een samengang van spel en zang en valsch klinkende tonen van een in 't Fransch bewerkte « Tipperary ».

Het gaat er:

Depuis quelque temps de tous les côtés on résonne
Un refrain joyeux qu'avec entrain on frédonne,
Mais comme on est pas chez nous très calé sur
[l'anglais,
Je vais, à ma façon, vous le traduire en français.

Na elk stroofje, worden de losse blaadjes tegen twee dikke kluiten geruild en het kan gezegd dat de zangers er een handje van hebben om hun waar, onder guitige kwinkslagen, aan den man te brengen.

Het duurt overigens geen tien minuten, of de drie-vierde der toehoorders zingen of suizelen mee.

Na de « Tipperary », gaat « Het lieken van den IJzer » en het is de khaki-man, denkelijk « een verkleede jas », want hij draagt

nóch frontstrepen, nóch eenig ander militair eereteeken, die het inzet. — Ditmaal « in 't Vloms » want, wonderbaar iets, bij de « kiekefretters » is de « mof » moeten komen om, op 'n slag en 'n omzien, iedereen « Vloms » te doen spreken... en zingen.

Het gaat:

De mannen van den IJzer, dat zijn de kadees,
Die sloegen de moffen zoo plat als Brusselsche kees.
Ze zeiden: aan dees rivier komde gij niet over
En geraakt noch te Kales en ook niet te Dover.
Wij zullen hier vechten, en werken en blijven,
Al moesten ons lijken in de modder verstijven.
We komen terug met den Koning Albert
Om de meiskens te drukken met het hoofd aan ons [hert.

Volgen dan nog: C'est l'kaki qui charme les p'tit's femmes; De scheer van Colas; Elle m'aime pas; de piotjes van 't negende; Le poilu en « de Schotten met hun bloote beenen ».

't Is aldus een doorzingen met afwisselende harmonikavooiskens tot, aan den overkant der Anspachlaan, een konkurreerend drietal komt plaats nemen met, er tusschen, uitventsters, op handkarretjes, van « extra-kwata-chocolade à un franc-le-morceau » en,

een twintigtal meter verder, op het voetpad, een parapluman een-stok-met-vodden in de hoogte zwaait en, tegen « quinze francs le bon parapluie », te koop aanbiedt « la meilleure soie du midi de la France ».

Te middernacht worden, steelsgewijze, de lichten uitgedraaid in mijn donker straatje en dàn zullen, droomend, in mijn hoofd vergroeien de indrukken van een langen, triestigen dag.

DE PARAPLUMAN

'k

WAS er al aan gewend geraakt op bepaalde plaatsen en bepaalde uren dezelfde menschen aan te treffen, tot nu, op het onverwachts, de politie op mijn kennissen jacht is komen maken wegens inbreuk op gemeentevoorschriften tegen het leuren, samenscholing op den openbaren weg en tutti-kwanti.

Door dit jachtmaken, gevoel ik mij opnieuw wat meer vervreemd in de weidsche stad, want tusschen de opgemerkte personen waren er velen die mij belang inboezemden.

Toevallig kwam ik te weten dat winkeliers, uit de buurt van mijn donker straatje, zich bekloegen bij de « Hoogere Overheid » tegen « ongelijke konkurrentie » van leurders en leursters met karretjes en manden.

Tengevolge hiervan, verschijnt « de parapluman » nog enkel wanneer het « zabbert », en alsdan kijkt hij eerst behendig rond of er nergens onraad is; onraad, verpersoonlijkt door den kepi van een politieagent,

Ziet hij de kans klaar, dan pakt hij uit.

Enkele dagen geleden, was hij alleen; thans heeft hij een helper om... desnoods de matten op te rollen.

De helper is gewoonlijk drager van een tiental regenschermen. — Uitverkocht, verdwijnen beiden, parapluman en helper.

Voorheen trof ik hem steeds aan op de Anspachlaan, ter hoogte van Plattesteen; nu zoowat overal in de stad. Meestal in zijstraten van de Middenlanen en soms wel op het Muntplein.

De eerste maal dat ik hem ontmoette, dreef hij zijn zaakjes met veel kalmte en ernst en buitengewone meesterschap. Thans merk ik een sterke zenuwachtigheid bij hem op en ik hoor hem wel eens sakkeren, wanneer, door zijn « helper », hem de woorden « ijzer » en « ajuin » worden toegegooid.

« IJzer » beteekent gevaar, en « ajuin », politieman.

De parapluman, evenals de fluitspeler, is een onbekende. — De oorlog heeft oneindig veel « affaires », in bezet België, in het leven geroepen en zoo'n schaar zonderlinge personen doen geboren worden dat ik vrees

maanden noodig te hebben om opnieuw wat thuis te geraken onder mijn stadsgenooten.

Tevergeefs, zoek ik dus naar de rangschikking van den parapluman.

Hij lijkt niet op 'n Brusselsch ketje, want hij spreekt uitsluitend Fransch, bij het aanprijzen van zijn waar, met Parijschen tongval en sterk geprononceerden « r » klank, zoodat, bij het uitgalmen van die letter, iets in zijn keel ratelt en rammelt, als droge noten in een houten bakje.

Ik hoorde van hem:

« Parrrapluie de soie, d'une seule pièce; intrrrouvable en Belgique le jourrr-d-aujourrrd'hui... pûrrr soie du pays de Frrrance, la plus grrrande fabrrrique de Parrris. Allons, Mesdames et Messieurrrs, apprrrochez-vous, je les donne pourrr-rrrien à tous ceux qui n'ont pas d'arrrgent et qui me ferrront la demande, sauf... un prrrix trrrès minime pourrr une œuvrrre de bienfaisance, une pauvrrre mèrrre avec un grrrand garrrçon... les parrrapluies de quinze à vingt-cinq frrrancs le numérrro... »

De parapluman is deftig in taal en houding en zijn uiterlijke wel verzorgd. Steeds is hij

kort geschoren en net gekamd. Hij draagt den zwarten knevel opgestreken en in fijne puntjes saamgedraaid, als van de model-plaatjes in een coiffeurswinkel.

Onvrijwillig, onderschepte ik een vertrouwelijke samenspraak, die « de parapluman » met zijn « helper » voerde:

« As mijnen congé oeit is, stap ik het af noe Vrankrijk... Brussel es e kot geweurre en ge koeintsj ie a bruut ni mi verdiene met dée soot... Emme weile doeveu vier joer oen den IJzer gestoen oem ie misère te laàn (lijden)... 'k Hem vier joer-en-alf m'n botten afgedroeit veu 't voederland en naâ kannekik de kost nog ni winne veu me Meeke, dat 'n aa vraâ es... Ze moete zékes nog iest ne ki op eule s... krijge van den doche ee dasse zelle geleerd z'n... dée embusqués dat ie rondluupe... »

Dàn heb ik hem herkend! Aan zijn uurwerkketting zwierde een medaljon, dat ik tot dan nog niet aandachtig had bekeken. Het was: het Eereteeken voor Oorlogsverminkten.

Ik zag een traan in zijn oog.

Toen heb ik tevens begrepen, dat hij « aan den IJzer » lichamelijk werd geknakt en

hier, in zijn geboortestad, innerlijk: in zijn kinderliefde!

Om hem heb ik, van dien dag af, de kolporteurs, die ik op mijn tochten door de stad op de straat ontmoette, leeren achten en waardeeren, omdat ik me dan telkens de vraag stelde: misschien hebben ze ook een hart!

DE SCHUIFELAAR

EEN der laatste dagen, in een spanne tijds van hoogstens één uur, trof ik hem, de schuifelaar, op drie verschillende plaatsen aan: eerst op het voetpad vóór het Centraal-Posthotel, daarna in de Nieuwstraat, vóór het modemagazijn « Au Bon Marché » en eindelijk op de Noordlaan, hoek der Finisterraestraat.

Sedert een maand, is hij naar de stad van den braven Beulemans overgewaaid: un oiseau qui vient de France, drager van « Le rossignol de la Victoire », grande attraction du jour, inventée par Clovis, artiste belge », zooals hij zich noemt, als lokmiddeltje.

Het type : middelmatige grootte, 'n buiksken van 'n bon vivant, dik ende vet, netjes gekleed met een kwazi-dubbel-zilveren horlogeketting, waarvan de uiteinden in twee ondervestzakken weggestopt zijn en het geheele een halven kring teekent op 's mans hartshoogte.

Op het voorste gedeelte van zijn bolvormig

hoofd draagt hij blauwroode plekken, uitwendige teekenen van iemand die liever « pinard » dan Bocq-water tusschen neus en kin laat doorloopen en die, sedert de overkomst in onze stede, de hoedanigheid van Geuze- en Kriekelambiek en Faro weet te schatten.

Om zijn kleine, grijze katoogskens speelt een schalksche glimlach, terwijl hij soms een begeerig, leergierig Brusselsch Ketje guitig toepinkt. Het uiteindelijk bovendeel van 's mans corpus is bekroond met een gesplitsten vilten blauwen hoed, die wat naar een der lepelooren overhelt.

Ouderdom: omstreeks de 45.

Wanneer men hem tusschen de wandelaars op de middenlanen opmerkt, heeft hij het voorkomen van « un petit vieux bien propre »!

Zijn toestel, le rossignol de la Victoire: een schilfertje mika door middel van een blikje in stukjes leder geperst. Hoedanigheid en gebruik: petit instrument imitant les chants d'oiseaux!

Wil de schuifelaar zijn waar aan den man brengen, dan begint hij met, op de uitgekozen

plek, over een kringetje van een paar meter doorsnêe rond te stappen, bij tusschenpoozen vroolijke zetten plaatsende, bij voorkeur, zonder er eigenlijk den schijn van te hebben, tot voorbijgaande jonge dames. Hij peilt!

Hebben de woorden vat, dan deelt hij dadelijk een heelen vloed kwinkslagen uit totdat de doelloos rondslenterende personen het uitproesten. Nu is het pleit beslecht: nieuwsgierigen dagen op en hij leidt het artikel in.

Met zijn wandelstok, die hij alsdan tusschen beide handen neemt, bootst hij de doening na van een fluit- of vioolspeler en blaast terzelfdertijd, van tusschen de spleetvormig-geopende dunne lippen, eenige gepaste tonen de ruimte in!

Meestal is hij raak, want, wie hem éénmaal hoorde, blijft onwillekeurig staan om te luisteren naar zijn nabootsing: Le chant du rossignol, de kanarievogel, de merel, de botvink, de pimpelmees, het koninksken, de zwaluw, de vink, de musch, de leeuwerik, 't gekrijsch der zeemeeuw, 't gekir der tortel, 't gekwaak der eend, het gehinnik van het veulen, het geloei der koe, het geblaat van

het schaap, het gejank van den poedelhond, het gemiauw der kat. Kortom, der vogelen en der dieren sprake geeft hij weer op meesterlijke wijze.

Zijn werk heeft stellig studie in de natuur gevergd, en dààrom verdient hij den naam: kunstenaar. Zijn « rossignol de la Victoire » is de man zelf, die de natuurnabootsing zóó ver dreef.

Hij verkoopt zijn tuig: cinq sous (50 centiemen); trois pour un franc!

Hem te beluisteren, is de moeite waard: z'n daad, z'n woord!

Op een hem gestelde vraag nopens zijn gaan en komen, luidde het antwoord: « Je retourne d'où je viens, à la nature. Les gens de chez vous sont des déséquilibrés: ils prennent des becs-Auer pour des étoiles et les toits des maisons pour le firmament. »

SCHEEVE JEF

DAT is nu ne keer iemand van 't bloed-eigen ras der Kiekefretters, gewonnen en geboren in onze goedige stede, 'n echte Marollegast, met diens gebreken ende hoedanigheden, manieren ende spraak bedeeld ende begaafd.

Scheeve Jef is de vriend van de Ketjes, de jonge krotjes, de slimme kadees, de karot-tentrekkers en de uitgeslapen loorikken omdat er, in wat Jef doet en zegt, 'n greintje filozofie schuilt, waaruit zij, als 't best past bi appetite, munt zullen slaan. Overigens ook omdat in alles wat Jef zegt en doet een deeltje van hun eigen « ik » besloten ligt en zij, op een of anderen dag, hetzij hetzelfde stieltje beter, of iets anders van dien aard, dat meer « knollen » in de giletzakken brengt, zullen uitvoeren.

Echter, de vriendschappelijke gevoelens van de Ketjes met de jonge krotjes, tegenover Scheeve Jef gaan nooit zóóver, dan dat zij daarom hun persoonlijkheid, hun inge-

boren spuitersdaden en -woorden zouden intoomen of prijsgeven. Voor Jef koesteren zij sympathie, maar minder vrees dan voor den « franskiljon » — den zwerm Parijzenaars of kwazi-Parijzenaars — die thans op straten, lanen en publieke pleinen den schepter hoog zwaait.

Jef is geen ambrasmaker, geen stoeffer, hij is veeleer 'n goeie snul, die wel eens een van de snotneuzen zijn vijf geboden op de ooren legt, wanneer hij door geen ander middel hun sjamfoeterij weet te bedwingen, maar nooit heeft hij er een met z'n pennemes doodgestoken, zooals Baron Crayon het wel eens afdraaide. Baron Crayon was overigens te zijnen tijde een aristokraat, en... die vechten met messen! Zóó zegt de volksmond.

Wanneer Jef zich het meest gekwetst gevoelt om de woorden en de doening der deugnieten is als zij hem trachten te benadeelen, door, aan kooplustigen, luidop zijn « truk » te openbaren of hem, vluchtende, zijn lichaamsgebrek toeschreeuwen: Scheeve Jef, Scheeve Jef!

's Mans hoofd is wat terzij gegroeid.

Zijn « truk » bestaat in, op bevel, twee aan mekaar gehechte mannetjes te doen dansen. Het spelletje is oud en toch immer nieuw voor al wie kuiert, luiert en sluiert.

Zij zijn samengesteld uit stukjes hout met bolletjes witte watte — die het haar verbeelden — er aan gelijmd, en het geheel derwijze saamgebracht dat het aan een dansend koppeltje gelijkt.

Onder de z.g.z. armpjes, wordt een draadje garen of een paardshaar, van staart of manen, geknoopt, dat daarna over een kram of haakje glijdt. Een helper — 'n ketje, natuurlijk! — trekt aan het draadje met lichte of harde schokjes, al naar Jef's bevel.

Steeds op denzelfden toon herhaalt Jef: « Dansez, mes amis; couchez... levez-vous... dansez... couchez... ils ne marchent pas seuls... zeile goen ni alleen... d'er es zeker nen truk, moe ge moeitj'm kenne... geile kuntj'm liere veu vaafentwientig santiemen... allez... vingt-cinq-santim pour les amateurs... »

Jef stond vroeger op de Noordlaan, ter hoogte van de pastorij van de Finisterrae. Thans is hij afgezakt naar de Anspachlaan,

bij het Fontainasplein, waar de gardevils minder « menschentoekker » en « traiter » spelen, maar hem slechts nu en dan eens komen wegjagen.

DE ZANDBOER

OP bepaalde dagen der week, op bepaalde uren van den dag, trekt de Zandboer, met ezel en kar en koopwaar langs bepaalde wijken der stad.

BOER, voor den zandverkooper, is eigenlijk een anakronism, want de man is een echte Brusselsche type. Zijn over-grootouders waren eerbare lieden, die een kavietje openhielden in « 't Zwanestraatje », in de wijk van den Vlaamschen Steenweg.

Het valt buiten ons bestek, thans nopens deszelfs zeden en gebruiken een uitgebreide studie neer te pennen. Zegge, evenwel, dat de Zandboer noch den aard van zijn ras, noch deszelfs gewoonten verloochende. Bijvoorbeeld: op Maandag, 't broerken van den Zondag, staakt de Zandboer, om 's Hemels wille. Dan heeft Pier Langoor — zoo is de naam van 't beest — z'n Sabbat en aldus kan de Zandboer z'n zattekuur van daags te voren laten verdampen in 't Ter Kameren-Bosch, waar hij, Jan Plezier — zoo heet de man —

tusschen rijke menschenkinderen, bij mooi weder, rondslentert.

Als het regent, bezoeken Jan Plezier en Mie, z'n halve trouwboek, een cinema in een der volkswijken. Daar kunnen zij dan allebei hun hart eens luchten, want, alhoewel al op jaren, willen zij zijn en blijven: menschen van hun tijd.

De oorlog heeft op beiden gereageerd. Tijdens de Duitsche bezetting, heeft Jan, uit noodzakelijkheid des gebods, zijn stieltje moeten laten varen en heeft hij meegeholpen aan den verkoop van sluikblaadjes en het verspreiden van optimistische nieuwtjes ten bate der Verbondenen. Met dat werkje, verdiende Jan geen schatten, maar juist genoeg — ten minste zoo beweert hij — om zijn ezeltje met kar te koopen van een groentenboer uit Evere, die thans per auto rijdt!...

's Dinsdags dus, pakt Jan gewoonlijk zijn koeragie in zijn twee handen en dan « doet » hij de Marollen, de buurt van het Vossenplein tot aan de Kapellemarkt en de stegen en straatjes die er tusschen liggen, als : de Abrikozenstraat en de Bloedpensgang, de

Beul- en de Pierermans-, de Dievenstraat.

Andere dagen is hij te ontmoeten in den omtrek van de Fruitmarkt, den Duivelshoek, de Papenvest, de Varkensmarkt, de Vlaamsche Komedie; in de wijken van Sint-Rochus en Sint-Pieter, den « Baffon » en den Schaarbeekschen Weg.

Waar hij doortrekt of hangen blijft — meestal in de kaberdoeskens waar, ondanks alkoholverbod, nog wel « 'n druppelken over den toog » geschonken wordt — meldt hij zijn aanwezigheid door het geroep: « zooveloo... wutte zoevel... schuune, wutte zoevel, zooveloo... »

Bij vaste klanten, belt hij aan. Bij andere, meestal kleine winkeltjes van kruideniers-waren en een mengelmoes van groenten, fruit, brandhout, lucifertjes, « Brusselsche kees » en boestrink, stoot hij even de voordeur open, met lichten of harden duw, al naar gelang van het aantal glaasjes die hij liet leegloopen.

Dagen de huisvrouwen op met emmer, pot of pan om z'n waar te koopen, dan loopt hij hen tegemoet om hen aldus op afstand van zijn kar te houden. Op die manier komt

hij er toe, met de « schuune, wutte zoevel » lichtjes over zijn handen te laten glijden, van twee emmers zand er drie te maken.

Wordt hij soms daarop opmerkzaam gemaakt door een spaarzame klante, dan klaagt Jan Plezier putten in den grond. Zijn argumentatie formuleert hij gewoonlijk met de woorden: « 't leven is duur... weile kunnen oens gee stuk ni mi oen oens laaf kuupe en weile kunnen onzen buik ni mi vol ete... as da zuu blaaf voeisjgoen, zal 't revoluuse weudde. »

De vrouwen zwijgen, overtuigd van Jan's gezegden. Jan strijkt de centen op, 'n half franksken, in stede van tien centiemen vóór den oorlog.

« Jâo, jâo », voegt Jan er somtijds bij, wanneer hij eens het toppunt zijner redeneerkracht wil laten blijken « ... en doeveu emme oens joenges eule bloed vergote oen den IJzer! »

Na zulk een redevoering, neemt Jan de houding aan van iemand « die 't weet » en erg verstoord is en bang voor gebeurlijke dingen. Met 'n ruk, sleurt hij dan kar en ezel voort, roept « dju », slaat op het beest met

De Zandboer.

een stok, dien hij onder het zand verborgen houdt.... Er mocht eens een lid opdagen van de « sjossitée de productrice des sjamôo ». Hij bedoelt: Société Protectrice des Animaux.

Jan komt maar enkel terug tot zijn gewone, goede luim, wanneer hij voelt dat de lederen geldbeugel, die hem met een riem over den schouder hangt, begint zwaar te wegen.

Dan herneemt hij zijn deuntje: « zooveloo... wutte zoevel... schuune, wutte zoevel... zooveloo... »

Het karakteristieke van Jan: wanneer hij herhaalde malen, met de linkerhand over neus en onderlip wrijft, is zulks het bewijs dat hij « 'n stuksken in z'n rug » heeft. Staat de pet wat verdraaid op zijn bolvormigen kaalkop, beteekent zulks, dat bij hem « den duuvel draait » en dat de zaken slecht gaan.

In het laatste geval, is het gevaarlijk hem op het spoor te loopen. Wie het wel doet, krijgt alsdan wat te hooren, al naar gelang van kleeding, spraak ende manieren van den onvoorzichtige.

Vóór den oorlog, bestond zijn schat scheldwoorden meestal uit: schuune lavabo; aaw kwezel, voor 'n half koketteerende vrouw van

jaren; danseuse van de monnée, stukske str...; kleinen trimmer, voor een jong, huppelig gedoentje van 'n meisje; loorik, vuilen architekt, opvretter van 't goevernement, voor een net gekleed manspersoon; vagebond, dief, krapuul, voor kerels van om de twintig.

Thans luidt het: « nuuve rijke, boche, landverroeder » en wat dies meer.

Met de koetsiers en de trammannen ligt Jan steeds overhoop. Doch de autobestuurders, en zelfs de taximannen, draagt hij een onoverkomelijken haat toe. « Vetdief », zinspelend op de leden van het Voedingskomiteit, noemt hij hen. Ook wel: « Baron Zeep. »

Destijds, vocht Jan dikwijls met de politieagenten; thans is hij hun « goeie » vriend geworden, omdat hij nu ook : protekteurs » heeft in de « huuge wereld » (1).

---

(1) Een dag, dat het bitterkoud was en de Zandboer, ondanks de aanbevelingen van zijn goede vrouw Mie, toch met zijn ezelskar wilde uitrijden « om zijn klanten te bedienen », is de man in volle straat bezweken aan een bloedsaandrang.

Zijn vrouw leeft nog. Zij is nu ook stillekensaan oud geworden en omdat zij zich niet al te best meer kon behelpen, is zij opgenomen geworden in het « Hospice », aan de Vaartstraat.

Mie is er zoo gelukkig als iemand op haar leeftijd en in die levensomstandigheden maar zijn kan.

DE « MARCHAND DE HOEP-LA-LA »

«

HIJ franskiljoneet » zeggen de Ketjes van iemand die Fransch praat, of wil praten, met Parijschen tongval.

Blijkt het aanstellerij, dan is het woord « franskiljon » een schimpscheut. Het heeft alsdan de beteekenis van: fafoeille, stoeffer, ambrasmoeker, 'ne Jan m'n... voeten.

Indien de omstandigheden er zich toe leenen, zullen de Ketjes tegen den franskiljon een reeks fratsen uithalen, of een lange litanie spotspreuken en streken uitgalmen en ten beste geven tot hij er het hoofd bij verliest.

De Ketjes zijn gezworen vijanden van den franskiljon.

Of de « rrr » de aangeboren uitspraak van den persoon in kwestie is, zullen de Ketjes, na eenige frazen beluisterd te hebben, wel weten uit te maken. Zoo ja, wordt hij voor hen volkomen belangloos: zij verpletteren hem onder den druk hunner onverschilligheid.

Het gebeurt dat die onverschilligheid overslaat tot het hoogste punt: verachting. Om

die faze van hun gemoedstoestand uit te drukken, gebruiken zij de woorden: « vreemde luis... panneflikker... pachacroute... hij zâa bêter toeis blâave... Bolo...! »

Door het toevoegen van de laatste benaming hebben de Ketjes zich gemodernizeerd.

Voor het sluiten van een staatkundig- en ekonomisch verbond met de « Parrrisiens » zijn de Ketjes niet te vinden.

Zij zijn en blijven de politiek toegedaan van: geen vreemde inmenging in persoonlijke aangelegenheden.

In militair opzicht, was dat noodzakelijk tijdens de bezetting, om den « doche » buiten te kegelen, maar nu moet het amen en uit zijn, zeggen ze.

Dààrom dragen ze een bijzonderen haat toe aan den « marchand de hoep-la-la », die geregeld heel den dag te schreeuwen staat vóór de twee voornaamste modehuizen der Nieuwstraat en, met zijn franskiljonsmanieren ende tale, de aandacht der sjieke madammen gaande houdt. De Ketjes beweren dat hij 't brood uit den mond steelt van « Netje Prul ».

Netje Prul is een leurster, wier man, Jaak,

« 'n goeie, brave vent », aan den IJzer bleef.

De « marchand de hoep-la-la » is, inderdaad, een verkooper die zich weet op te dringen. Hij is net gekleed en daarbij eigenaar van een tonvormig herbergiersbuikje, waarop een soort kramellenbak, als van de kramers op boerenkermissen, met de hoep-la-la's in, is vastgeriemd.

Op het rhythme van zijn baritonstem, doet hij het beschilderde en bepluimde kinderspeelgoed, aan een elastieken draad, op en neer wippen. Het speelgoed heeft den vorm van een vierpootig mannetje.

Hij noemt het: « le petit diable japonais... de pure invention artistique... l'amusement des grands et petits enfants!... »

Andere venters en ventsters vluchten bij de aankomst van politieagenten... Hij blijft ter plaatse!

De Ketjes noemen dat: « Un sale truc! »

JAN POTLUUD

TEGENOVER menschen van degelijke konstruktie, staan de Brusselsche Ketjes pal; fiziek- of geestelijk abnormalen nemen zij wel eens tot mikpunt hunner spotlust of plagerijen.

Jan Potluud behoort tot de tweede kategorie.

Om de zonderlinge wijze op dewelke hij, op den openbaren weg, zijn specifiek huishoudelijk produkt — potlood — uitvent, hebben de Ketjes hem den bijnaam « Jan Potluud » toebedacht.

Jan Potluud dus is een man van middelmatige grootte; hij pikkelt op magere beenen met « meutkesknieën » en grenadiersvoeten, wat binnewaarts gegroeid. Lijf met gebulten rug, breede schouderen, lange, pezige armen, waaraan, bij rustpoos, knokige vingeren als lam hangen. Dat levend monument is bekroond met een mageren nek en een langwerpig-vierkant hoofd, waaraan houten-potlepelachtige ooren balanceeren; ooren, die soms

zenuwtrillingen ondergaan als die eener koe. Tusschen de kleine, grijze kattenoogen kapbijlt een smouzeneus, waarvan de vleugels zichtbaar bewegen wanneer Jan de te drukke stoom uit zijn karkasken blaast of versche lucht inpompt. Van den te grooten mond met dunbehaarde bovenlip, cirkelt een diepe plooi naar 't schuinsche voorhoofd.

Als « type » is Jan, op den eersten aanblik, niet te rangschikken. Met Marollegasten heeft hij gemeens dat hij slechts bij zacht weder voor de pinnen komt en bij 'n briesje of wat motregen zijn matten oprolt. Anderzijds, vertoont hij veel gelijkenis met Molenbeeksche vaartkapoenen, slampampers en karottentrekkers, die lichamelijke inspanning schuwen als de duivel het wijwatervat, maar graag voor minimum-arbeid — hier kolportage — maximum-loon opstrijken.

Zijn kleeding gelijkt aan het verschoten Zondagspakje van een fabrieksarbeider.

Zijn optreden is heel behendig; steeds zoekt hij, op bepaalde uren, de drukstbezochte plaatsen der stad op. Een Vrijdagochtend, op minder dan één uur, troffen we hem aan in de Beursstraat en op den Vlaamschen

Steenweg, hoek Zeehondstraat. Rondom hem stonden een tiental volksvrouwen.

Uit zijn zwartbeschilderden houten bak, in den vorm van een harmonikakas, grabbelde hij een langwerpig stevig pakje, welks inhoud hij, met water en... speeksel tot deeg kneedde. Alsdan begon hij het ijzeren deksel van de stadsriolen en een deel van het voetpad, vóór een winkelhuis, te be-potlooden te be-vrijven en te be-borstelen tot er 'n glans over lag « waarin men zich kan spiegelen », naar hij zeide.

Dat de Ketjes hem « amplawé van den mestbak, talluurlekker van 't ospitoel, alvendoeijen », of andere schimpnamen toegooiden, liet den man volstrekt onverschillig.

In 't geniep, hadde hij hen stellig graag « den kop van het lijf gewrongen », doch, « in aanwezigheid van vreemde menschen », hield hij zich zoo stoïsch mogelijk. Met vrouwen was hij steeds zeer beleefd, voorkomend, vriendelijk, naar gelang van den gehoopten afzet zijner koopwaar.

« Komt baa, madammekes... 't Kost niks oem te zien. Ba maa moede ni wèrken... of geen katten in zakken kuupen. »

Verder noemde hij zijn stelletje « het echte potloodje, buiten alle mogelijke konkurrentie, direkt geleverd door den fabrikant aan den klant ».

Zoolang Jan het kringetje van nieuwsgierigen rond hem kon behouden, was hij spraakzaam; wanneer hij zich alleen bevond, sloeg hij over tot een zekere zwaarmoedigheid en verdiepte hij zich in « preparatieven » allerhande.

Op dat oogenblik, poogden we Jan aan den praat te krijgen, maar de man trad heel sceptisch op. Enkel een uitnoodiging om « In den Parnassusberg » er 'n pint op te zetten, stemde hem inschikkelijker, en dan nog stelde hij dadelijk de vraag : « Es't veu affaires »? en wilde hij « de kommande » kennen.

Na wat om en weer gepraat, vermoedde hij in ons « 'n gazettenkrabber », en met zoo'n wezens kon hij, Jan Potluud, geen geld verdienen. « Jawel, reklame, maar dan zou het hem geen cent mogen kosten! »

Drinken maakt de tongen los, en die van Jan begon ook bij 't derde glas « lambiek » te keeren. Aldus vernamen wij zijn anti-

pathie voor de « poepekens van waaven die te loo zijn oem... eule stoof te blinken », in strijd met 's mans belang.

Van het neerschrijven van verdere bespiegelingen van zijnentwege, zullen wij ons onthouden: het zou zijn handel kunnen benadeelen en, stumperd als hij is, verdient hij dat Gods zonneken in zijn vijverken schijnt.

LE FRANSKILJON...

DE taalkwestie heeft met bovenstaande benaming niets te maken. We hoorden die uit den mond van eenige Ketjes, die op het type in kwestie stonden te loeren en er naar te luisteren, terwijl hij in volle doening was, op den hoek van de Nieuw- en Sint-Michielstraat.

Tot vóór een drietal dagen, verscheen hij er, telkens van twaalf uur tot halfeen, en van halftwee tot twee uur.

Nu is hij er van onder gemuisd. Hoe of langs waar? We weten het niet en wij hebben er ook niet naar gezocht.

Misschien is hij op een andere plaats zijn stieltje gaan uitoefenen, of, minder waarschijnlijk, is hij in de val geloopen.

Welk stieltje hij uitoefent? Hij verkoopt schunnige plaatjes, in den vorm van aaneengeregen zichtkaarten, en dat noemt hij: le panorama de la ville de Bruxelles; ofwel: scènes de Théâtre; scènes de la vie de Bohême; les mœurs de Montmartre, etc.

seize cartes en trente-deux vues différentes.

Die frazen komen uit zijn keelgat gerold met hier en daar 'n Parijsche noot, 'n sterk beklemtoonde r, en lang, veel te lang aangehouden om natuurlijk te zijn.

De man maakt, sprekend, breede gestes met de armen, schuift en draait zijn « panorama's » open en toe. Doet heel geheimzinnig en is zelfs niet bang, wanneer hij 't moment gekomen acht, er 'n grofheid door te slaan.

Verkoopen doet hij niet, hij geeft! Cadeaux, allemaal cadeaux, ten minste z'n panorama's. De gedrukte verklaring van de « 32 vues différentes » laat hij één frank betalen. Wie niet de vereischte « kapaciteiten » heeft of... geen geld, mag het aftrappen!

En of hij verkoopt! En of de ongezonde nieuwsgierigheid den menschen ingeboren zit, moeten diegenen die er aan mochten twijfelen maar eens ter plaatse gaan bekijken.

Ondanks « qu'il ne vend qu'au-dessus de seize ans et aux vieillards de moins de soixante-quinze ans », zagen we nooit dat hij om iemands kerstenbrief solliciteerde.

Het type zelf: wel zoo 'n soort individu van die ge 's avonds en 's nachts ontmoeten kunt

waar er 'n slag te slaan is; 'n getondeerde rossekop met gladgeschoren facie, waarin twee zwarte oogen branden, un peu louche.

'n Soort individu, dat ge aantreft als ridders van « papillons d'amour » of « lokkers » voor nachtbars of, ja, wat! Van alles en niks, meer slecht dan goed! Kortom, van dat soort mannen die men ziet floreeren waar er gelegenheid bestaat om schurkerijen uit te halen.

Echter, wie hem, den verkooper van « les 32 vues différentes » te foppen wisten, waren de Ketjes.

Dikwijls zagen we die gasten — natuurlijk steeds op de eerste rij geschaard — den persoon in kwestie heel zijn boeltje helpen in de war sturen; vaak hoorden we hem toeroepen: « franskiljon... l'ajuin est là! » ofwel, van op 'n zekeren afstand en steeds op het onverwachts: « franskiljon, hij es doe! » en telkenmale was het een « sauve-qui-peut général ».

Want, en dit mag weer eens ter eere onzer Ketjes gezegd worden: zij houden niet van uitheemsche vuiligheidjes, en nog veel minder van vreemde luizen, al weze 't zelfs maar naäperij, zooals van Le Franskiljon.

Onze Ketjes... ils aiment le naturel. Pas de flaaven-tralala, pas de stoeffers, pas de vuile p'tits, ca pend leur... caleçon dehors!

DEN DIKKENDERREM

DEN Dikkenderrem kennen wij van vóór den oorlog. Toen was hij nog meer « sjikken type » dan thans in houding, taal, kleeding en manieren.

Hij is geen Ketje noch Kiekefretter, gelijkt meer aan 'n zoogezegde Parisien van 't zooveelste knoopsgat, 'ne Zoegeman, 'ne Stoeffer, 'nen Ambrasmoeker, 'ne Stinkoet, 'ne Fafoeille, 'nen Bloeskop, 'ne Jan m'n... voeten of... 'nen dikke Zievereer.

Al die hem toebedachte namen zijn gegroeid uit de antipathie der leden zijner korporatie, want... Den Dikkenderrem behoort tot 'n korporatie, namelijk: de gazetmarchands. En, of die er 'n handje van hebben om iemands portret te trekken « en grandeur naturelle »!

« Aan wie zegdet — de! »

Hoe Den Dikkenderrem er bij geraakt is, weet de duivel.

Op zekeren dag, komt er daar ergens 'ne « Spesijoelen type » mee kol, redingote en 'nen

bolhoed « trois-françois » op zijn keiken uit een donker straatje gekropen, niemand weet van waar of hoe! en, vwala, daar komt hij afgestooten met een pak « nieuwbakken » gazetten onder den arm, « Le Lanceur des Canards ».

En, hij lanceert, schreeuwt, gesticuleert, ambêteert de menschen tot ze hem 'n « soeke » toegooien — het was voor den oorlog! — om er van af te geraken.

Ge ziet van hier hoe hij door andere verkoopers werd onthaald! En of het gedonderd en gebliksemd heeft op zijn toren! En of het nog wel noodig was, na eenigen tijd, dat hij zich een woordenboek zou aanschaffen om zijn « vokabulair en langage brusselwa » aan te vullen!

Geen kwestie van!

Verwijten heeft hij genoeg naar den bol gekregen, veel te veel voor een eerlijk manspersoon want, en dit mag niet uit het oog worden verloren: hij kwam er steeds veel deftiger voor dan veel zijner vakgenooten. Zoo niet « au fond », dan toch langs den buitenkant.

Den Dikkenderrem moet, in den beginne

vooral, een groote dozis wilskracht hebben bezeten en verspild, om het tegen de uitsluiting, waarvan hij het mikpunt was, te hebben volgehouden.

Eenigen zeggen dat het voortkwam uit zijn « zattigheid » dat hij zich zoo fafoeilachtig, als dikke stoeffer en ambrasmoeker aanstelde — hij genoot eigenlijk de reputatie « 'ne smokkeleer » (opslorper van fijne likeurtjes) en 'n « génévelist » te zijn — terwijl anderen staande hielden, dat hij « met iets louche voor de pinnen kwam; 'nen bankier van oeke-en-uuge » (haken en oogen).

Of hij het wèl in zijn vak zou kunnen uithouden hebben, is nog niet afdoende uitgemaakt en, naar het schijnt, is het onderzoek nooit heelemaal doorgedreven geworden omdat daarin, als in veel diplomatische gevallen, 'n onverwachte ontknooping gekomen was. Het krantje « Le Lanceur des Canards » heeft hij naar den kelder geholpen. Beter, de andere venters en ventsters deden het in zijn plaats. In hem, hebben zij het krantje geboycotteerd en al te zamen, « lanceur » en « gelanceerde », doen sombreeren.

Droevige historie! Dat wel. Maar, Den Dikkenderrem heeft zich vast weten te klampen, in uitersten nood, aan 'n stroopijltje: il a commencé à vendre des billets de tombolas, van loteries, die nooit zouden plaats hebben en andere die al zes maand en meer voorbij waren.

En « qu'il a gagné de la galette, l'imbécile! » vraag het maar 'n keer aan konkurrenten van hem. Zij zullen er u wat over vertellen.

Voor Den Dikkenderrem, evenals voor veel anderen, is « de gelukkige oorlog » uitgebroken. Hij heeft zich gesteld « langs den kant van die 't meeste geven ».

Hij heeft coupure's verkocht uit Fransche en Engelsche bladen tegen meer dan vijf « boodekes » den drukregel.

Geld heeft hij er niet bij gewonnen!... Zoo beweert hij.

Konkurrenten riposteeren: « gin verloren uuk ni! »

Hij: « la vie était chère; on vivait au jour le jour. »

Konkurrenten: met 't fluitje gewonnen, met 't trommelken verteerd!

Hij: et le danger du métier!

Konkurrenten: gedekoreet!...

Inderdaad! Den Dikkenderrem is gedekoreerd.

Dàt geeft hem het recht, meer dan ooit, zijn stieltje voort te zetten.

Evenwel, er is Den Dikkenderrem een niet te herstellen ongeluk overkomen en, wat den Doche hem niet kon lappen, heeft hij van het Belgisch gerecht gekregen: een maand achter slot en grendel of 500 kadollen boete om 's morgens, op z'n nuchter maag, 'nen druppel te drinken in 'n kavitje waar juist de « polies » zat.

Zijn dekorasie heeft Den Dikkenderrem niet gediend als talisman.

« Et dire qu'on s'est dévoué! », is zijn klaagkreet geworden.

Wie Den Dikkenderrem nog even wil groeten, vooraleer hij naar « 't droge » trekt, moet hem opzoeken op een der meestbewogen eindpunten van de Brusselsche Tramwegen, op koersdagen te Boschvoorde of Groenendaal.

Hij heeft er zich onmisbaar weten te maken.

Wie dàt kan in de wereld is van de domsten niet!

« C'est tout l'art de la vie... L'intelligence, le dévouement, brrr... niks gedoen... kikke nog herbegin, kikke ferai du Ziep! »

Zoo deklameert hij nu.

MANKE JEF

MANKE Jef is een partikulier van beteekenis, 'n vent van stiel en specialist in zijn vak. Waar hij optreedt, domineert hij zijn kaste en het publiek. « 't Publiek » dat zijn de personen die Jef heel-den-dag-door ziet voorbijtrekken. Hij domineert niet zoozeer door zijn fiziek, dan wel door andere eigenaardigheden. Toen Jef kind was, stotterde hij een weinig en zijn moeder liet hem den « spanert » snijden. Tengevolge van die kleine operatie, hangt Jef's tong nu heel los, veel te los, zeggen jaloezerikken. Aan die gladheid van tong, paart Jef een buitengewone geestesvlugheid en hij beschikt tevens over een zeer rijken vokabulair, door hem zelf gesmeed en gegaard uit des Ketjes' Woordenboek. Hij kent overigens vier talen: Bargoensch, Fransch, Vloms en 'n bitje broebelen; dat zegt hij zelf... Echt jammer, Jef heeft een lichaamsgebrek: hij mankt... Dat is hem bijgebleven uit den tijd toen hij op de Foor op een « galoppant » leerde

paardrijden « à l'œil », waar hij door een « centenklopper » betrapt en verjaagd werd. Jef — toen nog Jefke — poogde te vluchten, doch hij viel tusschenin de... steigerende beesten en attrapeerde 'nen stamp op de knie.

We vergaten te vertellen dat Jef kranten verkoopt op het Beursplein. Hoe hij aan dit baantje geraakte, is boekenhistorie. Het moge volstaan te weten dat zijn mannelijke en vrouwelijke kollegas hem in de korporatie « Manke Jef » doopten. In den beginne, scholden zij hem voor « slodderpuutje », omdat hij met den rechtervoet bij 't voortstappen de beweging uitvoert van een landbouwer die koren of tarwe pikt.

De schimpscheuten naar Jef's bolleken geslingerd, hebben evenwel niet lang geduurd, omdat hij alras de jongste en schoonste verkoopsters op zijn kant had. Want « Jef was 'n bitje doo-e in zennen joengen tijd ». Nu is hij al 'nen dag ouder geworden, maar « hij profiteerde van d'okkuize ». Toen wij Jef op dat punt interpelleerden, wreef hij even met den handpalm over z'n « doemperke » en smakte hij van welgedaanheid.

Bij de reeds opgesomde eigenschappen, voegt Manke Jef nog die van eigenaar van een stentorstem, die scherper het oorvlies der passanten martelt dan de sirene van 'n voorbijtuffenden « baron zeep ». Jef is eigenlijk « de man van importencie » en thuis waar er een cent te verdienen valt. Hij is de verkondiger van: « les grands événements du jour »: nen traan gedéraljeet zonder doei-je; e kintsj vermuut en levendig weegevonnen in Vrankerijk; nen drame d'amour te..., ne zattekul van tzevetig joer zen eigen de keel afgebeten en al zingende noer-oeis geluupe, of, nen ultimatum oen Docheland... de poeffers willen ni betoelen, of... de ministère renversé, de skandoele ligge boeite, of... la constitusijon du cabinet, mee eule gat in de boter!...

Wie zou, na die bijzonderheden, nog kunnen betwijfelen dat Jef de gerepeteerde « lanceur d'éditions spéciales et de fausses nouvelles » geheeten wordt. Echter, in goeden zin, want aldus maakte hij zich een kliënteel die, eens door hem bediend geworden, nooit meer elders gaat. Gewone klanten zal hij nimmer door sensatienieuwtjes probeeren op flesschen te trekken, want telkens fluistert

hij hen geheimzinnig toe: « t'es ni woe, zelle! Gaa moeitsj da ni kuupe... 't es moe veu de boeren! »

Zwanzen is anders 'n zwak van de Kiekefretters: z'houden van 'n grap en, die moet daarom niet steeds zoo heel netjes uitgekreten worden, integendeel!

Jef is insgelijks de man die een krant, welke voor de helft naar den bliksem is, er opnieuw bovenop kan helpen of... heelemaal het putteken. 't Hangt af van Jef's sympathie of antipathie voor den « kotidjien ». — In de manier waarop hij den naam van het blad uitschreeuwt ligt z'n gemoedstoestand.

« Parti-pris » voor bladen van een bepaalde politieke richting is hem onbekend.

Hoe hij het aan boord legt! 's Voormiddags kolporteert hij « Lanasijonbête », van 's noens tot een bepaald uur: « Mididecewaar »; nadien « Leswaarpoerdemîn », en van af licht en donker tot omstreeks half nacht: « Levintjemsjiekkèl ».

Of het regent, of sneeuwt, of vriest, met warm of koud weder, Jef is op zijn post.

Jef fungeert niet als éénig exemplaar zijner korporatie op het Beursplein; 's och-

... aldus wint Manke Jef zijn « keuske druugen bruud ».

tends zijn ze er vrij talrijk en 's avonds ook. Maar zoolang de anderen hem niet onder de voeten loopen, is hij heel verdraagzaam. Gebeurt het evenwel dat de onuitgesproken overeenkomst van mekaars terrein niet te betreden, geschonden wordt, dan kan het er vreeselijk toegaan. Jef heeft altijd satirische verwijten voorradig, en daarmee weet hij steeds zijn tegenstanders plat te kloppen, plat als vijgen.

Principepen buiten die welke zijn broodwinning betreffen, kent hij niet... Een slechts: hij is antifeminist. — Ten minste, in schijn, want dikwijls, wanneer hij de gelegenheid heeft om met een vriendelijk midinetje een praatje te slaan, laat hij die niet passeeren en, onveranderlijk, herhaalt hij : « Marieke, j'ai un boontje pour twa ».

Aldus wint Jef zijn « keuske druugen bruud ». Heeft hij het niet al te schitterend, daarom toont hij zich niet ontevreden: gedurende « d'okkupoesse van den doche » leerde hij filozoof te wezen. — Z'hebben hem dikwijls opgeleid naar de kommandantur, onder verdenking van verkoop van pro-geallieerde bladen. Nooit konden ze echter zijn affaire

klaar krijgen. — « Ni slum genoeg », zegt Jef.

In den laatsten tijd, werden er een groot aantal patriotten benoemd tot chevalier van dit en van dat; graaf, baron, enz... Zelfs een heel serieus weekblad, « Pourquoi Pas », heeft een vragenlijst rondgestuurd om te weten aan wie uit de perswereld het best 'nen nobiljonstitel kon toegekend worden.

Menschen als Manke Jef, die misschien meer beleid hebben en meer gezond oordeel dan de eerste de beste diplomaat of politieker, of joernalist, komen nooit voor zoo iets in aanmerking.

In afwachting dat de periode van « demokratie à la Lenine en Trotski » in werkelijkheid intrede, en dat de ministers krantenventers en de laatstgenoemden ministers zullen worden, stellen wij aan onze lezers voor Manke Jef te benoemen tot Super-Kastabar.

* * *

Jef wandelt nog steeds op zijn voeten door de wereld. Hij is erg vermagerd en... verouderd naar ziel ende lichaam. De fut is er uit, maar toch tracht hij nog het prestige van zijn beroep hoog te houden.

DE TRIESTIGE HISTORIE VAN DEN PLEZANTEN BAMBOELA

NOG niet lang geleden waren we toevallig verzeild geraakt in een Kavitje in een der straatjes aan den Vlaamschen steenweg. Daar troffen we een van ouds bekende, Bamboela, aan.

Bamboela scheen ten prooi aan hevig zielewee, dat zijn reuzenromp in plooien sloeg. Het scheen of zijn te-moeë beenen het massale corpus, dat plomp tegen den herbergtoog aanleunde, niet langer konden dragen. Zijn rechterelleboog drukte de zinken plaat van het meubel, terwijl zijn dikken kop op de hand, als op een steunvork, rustte. Bamboela's ooren hingen neer als die van een ziek konijn en zijn vertroebelde oogen geleken aan die van een dooden kabeljauw.

Zijn dikke lippen waren als zenuwloos tegen elkaar geplakt.

Nog een drietal klanten, met de bazin, bevonden zich in het Kavitje.

Een er van sprak tot Bamboela:

— Awel, Bamboela, zij-de-gaa de pees af?

G'ankt doe oen daane kontwaar lek 'n duud vèrreke!...

— Ikke de pees af? Gaa kentsj maa nog ni goed!... riposteerde Bamboela... Moe, zeg ma ne ki, wie zou d'er zijn goestink ni van kreige van allemoe eulen nuuviggeit! Gisteren was-et ditte; vandoeg es-et datte, en meurgen zal 't e wat anders z'n... Nen druppel meugde ni mi drinken; de faro kost dettig cense, de geus es ni mi te kuupen... En den, wa veu ne faro, en wa veu ne geus?

— Wijn, zei de andere.

— Wijn, eksklameerde Bamboela. — Wijn? Pinaar, porto, gekoleut woeter mee suiker, allée-na, es da nen drank veu loebassen lek as me weilen!

— Da's woe, certifieerde de andere, door 't gezelschap Duuve Kamil geheeten.

— Zeg, Bamboela, rappeleede-gaa a nog daanen goeien, aaven tijd... 't Was toch e plezant leveken hé, jammerkloeg Duuve Kamil.

— 'k Geluuf-aa! grijnslachte Bamboela.

— Bamboela kost er uuk nogal oen in zenne joengen aaverdoem, — pinkoogde Duuve Kamil tot het gezelschap.

Ze trachtten Bamboela aan den praat te krijgen.

— Zeg, Bamboela, rappeleede-gaa a nog dee fuur ie achter den Vlomsen Téjoeter... Da was e piket hé?

— De loorikken, nondendju, vloekte Bamboela. Z'hadden hem thans beet. — Bamboela's geheugen frischte op. — 't Was in 1906, kompleteerde hij.

— In zes of acht! wijsneusde Duuve Kamil.

— In zes, zegge-ka! hield Bamboela vol.

— Awel, in zes den... g'et gelijk, gaa moeitsj het wete, pinkoogde Duuve Kamil opnieuw.

— Da-ket-weet! triomfeerde Bamboela. Z'emmen ma den genoeg gesagrineet en afgemettelt, de skandoelen!

Duuve Kamil: Skandoelen?

Bamboela: Skandoelen, jao!...

Duuve Kamil: Vertelsj-ons da ne ki!...

Bamboela: Doeitsj-da zeulf ga, mee a gruut verstand!

Buitenstaanders zouden na deze samenspraak verondersteld hebben, dat er tusschen de mannen misverstand aan het groeien was omdat ze elkaar zoo wat toebeten. Geen

kwestie daarvan. Bamboela was zelfs geen weinigsken fier dat iemand zijn kracht- en kunsttoeren zou oprakelen. Bamboela was altijd ne Sjarel geweest, nen echte, ne Kiekefretter, ne voetkapoen, geen schoelie, maar toch niet gaarne werken.

Na nog wat wederzijds kort afgebeten zinnen geuit te hebben, beloofde Duuve Kamil dat hij zou vertellen; edoch, op één voorwaarde, en die was: de bazin zou « nen duudskop » inschenken.

« Een duudskop » dat was 'nen borrel jenever.

Wat Duuve Kamil uiteendeed, kwam op het volgende neer:

Bamboela, (die nog een anderen « sobriquet » draagt, maar denwelken wij hier niet kunnen neerpennen zonder het kieschheidsgevoel onzer lezers te kwetsen), was in zijn tijd een van de terriebelste « veurvechters » van de dokken... Hij sjongleerde met zakken van 100 kilo en meer, als een foorworstelaar met valsche gewichten van vijftig. Bamboela dronk veel, at weinig en sliep meer nachten uit zijn « kazemat » dan er in... Bamboela, in momenten van buitengewoon

impulsieve aandoeningen, — gestuwd naar fyziek genot, liet zich aan banden leggen: hij huwde. — Niet gewoon aan dwang, stapte hij het spoedig af en hij leefde voort zijn eigen bandeloos leventje. Met de jaren, ging Bamboela naar het verval: 'n dag voerde hij kunst- en krachttoeren uit op een der schuiten van den « Union » en liep daarbij 'n darmvliesbreuk op. Om reden van zijn lichaamsgebrek, moest hij veel van de vroegere karweitjes laten varen, zijn inkomsten slonken tot een minimum en van dien tijd af zag men liever, in herbergen waar hij voorheen grof geld liet, zijn hielen dan zijn teenen. De plaatsen opgeven waar Bamboela onafgebroken terecht kwam, is onbegonnen werk. Dat zijn gerechtelijk dossier daarbij niet maagdelijk rein bleef, laat zich begrijpen.

Wij citeeren een jaartal, 1906, de tijd van Bamboela's grootste vermaardheid en waarvan hem zijn « sobriquet » bijbleef. Op het terrein der gedempte dokken, van de Vischmarkt tot aan de Groendreef, ook langs de Arduinkaai, zou een « Winterfuur » gehouden worden, om den handel in dat thans beroofd kwartier wat aan te wakkeren. Barakken van

allerlei soort en aard zouden er worden opgetimmerd, en dat spelletje lachte Bamboela tegen. Van natuur bruin van vel, slaagde hij er in zich in een barak te doen aanwerven als « Bamboela, de jonge Kongolees ». — Hij moest zich daarvoor heelemaal in kastanjekleur laten schilderen en, binnen de barak, tijdens de vertooningen, met een ketting aan hals en beenen loopen. Zijn rol bestond in het uitvoeren van wildemanstoeren, ruwe kreten slaken... glas en vuur eten en andere kunsten meer. Hoe Bamboela het daarbij aan boord legde, is bijzaak, maar hij behaalde een reuzensukses en won, als aandeel in de winst, met zijn baas — feitelijk zijn associé — meer geld dan hij gedurende drie maand zou kunnen verdrinken. Echter, niets is bestendig op deze wereld... Een van Bamboela's kameraden, — een grappenmaker! — was ook eens in de barak van den jongen Kongolees gekomen en had, onopgemerkt, in de kooi waarin « Bamboela » gevangen zat en bij poozen blootsvoets danste, een handsvol bloknagels geworpen met het gevolg, dat Bamboela zich erg verwondde aan de voeten en zijn tijdelijk winstgevend

Bamboela.

baantje gedwongen opgaf. Hij moest in het hospitaal verpleegd worden.

Toen hij opnieuw te poot was, heeft Bamboela het zwerversleventje hernomen: de « Winterfuur » was natuurlijk opgeruimd. Het grootste deel van zijn leven, na het dempen der dokken, kwam hij aan den kost met het verrichten van boodschappen, nachtwaken of het bewaken van kar en paard van boerkoozen en fruitmarchands — 's ochtends óm de Beurs of op de Nieuwe Graanmarkt. 's Zomers, slaapt hij meestal, 's nachts, op de banken van lanen en publieke wandelplaatsen; 's winters, onder een keldervaldeur aan de Sinte-Kathelijnemarkt.

Habitués kennen Bamboela's slaapvertrek. Vreemden die er 's nachts langs loopen worden soms opgeschrikt door 's mans gesnork. Overslapen doet hij zich nooit, want de marktkramers, die er hun schragen en banken opbergen, halen er hem, elken dag, tijdig uit.

DEN DRACHE, KASJOEBEREER

JEF DRACHE is de zoon van zijn vader, Luppen Drache.

Jef Drache werd gewonnen en geboren in den Perlemoeregang, Papenvest, rechtover den paardentoeker Jakke den Dief, die zelf 'n boontje te weeken had gelegd op Jef Drache's moeder, Mammeke Plekpuut, dochter van Susse Plekpuut en van Nelleke 't Konijnesmoeltje, lang echter vóór dat Mammeke Plekpuut met Luppen Drache, op 'n Zaterdagochtend, met twee « commissionairs » en twee vaartkapoenen, Sint Michiels-Leeuwentrap beklouterde, om zich « in den ban » te laten slaan.

Luppen Drache was tot dergelijke ceremonie niet gewillig te bewegen geweest, maar Susse Plekpuut, de vader van Mammeke Plekpuut, had Luppen Drache toen ter tijde drie weken overpeinzing gelaten om tot een besluit te komen, om reden dat Mammeke Plekpuut uit de Materniteit, waar zij eenige dagen vertoefde buiten weten van

Susse Plekpuut en van Nelleke 't Konijnesmoeltje, met « 'nen kwijker » (dat is 'n borelingske) was thuisgekomen, van wiens geboorte, volgens Mammeke's bewijsvoeringen, Luppen Drache als voornaamste medeplichtige moest worden aangezien.

Luppen Drache, die op zijn leeftijd — hij was 21 jaar — er maar weinig lust toe gevoelde om zijn goed-jonkmansleven zoo maar aan de eerste de beste — zooals hij Mammeke durfde te noemen — te grabbel te gooien, zonder er eigenlijk veel te hebben van genoten, liet zich niet al te gewillig tot het doen van dergelijken stap over de koord halen. Een der beste motieven die hij meende daartegen te kunnen aangeven was, dat hij de volle verantwoordelijkheid der « gepleegde daad » op den rug van Jakke Den Dief schoof.

Dat Jakke alléén de schuldige was, durfde hij niet staande houden, evenmin dan Mammeke zou hebben durven zweren dat Jakke tot dat gewichtige gebeuren — de geboorte van Jef Drache, toen echter nog 'n ongefamilienaamd bastaardje — geen handje had toegestoken.

't Paloeteren van Jakke en Mammeke was

inderdaad een straatgeheim, want, telkenmale 't scheef zat tusschen Mammeke en Luppen — en dat geschiedde nogal vaak, meestal door het nijdig gestook van den boozen geïnterresseerde — was het Jakke die Mammeke naar de « Salle Mabille », op den Vlaamschen steenweg, ten dans en er van terug, leidde.

Toen het nu bij Mammeke zóó was, en god-en-alleman, uitgenomen de ouders, het wisten, kruisten de vuisten van Luppen Drache en Jakke Den Dief zich heel dikwijls.

Niet zoozeer tot bekoeling van persoonlijken wrok tusschen beiden — die bestond schier niet in dit geval — dan wel omdat zij in de handeling van Mammeke, die voor hen nog geen trouweloosheid beteekende, hun mannelijke eigenliefde gekwetst zagen.

Ook nog, en dit bleef het voornaamste in dien kamp, omdat Luppen en Jakke, even sterk-boven-alles, hun vrijheid hoogschatten.

Jakke was bekend als een van de handigste boksers uit de wijk van de Vlaamsche Poort en Varkensmarkt, en Luppen, als 'n lutteur eerste-gehalte.

Een dag werd het feit, waaruit de naam

van den buidigen Jef Drache zou voortspruiten, beslist op de achterplaats van het stamineeke, « bij Fientje », in 't Zwanenstraatje.

Luppen werd er door Jakke toebedeeld met twee blauwe oogen en 'nen dikken neus, waarna Luppen beloven moest — één man één woord! — bij Mammeke's vader schuldbekentenissen te gaan afleggen. Deed hij dit niet, dan zou Jakke hem weten te vinden!

Aldus gedwongen, leende Luppen Drache zijn naam aan Jefke Drache en, met hun drieën, Mammeke, Jefke en Luppen Drache, gingen ze eenige maanden door de wereld tot... Luppen den dwang, waaronder hij gebogen lag, en de huiselijke beslommeringen, die hem op-en-óm het lijf hingen, beu werd en er van onder pijlde met 'n danseuse uit 'nen bar aan de rue de l'Evêque.

Mammeke, die het evenmin gewennen kon om alléén te leven, viel toevallig op « un p'tit vieux bien propre », die haar princesselijk installeerde op een appartement aan de Zennelaan.

Toen, een paar jaar na dat événement, het kapitaaltje van den « p'tit vieux » luch-

tigjes was verteerd geworden en den ouwe, 'n goeie morgen, in afwezigheid van Mammeke, gewild, de eindpaal teekende van zijn nietig bestaan, met zich, uit een damesrevolvertje, een looden kogeltje in den mond te schieten, gevoelde zij trek naar het midden waaruit zij was gesproten.

Zij teende naar den Duivelshoek, in den Impasse du Char, waar zij, gedurende haar luxe-leventje, Jefke bij een vriendin had uitbesteed.

Dat was de kindsche kindsheid van Jefke Drache. Wat er later nog allemaal in zijn bestaan plaats greep, blijft te beschrijven.

Echter, wij kunnen verhalen dat hij de schoonste faze's van een mannenleven, naar zijn opvatting, doormaakte, zonder veel werken, met hoopen geld te verteren, maitresse's had onder de eerste figuranten van de Monnaie en de amant-de-cœur werd van de sjikste kokotten van het Quartier Louise, om... naarmate de stille afneming van zijn lichaamskrachten, geleiderlijkerwijze te vervallen tot den staat waarin hij voortleeft, en denkelijk voortleven zal tot het einde zijner dagen: KASJOEBEREER.

ZOT LOWIEKE

DAT den oorlog ba-jons veul mense eet kapot gemokt; vuul skuun dingen veu altijd, altijd noe den duuvel g'eulpe, énorm intéressante partikulariteiten veu eeuwig-en-altijd oeit oenze uuge eet doen disparesseere, es 'n affaire a zu kleer as poempwoeter. Iederendien weet da, iederendien ziet da, en iederendien uut da! Tes triestig, erg triestig, moe, grijzen eulpt ni! En pertans, wannie damme weile nen uugslag sloen in wa da gepasseed es, zoekes en mense, zou-e weile moeten oeile en troene steutte snottebelle lank! Naa, ennumereeren wa da me allemoe kwijt gerokt zen mee dee terriebele evenementen, es ni meugelek. Da probeeren es zeulfs ni nuudig; wel ie-en-doe 'n anekdoot verkuupe en nen type skilleren dat oens g'amuzeet-eet of g'ambeteet...

Vandoeg es 't den toer oen « Zot Lowieke ». Welke geboren of genaturaliseede Kiekefretter eet eum ni gekentsj, gezien of toch uure van spreke!

Zot Lowieke es joeren en joere de kameroet geweest van vraave en kinjere van 't èrrem kottier, van de populoesse van Meulebeek, Skoerbeek en ba-jons in de Beulemansstad. Langst de kante van d'Aa-Putteraa, 't Nachtendagstruitje, de Tweulfapostelsstroet, de Ruedizabel, den Baffon, de Marollen, d'Aa-Met, den Duuvelshoek en in d'anvirons van den Vlomsen Téjoeter wit Zot Lowieke deu de kadeekes mee open èrremen ontvange. Zeile kendegen den dag en 't uur dat eum moest arriveere... — In kliekskens, wachte-ze eum op, soemtemets ure lank, of liepe-ze mee, van 't ie-kottier-noe- 't ander. En den, dee braave moemaskes van dee kadeekes aa-jen dee d'er gi plezier van paasdegaa! Ze wisten immers wel as de kinjere mee Zot Lowieke meeliepe dat-er eule gi koet zou gebeure... Nèje zelle, dee reputoesse was Lowieke ze fortuun.

Wie en wat da Zot Lowieke was, kunnen weile moeilek eksplikeere oen dee dat 't ni wete. — Weilen emmen ie veu ons zennen Kestenbrief — mee den doetoem op van wannie dat eum op deze wereld gekommen es, zenne familienoem en nog ander ransenne-

menten, moe... Zot Lowieke aa uuk 'n moema dat eum geere gezien eet en... alle liefdevolle moeders zijn voor ons heilig (da kunne weile ni zegge in oenze patwa!).

Ienige joere veu den arrivé van dee sjoekroetmarchands mee troemmel-en-muziek in onze goeie stad, wundegen Zot Lowieke te Meulebeek. Wèrreke kost eum ni. Wèrreke wildegen a ni, en pertans moest-eum cense toeis bringe veu t'ete. Ni allien veu eum... Van mandisiteit was eum gedégoeteet en... hij zou zinge en danse en grimmasse moeke in 't publiek, op 't stroet.

Ginnen-iene komédijant van ginnen-ienen téjoeter of van gin-ien Vlomse tonielsjosseteit was zu sterk in 't grimassemoeke as Lowieke. As eum zelf nog kintsj was, aa eum gefigureet in 'n vlomse tonielsjosseteit, en was in daanen tijd geviet geweudde as... iemand van avenir op de planken, moe, doerachter was eum ne ki op zenne kop gevalle en 't was oeit... oeit mee skuun druume. Tussen dee doege en de moment dat eum in de Beulemansstad fungeede, was er 'n iel mizere-menseleven verluupe.

Den dag da Lowieke zen debuut zou doen,

was 't krot ba-jeum toeis, de muize loege duud in de skaproe. In zen binnenste gebeurden er 'n lut', hij móest. Gastikeet en gemakiljeet, geklied mee e zwet kostuumredingote — dat eum te liene gekregen aa — en veul madoljes op zen-et, trok eum weg, just achter de sortie van de kakkeskoltjes in den Duuvelshoek. En veu de kadeekens mee eule kabaske danstegen aa en zoenk, zoenk allemoe stroetairekes. Hij droeg ne stok, woemee dat eum gestes moktege lek den tamboer-majoor van de grenadiers; de kadeekes swiveedegen eum, zeile zoenge mee. Lowieke kreeg antoesiassement in 't volkske, dat iest veu eum spektateurs woere, en hij kreeg cense en nog cense, van de moemas en van de kadeekes... Van den-af-oen was zen repetoesse gemokt... Zot Lowieke zenne keus was gevalle... hij zou danser weudde, danseur in 't publiek. Wa da rijkemensekinjeren — en meniers en madams — in ander miljeus goen zuuke: « onnuuzel amusement », zou hij, Lowieke, oen d'èrme bringe, veu eulen deu.

De polisse was ni slecht veu Lowieke en Lowieke was beleefd: hij zaa wel tien kiere: « dag menier, dag menier » en hij loenktege

noe de moustache van « de man de l'otorité ». As dee kroldege, was Lowieke de paap-oeit.

Lowieke eet joeren en joeren gedanse, zou nog joeren-en-joere gedansen emmen aa-je de doche eum ni opgepakt en... g'anfermeet in-n-oeis woe da soemtemets slumme mense noe toe goen, « in observoesse ».

Zot Lowieke, ba al zen zuugezeede zotte streken, dat eum veul zoed in zen bakske brochten, was ne patrijot, 'nen echte, en nen-n-éros: de doche eet eum g'attakeet in eilen eigen fortifikoesse: 't batiment, alias de Poesjenellenkeller van de place Poelaert.

Ne goeie meurged van den tijd van de doche-okkupoesse, eet eum nen toernée gedoen deu g'iel de stad, en hij eet de passie geprekt, mier as vaaf-onderd stroetjongens emmen eum geswiveet... — Eet woegskes en stoofboeize, en potte en panne, marmitte en ander gerief in daane genre loete opzuuke, en hij eet allemoe dee gaste g'organizeet in infanterie, kavallerie en artillerie mee vlekkemuziek, bessemstokke veu gewere en stoofboeize-op-woegskes veu kanons. Over de Marollewijk en de Miniemestroet eet eum den-n-nielen doche état-major kunnen in-

sloeite zonder dasse-t-wiste. Op de place Poelaert aa-j-eum g'iel zennen armée gerangeet en den oen de doche-santinels 'n ultimatum gestuut, mee de rekommandoesse direkt weg te luupe... of mee eum te komme parlementeeren over de kondiesses in dewelke dasse zeile, den ennemi, de plosj zouwe evakuweere... De doche santinels woere gepakt, zeilen aa-jen de poepers over zuuveel taktiek en strategie. Zeilen emmen... de generoel van de zuuveulste divisijon-d'attak loete roepe, moe, traiter gelek asse altijd mee traiteraa zen te werk gegoen, emme zeile de generoel, alias Zot Lowieke, ba zenne skabernak gegrepe en eum, de Judasse, noe 't Sint-Jan gevuud.

Zeulfs zennen-oed mee ploeime en allemoe zen madoljes emme zeile gekonfiskeet.

* * *

Wat er doerachter van Lowieke geweudden es emme weile ni kinnen oeitvinne: d'ien pretanteere dat eum duud es, d'ander aave stoen dat eum nog altijd, arbitrairement, opgesloten zitsj, en nog ander zegge dat eum,

over eenige doege, oeit Evere (1) vedroem kwam noe d'uufstad en dat eum, tegen de noste oevertuur van de Koemer, zennen « entrée triomfal » prépareet, woe dat eum « avec toettelesonneurs dûs à son grade » zal geresseveet weudde.

Daanen dag zal 't fiest zen in ons struitje.

JAN DE LEUVENEER.

KOMPLETOESSE OEP 'T ANDER

« Zot Lowieke » es weegekomme van z'n lange voeijuize. Hij was gebroke gelek as 'n vischpjess, verslete gelek as nen-n-aave saldoet oeit den taad van Napoleon, staaf gelek as 'n pannelat en oeitgedruugd gelek as e keuske aabakke bruud. Den duuvel wetsj wa de Doche mee daanen braaven bruu oeitgestoke-n-emme. As me weile doe-achter stolliciteedege, was Lowieke ni mi oen te

(1) Destijds bestond er te Evere een krankzinnigengesticht.

spreke of ni mi 't aave van koleere. Anders gebeudegen da nuut-van-zeleven ni. Moe naa, veu ne niksvanmendalle sproenk eum oeit ze vel, nerveus gelek e joenk maske van zeventien joer. Hij zei : « Krapul! » Da woere de Doche.

'Nen dag eet eum 'n attakske gekrege en Lowieke was schuppes. Da was oen den-n-eulft van de derde muintsj van het joer 1931.

Z'emme Lowieke begroeve gelek as allemoe de sukkeleers, zonder veul komplemente-n-of-ambras, in de kerk van de Minieme, smeurges tusse licht-en-doenker, oem gaa gedoen te moeke.

Doe was veul volk oep z'n begroefenis, vraave en kinnjere. Dee woere-n-nog 'n bitje rekonnessant.

Da gebeut anders ni dikkes in de wereld!

JAN DE L.

JAN DE LEUVENEER

G'INVITEET geweudde oem d'istorie te redigeere van Jan de Leuveneer, den-n-oteur van de bijografie van Zot Lowieke, emme weile oens dapper gespjoeid doeroen te satisfezeeren! Temier, oemdat-t-uuk Jan de Leuveneer veu maa precies ginne vremde-n-es: eigelijk essenaa me skuuvoer, en den van eiges wel 'n bekke van de famille van de kant van oengetrout. Veu aa skuuvoer moei-e altijd 'n bekke respekt veu over emmen: ni dagge doe veul moeitsj mee inzitte as eum ginne fret-en-eet of gin kousse oen zen voete, moe, assegaa eum ni kuntsj duudnijpe dat 't nimandni en ziet, zedde nog beter dagge eum lotsj leve.

Awel, dat es uuk de rede woeveu da Jan de Leuveneer naa mier as zevetigjoer geweudden es en dat eum nog altijd op zen pikkele stoet lek 'n joenkheid van daanen aaverdoem. Wa dat eum naa doet, eet eum vruuger wel ni gedoen, moe, in daanen tijd was het nog ginnen oorlog geweest en...

kostegen de jenevel moe draa cense veu 'n alfskeut. Goeie jenevel, dagge naa nog ni kuntsj kuupe veu ne frank. Nen druppel rattevergif, da wel, vitrijool, moe goei-jen teurf, dat oen aa ziel plekt asgegaa eum in aa verdoemenis gitsj, da ni mi!

In vruuger tijd, as me weile alle twie en g'iel de familie nog 'n bekke joenger woere, was het leven uuk gielegans anders. Den Duuvelshoek bestond den nog, 't Kottier van de Vlomse Poot en de Verkesmet, en den koste-gaa doe nogneki 't ien en 't ander oeitsteke da na ni mi toegeloeten es... Den kostegaa nogal ni ki e wa skeef sloege as 't niemand ni en zag, en asser nen agent noe aa kwamp vroege, daanen 'n toefelinkske druije dat eum veu vietien doege in zen bedde stak. Moe naa, begintsj er ne ki mee! 't Zen miest allemoe snotneuze dat in aa anne zouwe blijve asgegaa eule ni ki wiltsj wege... Ochgod, jao, woe es oens joenkheid!... Den tijd van Jef Bloedpanche en Jan Lawijd... (1).

En den, asse re-usseeden van aa noe den

---

(1) Twee politie-agenten van de 3de afdeeling, Nieuwe Graanmarkt.

« ... dat es uuk de rede woeveu da Jan
de Leuveneer naa mier as zevetigjoer
geweudden es ».

buro te bringe, paktege z'eule vengance.

Smijt, menier, smijt dat 't wut van aa uuge achter aa uure wegdruidege... En in den Amigo, ba Madam Pletinckx, doe emme weile ransel g'at. Me skuuvoer, Jan de Leuveneer, moe ik uuk zelle. En gegeve!...

Hij moet nen kadee geweest zen van ijzer en stoel oem deugemokt 't emme wat eum deugemokt eet en d'er naa nog zu goed veu te stoen as eum d'er veu stoet. Daane platneus, da bintje gekrokt, eet eum altijd g'at; d'as van tegen de muur te luupe as er in oens struitje gi licht en brandege... Zennen doemper sloegt naa blaut oeit, en miskien es da wel 'n bekke van 't zuipe, moe zen biene en zen èrreme zen nog zu zwak as over dettig joer, as eum nog allemoe zen ekzersieses kendege van skermmiester ba 't negeste (1).

't Was ni gemakkelek oem eum beet te krijge as eum iet op zenne lever aa... Oen maa uuk ni, weilen ielpe makandere. As eum oep snee was, mochteze ne ki komme!

Ge zie-van-ie daggeda moest oeitzweete!

---

(1) 9de Linieregiment, gekazerneerd in «Het Kasteeltje».

't Was procesverboel van ie, en procesverboel van doe. En 'k geluuf zeulfs dat-en-aa zenne jubilé g'aaven eet van mier-as-honderd.

Es da goed, of es da slecht, d'as 'n ander affaire: elke mens es 'n bekke vagebond, en elke vagebond 'n bekke mens.

Gelukkig veu Jan, gelek veu veul ander, es den-n-oorlog g'ekklateet; dat eet eum op nen andere weg gebrocht. Deu zen kennissen dat eum aa in den Amigo, eet eum doe 'n amploetje gekrege: soep skeuppe en bruud oeitdeele oen den « erremen ».

Jen eet ginnen-n-oenger geléje. Es er iene soepskeupper dat oenger geléjen-eet!

Dat eet eum uuk van den drank afgeulpe. Endoebaa, terwijlet es eum nen dag aaver geweudde en deu zennen aaverdoem eet eum na uuk recht op e pensjoen. En gewerkt eet eum doeveu wel nuut-ni gedoen, moe dee dat 't mieste wèrke weudden dikkes van d'onne g'ete.

Tes wel me skuuvoer, moe op 't leste van me leve zouwe-kik veu eum nog wel 'n zekere admiroesse goen emmen.

Zuije naa kunne geluuve dat eum alle doegen oeit zenne vloeijenbak es van draa ure

smeurges, oem de boerkuuzen eule kèrr en eule pjeet te goen bewoeke op de Vruugemet, oen de Beusse en oep den Boelvaar?

Pertans, dat doet eum! Van de boere krijgt eum doeveu ne poerbwaar: van d'ien minder, en van nog ander niks. Dat es veu zenne sjiktoebak en, soemteds pakt eum toch nog ne ki 'n klamot... sur le pouce.

Mee d'agente lutteere doet eum ni mi; e partieke skrim, boksekzibiesses en gestes moeke op stroet, da wel!

Nen aave vos verliest zen-n-oer moe zen streken ni.

LUPPE KASSUUL.

LUPPE KASSUUL

LUPPE Kassuul! potverdoemme, sprekt ma doe van! van Luppe Kassuul... da was nogal e kadeeke in zenne joengen tijd!... Zou-er iene gardevil in g'iel de stad luupe, van d'anciens wel te verstoen, en gin da naa Kommessoeres of inspecteur geweudde zen, dat en a ni gewogen eet! Dat eum gin smijtink druidege, dat eum ni keesdege op d'ien of d'ander manier, dat eum ni zwansdege... Luppe, da was veu oens de champijon, de veuvechter, ne Charel. D'admiroesse damme weile veu eum noerisseedege, es ni 't eksprimeere. « Vivan Luppe! »

Pertans, hij es uuk nen dag aaver geweudde, hij es na serjeus, hij eet eum gerehabilizeet — rehabilizoesse, nog ien van eule stattuiswoodekes dasse gedekoevreet emmen in den oorlog! — Of, eigelek, Luppe es duud veu oens, de Luppe zuu as weilen eum kendege, bestoe ni mi. Luppe es nog moe allien ne soevenir, « de » soevenir van de gelukkige doege oeit de perijode — de bloeiperijode,

gelek as de manne van de « gelijkheid pot-verdoemme » (1) van de Vlomse Komédie da nuume — van de dominoesse van den Duu-velshoek, van de Poepeveste, van de Vlomse Stieweg en van de Verkesmet.

Plezant, daanen tijd van de « Salle Mabille», van de bals mee muzikante, mee akkordé-jons, mee eurgels. De mokkes, dee van Meule-beek, van in d'anvirons van de Vismet, van d'Uugstroet en van de Marollen da ba-jons kwoemen danse en, of 't da Luppe sukses aa... 't Was potverdoemme uuk nen danseur gelek as giennenienen anderen. Uuk, asgegaa paasdege van Luppe e struuke te steke ba ien van zen mokkes, was-et bal oep de butjes of ...ont-oen-'t stokske. Oep ientwiedraa kreegdegaa ienige koedetêtes in aaven boeik, ienige vuistjes op aave sm...ikkel en ge loegt doe ievers onder 'n bank te spettele lek e vèrke mee e kooreke oen zenne puut... En de mokkes, dee kregen uuk eule poet... klache-van-ie en klache-van-doe dat eule chignon,

(1) Deze uitdrukking slaat op de « Gelijkheidswet tusschen Vlamingen en Walen », waarvoor er destijds duchtig propaganda werd gemaakt, meetings gehouden en te Brussel gemanifesteerd.

eule frou-frou en eule valse tette honderd meters vuuders vlogen... In daanen tijd, droegen de mokkes ne valse chignon, valse tette en zeulf e vals gat, moe de rest was altijd fiktief. Blink oen eulen uugen, ruud oen eule mond, oen eule neus, oen eule koeke, en poederderiz kendege zeile ni.

Zuije-naa doebaa miskien paaze dat de mokkes van Luppe wegliepe as eum eule 'n toefelink gaf ? Ter kontroere, d'as gekentsj, de vraave moeten nen dompteur emmen, ne vent da veu zenne man kan stoen, dat eule kan protegeere... « Klache, 'n goei vraa moe klache krijge », zei Nette Pit altijd.

Buiten da, aa Luppe wel onderdduust kwaliteiten: a kost zwemme lek 'n rat en duike lek ne poelink : Hij leefdege in 't woeter.

In de Voet van Sjarellerwa eet eum ne ki twie agenten van Meulebeek, dat eum e procesverboel wildege lappe, meegetrokke mee pak en zak. Ze ginge verzuipe, irrévokablement woere-ze kapot.

Awel, wet-de wat da Luppe gedoen eet: hij eet eule doen zwere dasse eum gin kontervense zouwen druije as eum eule soveedege,

en aa eet eule gesoveet! Polle Flaskoen (1) zou doe nog mier kunnen van vertelle...

De kapoenestreke da Luppe in ze lijf aa, zen ni te tellen... Luppe es gerehabilizeet! Moe, ien zwans, ien.

Mee de Nasjinoele Fiesten woeren d'er op 't woeter, in den Allée Verte, van veu, in de dokke, te beginne van oen de Volle Pot, op de Verkesmet, tot oen 't Sas, konkoers van de boeitjes, ballonnekes en anderen tralala.

Veu soemmige van die fiesten kwamp de goeverneur, de maieur, madamme, meniers mee uupe; oep d'estrade-d'honneur en doerrond sjik publiek.

Polisse in gruute pompon, mee wut handskoene en ne kask op mee ne zilveren Sintemaggiel, woeronder dat d'agenten eulen uuren en eulen uugen weggestopt woere... 't Was den offisjeelen dag, e skuu werke, volk, twaletten, 't skunste wa dagge kuntsj druume.

(1) Politie-inspecteur te Molenbeek; een van de terriebelste en handigste vechters uit de Brusselsche agglomeratie. De schrik van de vaartkapoenen.

Doe woeren places reservées, non-reservées, etcéterraa.

Luppe aa zuu lank en zu goed gemaneuvreet dat eum e kotje beet-aa veu « 'n place réservée ». Oem doe te komme, moestegaa over 'n brugske woe da wel veuftig agenten en kommesoeressen stonden, da alles goe kontroleedege. 't Spel was serieus.

Ne zekere moment, komt d'er 'n sjikke madam afgestuute, stijf in 't wut, mee 'n vwalet en ne roze parasol. Dee madam liet-et eu nogal veustoen; deu ne lorgnon, loenktege zaa links en rechts, veujoeit en achteroeit, en gink overentweer tot as de madam... mee iel eu-jen bollewinkel in 't woeter stuiktege. Da was e piket!... D'euverreid, de poliss', de poempiers, 't publiek, alleman kwamp afgeluupe oem dat èrrem skoep oeit 't woeter 't oele... Ceinturons, vis-oeke mee koore, van alles wit er noe dee madam gesmete, dat altijd boven bleef mee eu kliere, mee euje parasol... 'n echt miroekel.

Da duudege zu vaaf minuten, tien, e kottier tot, op'ieneki, dee madam eu begost 't ontkleeje; eu-je parasol, eu bloeske, eu rokke, alles oeitspeldege tot op eu bluut lijf, terwijlet

dasse ne ki gedeukt aa en allemoe d'assistenten paasdegen dat 't gedoen was, en den begost te zwemme-lek-nen-nond.

Iest den, remarkeerdegen de poliss da Luppe Kassuul eulen 'n sigaar gedruid aa.

Wat dat er doerachter arriveedege, es te lank oem te vertelle!... Ge ziet da van ie... gelache, gelache.

Weile zei-je da Luppe onderdduust kwaliteiten aa! Jao, onderdduust stuute van daane kaliber, en soemteds 'n bekken-erger, eet eum oep zenne lever...

Moest er ne revue g'aave weudde van de mense da Luppe gekeesd eet of ne ki afgedruugd, ze kosten den ielen boelvaar van oen de Beusse tot oen de Placedebrouckère vol zette, op tiendobbel rote.

Da's niksnimi, niks! Luppe es gerehabilizeet... da wette! Luppe eet noe den oorlog geweest, Luppe eet gevochten tegen de Doche, Luppe eet bekanst vierjoerenhalf in de Tranchées ven den IJzer gezete — Saluwé-madam; saluwé-mossjieu! Luppe es gedekoreet! Luppe eet allemoe de dekoroesses van den oorlog... Luppe was bekanst « officier van ditte » en bekanst « van het order van

Léopold »... Hij eet het ni g'at... Woeveu? Awel, da zegge weilen ni! Doe zen snotneuzen dat al koet genoeg spreke van de mense...

* * *

Naa, oem te sluite, Luppe es en blijft veu ons de Luppe van vruuger, van veu veul, veul joere; den echten Luppe. De Luppe van naa kenne weile ni... Mee al zen dekoroesses es eum geweudde ne gewuunen burger, ne prezident van 'n sosseteit, ne gedekoreede... Niks minner of uuk niks mier.

Luppe, viens à nous, chéri!

DEN DOGGE.

LUPPE KASSUUL ES DUUD... (1)

IN den nacht van Muindag op Destdag achter halfuust eet Luppe Kassuul z'n paap oeitgeklopt in 't Brugmannhospitoel, woe dat eum deu de polisse — dat altaad veu Luppe veul respekt over aa — was vetransporteet geweudde.

Luppe was kadukskes in de leste joere van z'n anders nogal plezierig leve; hij aa den-n-astma. Hij kost bekanst ni mi oeseme as 't slecht weer was, en hij kost ni mi zoeipe. Niks ni mi, as van taad tot taad e gloezeke bie en e fleschke kalissesjap van nen apotheker oen de Vlomse Kassaa, ginda oen Luppe z'n ziekte goed kendege.

Luppe aa dee ziekte g'attrapeet oen-den-IJzer, mee te wille vechte tegen de Doche. En un mot: Luppe was « gegazeet ». Van taad tot taad was da precies of dat-eum z'n bronche wildegen oeitspaave, moe hij dee da ni, oemdat-eum dee nog vandoen aa. Luppe

(1) Luppe Kassuul stierf in Augustus 1935.

aa doeven madolles gekrege van d'euverreid, moe z'n gezondheid kost niemand ni mi oen Luppe weegeve.

Van dee madolles kost Luppe uuk ni ete as eum oenger aa. Luppe moest na z'n ziel afdruije veu n' sjiek toebak en 'n proeim : mee e kommiske ie-en-doe, moe kan nen-n-ierleke mensch doevan e stukske oen z'n... bille kuupe ? Awel, Luppe uuk ni. Hij ni, of niemandni.

Luppe aa uuk 'n bitje de « kaffaar » : Luppe was verlore in z'n eige stad. Oen daane-n-ambras, oen allemoe dee judasserraa en oen allemoe dee streke van dee snotneuze den-dag-van vandoeg, kost Luppe ni mi gewend geroeke. In z'nne joengen taad was 't allemoe rechtdeu ; klache oep aave smikkel asgegaa da verdindege. Ne coup-de-tête oep aaven dik-kendèrrem en de beek-in, en doemee oeit.

In vruuger joere, kost Luppe uuk nogal ni ki nen « ekstra » doen oep de butjes, gelek as Den Dogge-zoeliger, as daanen nog leefdege, en uuk ba de vraave. Moe achter den-n-oorlog was dat allemoe amen-en-oeit : de vraave moesten den nen type emme mee nen scheeve-n-eus, zonder moestasje, mee inge-

valle koeke en uuge van nen makkabée. Dans d'autres termes : van nen doeije, allo.

En dee affaires van daane sjenevel was veu Luppe uuk nen-duudsteek-oen-zen-net. Allemoe dee goei dinge gesupprimeet deu d'euverreid, woeveu da Luppe gevochten-aa.

Da's ni giel proper van d'euverreid. Van d'euverreid meugde-gaa toch nuut-ni veul goed verwachte...

En dee affaire van daane frang. Wa doe nen-n-ierleike mensch naa nog mee nen frang ? Veu dat er veul emme, as da bekanst niks, moe veu dat er bekanst gien emme, gelek as Luppe, es dat e malheur.

De supprimoesse van dee « alfscheut » eet oen Luppe uuk veul toor gedoen... Z'n skuuvoer, Jan de Leuveneer, es doevan uuk gesteurve in 't Hospice van de rue du Canal.

't Was uuk goed dasse dee aa mense — dat gewuun woere oen 'n druppelke tegen de moegpaan — van taad tot taad 'n druppelke offreedege in plosj van pistolees mee konfituur...

In de fond, es da van eige ni te kritikeere. Ter kontroere. Moe, enfin, as ne mensch de joere van verstand langen taad veurbaa es,

kan dat uuk gi koed ni mi van ne ki e stukske in... aa voete te drinke.

Naa es Luppe duud.

Luppe eet z'nne schuune ziel oen Oenze-Lieven-n-Ier weegegeve zuu porperkes as-eum daane oeit z'n-anne gekregen-eet.

Luppe Kassuul es duud.

Hij eet z'nne rol gespeltsj in de wereld van de Kiekefretters, en doeveu zal de joenkheid nog dikkes van eum spreke.

DEN DOGGE

VAN Den Dogge kunne weile ni veul goed en uuk ni veul koet vertelle!... Hij eet nuut gin-n-eldendoed oeitgestoke, en eet nuut gin mense kapot gemokt. Hij eet nuut ni veul gewerkt en was altijd, altijd liever loo as muug... Hij partageede iel 't joer deu noevenant 't zezoen, elken dag, zennen leegen tijd oen okkupoesses da persies gin okkupoesses zen, moe da toch daanen noem droege. Dàt eet eum familjeer mee ander persuune dat eigelek niks te doen emmen oem eule bruuke te verdiene, moe da toch 't moevement moeke en babbele oem uuk nog den-duuvel-mee-ze-murke oemvèr te bloeze. In den zomer, lag Den Dogge smeurges altijd loet in zen kazemat, in zen appartement op't ieste-van-onder-'t-dak, in e gruut oeis van 't Zwanestruitje, tot dat 't eum 't doe ni mi kost oeitaave van d'itte. As eum 't doe ni mi kost gedoen krijge, pikkelden hij noe beneên, moktege 'n bekke ruzie mee ze meeke, 'n weef, e goe menske van 'n Brusseles, mee

de geburen, oem dasse soemteds te veul lawijd moktege en dat eum oep zen duuzend gemakskes ni kost sloepe; — vocht mee zen kameroede en sjagrineede de passanten, dat in zen impaske kwoeme doen lek den Oudsten Beurger van Beulemansstad, alias daane kadee op-den-hoek van de Rueduchêne en de Stoofstroet, of da g'ambeteet woere as Den Dogge zen gruute voeten 'n bekke lank oeitstak, woe dat eum op den trottwaar mee zenne rugge tegen ne muur lek-nen-nond te bakke lag... Mee ploet oep zak, was Den Dogge kontent, en vond den bekanst altijd 'n okkuize oem te tuisse, de pass of ienentwintsjig, mee kadeeje van zen soot. Was eum skuppes, en aa eum goeste oem oep de lappe te goen, vond eum toch cense... In den goeijen, aaven tijd as de « buuten van-den-Union » tot oen de Kéjobrik deuveedege, lag doe nogal dikkes 'n boltje suiker, e kaske arrong-n-appele, e kabaske vijge, e mandje wijn of iet in daane genre op stroet verlore... En, es er ienen ierleke mens in de wereld dat doerover liever zen achterste puuten zou breke as da mee te neme?... Awel, Den Dogge uuk ni.

Naa, in 't lank en in 't breed beskrijven wat

Den Dogge nog allemoe dee mee zenne leegen tijd, es ni meugelek! De Zoeterdag, de Zondag, de Muindag en den Donderdag, soeves, gink eum danse; 't liefst in den Brabo, te Meulebeek. Doe aa eum mier beet as in zen gebure... In den Zomer, in den dag, as 't skuu weer was, trok eum, mee 'n iel kliekske, noe den boeite, ba de boere, mee e zakske oem fruit, jetbeeze, appele, peere, pruime. Van daane koté, was Den Dogge ni te difficiel. Da was pertans verstoen en guise de promenade, want zwemme in de Voet van Sjalerwa, of oen den Allée Verte, vond eum veul plezanter.

't Gebeude wel dat Den Dogge veu al dee rezonoebele dinge ne ki 'n embêtement attrapeedege, 'n kontervense, 'n kondanoesse, en den liet eum dat allemoe ba-jien komme tegen dat de Wintjer en 't slecht weer arriveedege. Den gink eum dat allemoe mee ne ki zitte. Op dee manier, aa eum gi verlet of gi verlies in zenne stiel. Boeiten dat eum soemteds 'n bekke koppig was en nen blanbec van ne gardevil in de goot sloeg, was eum goe-gezien van d'otoriteit, en d'otoriteit arrangeedegen-da veu Den Dogge.

De joenge aa anders uuk veul kwaliteiten: tot zeulfs in den Amigo kost eum doen respekteeren en 'n-andje toesteke, as 't vandoen was... Oen echte skobejakke aa eum den duuvel gezien...

Eskamateurs en cambrioleurs, dat ievers in 'n bank ienige duuzende skeef getrokken aai-je, of alle sootte van trukke geprobeet mee valse pampiere, of ievers 'n deu ingestuute, of ne muur deugebroke oem de kofferfoor leeg te moeke, koest eum ni verdroege.

In de fond, was Den Dogge ne charmante kadee.

Zenne sobriquet, zennen toenoem, aa Den Dogge opgeropt par suite van ze malleur. E malleur dat er eigelijk gin was! De verwoeres, dat den Dogge oeit de kuule getrokken aa, jujeedege da zinne kop proporsionneel nogal dik en vierkantig was, en doeveu vreef ze za altijd mee eu twie-anne over ze veurruud, oem da'n bitje rond te moeke... Allemoe de lammeere en de wijve mee snoeifneuze, da geere 'n druppeleke droenke, deeje 't zeulfste, en azuu aa ze keike 't formoet gekrege van... daanen noem. Van in zen

wieg, was Den Dogge 'n bekke rekalsitrant, en hij kost skrieve lek e klaa vèrkske. Oem eum te doen zwijge, stak ze moema eum dikkes e pakske suiker, in e voddeke gedruid, in zennen teuter, en doedeu aa eum uuk nogal grove lippe g'attrapeet. Enfin, allemoe dingen da konkordeedege mee zen nominoesse.

Buiten da, was Den Dogge ne vent lek stoel, brie skaavers en èrremen oen ze lijf lek breekijzers. Nen dikke stuiver kost eum deubijte lek e stuk bruud, en mee gewichte sjongleere lek nen barakkeman. As Den Dogge ne koedetête tegen ne muur gaf, was da lek ne klop van ne veurroemer. Ik kreeg van eum ne ki 'n akketatje en ne stoemp in mennen boeik... Ik em acht doege in menne vloeijenbak gestoke.

TITTE NOLLE (1).

---

(1) Sedert dien gestorven van gekapt stroo t' eten met 'n drietand.

DE BEUL

EEN man die, vóór den oorlog, in betrekkelijke vergetelheid voortleefde, alhoewel hij nochtans in den lande een zeer voornaam ambt bekleedde, vooral voor diegenen die met hem in aanraking moesten komen, is: de Beul.

Sedert den wapenstilstand, heeft hij weerwraak genomen en trad — of beter: liet zich duwen — als een specifiek Brusselsche, zooniet « Belgische » figuur, op den voorgrond.

Of dit pleit ten voordeele van de geestesgesteldheid van den huidigen dage of ten voordeele van die van eertijds, zullen onze « verstandige lezers » zelf wel willen uitmaken.

In onze knapenjaren, hoorden we vaak heel wat zonderlinge histories aan betreffende het bestaan in de Groote Stad van « Den man met den scerpen sweerde ».

Het waren meest alle vertelsels van een anderen bietebauw.

Meer beredeneerd, ging het, dat de beul, de vroegere, na in het Walenland twee Vla-

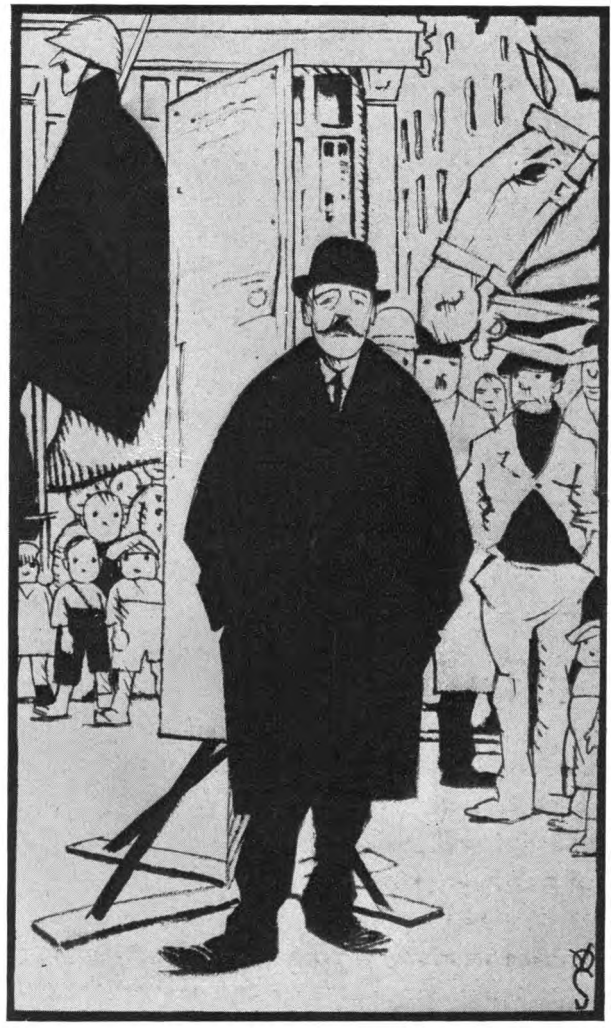

... van den Man met den scerpen Sweerde.

mingen onschuldig te hebben gehalsrecht — op het verzoek van de eerste Koningin der Belgen — Lowieza-Maria van Orléans, op heer sterfbed uitgesproken — op levenslang pensioen werd gesteld, terwijl zijn alaam — pijnbanken, nijptangen, giljotien, brandijzers, schabelleken en dergelijke — naar de Hallepoort (1) verhuisde.

Inderdaad, de beul, de eigenlijke scherprechter die te onzent mes en kapblok hanteerde, hebben we in de hoofdstad weten doodgaan. Onze kennismaking ging echter niet verder dan de enkele regelen die wij, in de kranten van dien tijd, aan de nagedachtenis van den man en zijne werkzaamheden uit verre eeuwen gewijd, hebben gelezen!

Wij dachten alsdan dat het ambt van « Beul », met den dood van dien man, onvoorwaardelijk werd afgeschaft — dat was ten andere de opvatting van de meeste Belgen — toen wij eens aan den « nieuwen beul », op vriendschappelijke wijze, werden voorgesteld!

---

(1) Muzeum van oude bewapeningen en kleederen. Door volksmenschen wordt dikwijls herhaald voor voorwerpen die niet meer kunnen dienen: « goed voor d'Hallepoort ».

Aan die omstandigheid is het te danken, dat wij den man, op onze beurt, aan onze lezers kunnen voorstellen.

Toen wij eens op zoek waren naar het materiaal van onzen voormaligen Deibler, vertelde ons een « kiekefretter », die beweerde er àlles van te weten, dat het zonderling goedje jaren achtereen opgeborgen bleef in de kelders van een openbaar gebouw, zonder dat ooit iemand het bestaan ervan vermoedde.

Naar de legende luidt, zijn, over het algemeen, de bedienden van « openbare gebouwen » geen toonbeelden van menschen met initiatief. De huisbewaarder van bedoeld openbaar gebouw valt echter buiten de gewone kategorie, want, zonder daartoe aangespoord geweest te zijn, ondernam hij een « algemeene inspektie » in zijn inrichting, waar hij het vermolmde en verroeste stelletje aantrof.

Aan wijsgeerige beschouwingen of beredeneeringen van « mijn en dijn » had de man een broertje dood. Hij kwam dus maar dadelijk tot het besluit dat het best was de planken en balken tot kachelhout te verwerken. Het

oud-ijzer — steeds volgens gezegden uit vermelde bron — verzeilde, na vele omwegen, bij een... marchand de bric-à-brac.

Bij zooveel praktischen zin van een bediende, hebben we het bijltje neergelegd. 's Mans idée scheen ons te geniaal toe! (1).

De historie van den huidigen beul — want daarover gaat het eigenlijk — en diens materiaal, is minder schrikwekkend.

Vóór hij als dusdanig carrière maakte, was hij meestergast in een likeurhandel aan de Varkensmarkt. Hij had alsdan niet het voorkomen van « een beul », tenminste niet volgens de beteekenis die volksmenschen daaraan hechten.

Hij was veeleer vroolijk van karakter en gezellig in den omgang. Fiziek struisch, met verstandigen blik, breed-opgestreken snor en bakkebaardje.

Hij was geboren te Assche, in het « Payottenland » en woonde aan de Moutstraat te Brussel.

De inburgering van buitenmenschen tot « Brusselsch Ketje » en « Kiekefretter » greep

(1) Te Luik werd een gieljotien ontdekt. Zij staat opgesteld in het muzeum van Folklore (La Vie Wallonne).

vroeger plaats langs kaberdoeskens en farohuizen. Wij durven niet beweren, dat de weg van « den beul » ook langs daar geteekend staat, in elk geval « In de Groene Poort » — een herberg in het Centrum der stad, bekend om de lekkere faro en geuzelambiek — hebben we hem dikwijls aangetroffen. Hij ging er geregeld zijn pintjes drinken en een partijtje kaarten.

Getrouwen noemden hem « Pierre ». Nà de officieele-ambtsbekleeding werd er « meneer » bijgevoegd.

Door toevoeging van dien « meneer », veranderde er insgelijks iets in de levenswijze van « Pierre ». De kameraadschappelijke toon was gebroken.

In dien tijd gebeurde het, dat een notaris uit Molenbeek, die met 'n zware meuk was gaan loopen, door de Brabantsche vierschaar werd veroordeeld. Tot bekendmaking aan het publiek van het gevelde vonnis, zou de « nieuwe beul » — we meenen voor de eerste maal — met zijn « schabelleken » dienst doen.

Opdringere joernalisten maakten het alsdan den man met hun z.g.z. « interviews » zoodanig lastig, dat hij nergens meer te zien

was; tenzij, waar beroepsbezigheden hem riepen.

Die beroepsbezigheden bestonden vroeger — en gelukkig nu! — in het aanplakken en bewaken gedurende bepaalden tijd, van door assisenhoven gevelde vonnissen.

Vóór den oorlog, had zulks maar zelden plaats; nà den oorlog troffen we hem aan in verschillende steden van België.

Op de Groote Markt alhier, zagen we « meneer Pierre » met zijn eerewacht, reeds zoo dikwijls verschijnen dat het een lolletje begint te gelijken.

De laatste maal dat hij er post vatte, was het een stikheete zomerdag. Hij zweette bloeddruppels.

De plechtigheid werd ingeluid en beeindigd op de volgende wijze: een paar minuten vóór elf, kwam « meneer Pierre », met vier bereden gendarmen, uit de middenbeuk van het stadhuis aangestapt. Twee helpers — zoowat vaartkapoenen — droegen zijn alaam. Midden op de Groote Markt, ter hoogte van de Karel Bulsstraat, het gezicht naar het uurwerk van het stadhuis gekeerd, hield de groep stil. De ruiters stelden zich op in vier-

kant, met ontblootte sabel, en intusschen werd het « schabelleken » neergezet.

Dat zgz. « schabelleken » bestond uit een soort schraag met rechtstaanden pijler — met voetstuk als van een muzieklessenaar, maar grooter — waarop een withouten tafelblad was gespijkerd.

Het geheel, in due-forme opgesteld, wekte den indruk van een liedjeszanger op een dorpskermis.

Toen de voorbereidende schikkingen getroffen waren, haalde « meneer Pierre » uit zijn binnenzak een rol bordpapier van tachtig centimeter breedte, en een blikken doos met punaises.

Langzaam, met kalmte en takt, ontrolde hij het geheimnisvolle stuk, bekeek het kwazie aandachtig, mat ermede de lengte en de breedte der plank en doorstak het daarna zoo vaak en zoo vreeselijk met duimspijkers, dat het tegen de plank aangedrukt bleef hangen.

Het stelletje geleek, zijlings en van op enkele meters afstand bekeken, aan een tapisseerwerk binnenshuis, door een onhandigen vakman uitgevoerd.

Er waren kleine en groote ruitjes, met afgewisselde lichte en zware zwarte lijnen, en kunstig dooreengewrongen krulletjes.

Dat verbeeldde de namen van zooveel terdoodveroordeelden en zóóveel malen zóóveel jaren dwangarbeid!...

Nadat het werk van « Meneer Pierre » was afgeloopen, wierp hij een arendsblik over het geheel; een glim van tevredenheid belichtte zijn gezicht en dan ging hij er naast post vatten. Een poosje in militaire houding, en daarna « en place repos ».

Met suizende stem, wisselde hij een paar kwinkslagen met één der ruiters en verder haalde hij uit zijn rechter-broekspijp een rooden zakdoek met witte bollen. Hij rolde dien tot een wrong tusschen de handen en vaagde zich ermêe de vingertoppen af, als iemand die pas een veroordeelde keelde.

Gedurende die mise-en-scène waren een groot aantal personen, vrouwen en mannen, toegekomen. In groepjes, stonden zij vóór het werk van « Meneer Pierre ». Zij lazen of bekeken eenvoudigweg het mooie schrift, en kommenteerden. — Ketjes waren er insgelijks bij de vleet.

Meest allen hadden graag wat meer gezien: 'n schavot met afgehouwen hoofden, en rompen... menschenbloed.

« Meneer Pierre » en zijn eerewacht, hoorden die gezegden aan « sans broncher », met nu en dan een afgebeten « en arrière-achteruit », gevolgd door een duw tegen de vooruitdringers.

Een geslagen volle uur hield de beweging aan van gaande en komende nieuwsgierigen, tot, op klokslag twaalf, de groep afzwenkte langswaar zij verschenen was.

Wij dachten aan de « Kruissprook » van Multatuli (1).

---

(1) « Meneer Pierre » heeft sedert het tijdelijke met het eeuwige verwisseld. Wij hebben nog niet vernomen dat iemand in zijn plaats tot « beul » werd benoemd.
Waarschijnlijk is 't best zoo!

« DE LANGE LOEBAS »

DAAR staat hij weer de Lange Loebas, met z'n lang lijf, z'n lange armen, lange beenen, klein kinderspeelgoed en kleine manieren... 'n Reus is hij die als een kind handelt en die kinderachtigheid tot een eigenaardigheid wist te verwerken.

Of 'n andere vent hem zijn stieltje zou nadoen, of 't wagen zou hem te onderkruipen, gelooven we allerminst, omdat het baantje op zich-zelf onbeduidend lijkt en juist daardoor bij voorbijgangers de lachlust wordt opgewekt, die heel het sukses van den Lange Loebas uitmaakt.

Gewoonlijk ankert de Lange Loebas vóór den « Grand Bazar du Boulevard Anspach », op dagen en uren dat er veel begankenis is, en steeds bezijden een der ingangsdeuren, zoodat geen levend wezen er-in-of-uit kan zonder hem op te merken.

De Lange Loebas is 'n verwekker van incidentjes. Dàt heeft hij overigens noodig bij het uitoefenen van zijn ambacht als 'n geufje

het Zennewater. Want, veronderstel nu eens dat de « krotters en de poeffers » allen sceptisch naast hem voorbijteenen, als miauwende « Ingelsmans », en « d'Ollanders op lange stelten » hem bedeelen met « nou's » en « jou's »; hem niet opmerkten, wat zou er dan nog voor zijn daghuur overschieten, nadat hij in het kaberdoesken aan de Kiekenmarkt, tegenover de tramhalte, zoowat heeft « gezanzibart », « gekoejont » of « geteerlingt voor 'n vèrken », met vakgenooten, leurders en leursters zooals hij ?

Gebeurtenis van 't allerhoogste belang, waartegen konferenties en kombinaties van diplomaten niets zijn, minder dan niets: wie 't « vèrken aan z'n been heeft », of « koejon » is, moet de « tournée » betalen! En dan, waar blijven de revanche's ?

Wie werkt, moet toch eten en drinken!

Als hij wint, lacht hij onder zijn neus; als hij verliest, krakeelt hij. Het wordt dan druk in 't kaberdoesken en 't is niet zeldzaam dat kaarten, en bak, en teerlingspel, en pinten onder stoelen en banken vliegen en dan de politie het boeltje moet komen opruimen...

Drukte! Ochgod, ochheere, drukte!

De Lange Loebas kan niet leven zonder drukte; hij lokt ze uit!

Zoo ernstig als hij van natuur is, moet hij nochtans er kunnen in slagen om, van den eersten oogopslag, de voorbijgangers te doen glimlachen.

Lukt het hem niet, dan is voor hem de beste kans verkeken... Kinderen, die met de mama's of de papa's op den wandel zijn, moet hij plots zoodanig weten te pakken dat ze letterlijk aan zijn broek hangen.

Van strijd tot zege: de kleintjes zijn niet meer voort te krijgen!

— Deux francs le foxterrier!... Deux francs l'amusement des p'tits et des grands!... Ce n'est pas encore le prix d'un vulgaire pinard... ou d'une bonne bouteille de gueuze-lambic!...

De LangeLoebas houdt zich steeds ernstig. Kijk nu maar... Thans is hij volop in de weer: hij houdt den linkerarm, driehoekig, op de hoogte van zijn schouder en steekt, van onder langs boven, juist aan de plooi van den linkerelleboog, zijn rechterhand uit, bedekt met een wit-katoenen zakje, waarvan een stijve vlakte zwart en rood beschilderd is, precies als de kop van een proper « fokske ».

In twee buisjes, zitten twee vingeren van den Lange Loebas, die hij speelsch beweegt, precies of daar een beestje aan het spartelen is. Soms bast de Lange Loebas — wanneer hij welgezind is — en verwekt aldus bij den toeschouwer den indruk dat hij een levenden « rattenvanger », in miniatuur evenwel, in de armen houdt.

Het beste moment om zulk een tooneeltje bij te wonen is, tusschen drie en vijf uur 'snamiddags, als het weertje gunstig is. Als de koude regen langs zijn flanken slaat, of als de Lange Loebas natte voeten of klamme handen krijgt, daarvan houdt hij niksvanmendalle.

De Lange Loebas is 'n prachtvent van bij de dertig, blonde kop en stevige beenen als de arduinen zuilen van het Justitiepaleis. Op z'n snobs gekleed, ware het een der heerlijkste « cavaliers » die 'n zoogezegde « moderne » vrouw zou durven droomen...

'n Dag verdwijnt dat prachtexemplaar « mensch » uit de cirkulatie, misschien om zich heelemaal te versmijten. Jammer. Thans is hij gemeengoed, we genieten van den aanblik van zijn heerlijke silhouette en van zijn « truc's »; hij vervult een rol.

We verliezen oneindig veel schoons óm ons, omdat we het niet willen, niet durven te bekijken... uit gemakzucht, uit pretentie, uit waanwijsheid.

De straat hoort ons toe, met al dat mooi's. We loopen er langs, doof en ziende blind. De Lange Loebas is 'n ketje! We begroeten hem met Eerbied ende Liefde: hij heeft Amerika ondekt.

Droogstoppels durven te vragen: « Waarom werkt hij niet, die kloeke vent? »

Die kwestie werd hem voorgehouden. Hij antwoordde: « D'as veu d'ezels van Schoerbeek, en veu de pjeere, dee emmen-n-ijzers oen eule puute!... »

Aan die woorden herkennen we hem.

Lang zal hij leven!

DE MARCHAND DE GERRENOOT EN KRABBOO... KARAKOLLEKES!...

ELKEN Zondagnanoen komt de « Marchand de gerrenoot en krabboo... karakollekes!... » met zijn stootkar het straatje langs, waarop twee grijze vensters uitgeven van het redaktiekantoor, waar groote mannen ideeën, zwaar om werelden te pletten, aan het grabbelgooien zijn op strookjes blank papier...

En wij, noodgedwongen naastiglijk, wen de zonne speelsch, verlokkend onze slapen streelen komt, droomen van simpele, doch wonderbaarlijke dingen in de vrije Natuur.

De vriendelijke klank dien de witgeschorte « marchand de gerrenoot en krabboo... goeie vessche gerrenoot ee krabboo... karakollekes... » tusschen-in het hortend getjinktamp der linotypes en het fletsig ommedraaien der slagriemen op die Zondag-achternoens in ons leven zwiert, ankert zich in onze ziel als de welkomstgroet van een naderenden broeder.

Hij is de vent die door den Loop der Tijden

trekt in diepen ernst, en teekent elken pas op regelmaat in zijnen gang met pauzes, als een andere Kruisendrager naar der Menschheid Golgotha.

Vóór de ingangspoort van ons gezamenlijke werkhuis, arbeiders met den geest en met de hand, van noode tot « den dagelijkschen kost van den verstandigen lezer », houdt hij altoos halt en giert het uit dan, drie, vier maal: « gerrenoot en krabboo... goeie vessche gerrenoot... karakollekes » tot de loopjongens van het werkhuis een deel van hun Zondagscenten in zijn reinverzorgde handen laten glijden of, voor de meesterknechts en typo's, een pakje « gepeuzel » komen weghalen.

En, of daarna de concierges, die van de Zondagsatmosfeer die in de lucht voor 't grijpen hangt, profiteerden om ligstoelen buiten te sleuren waarop zij, verdoezeld en verluierikt, hun lijf en beenen strekken, trachten om den « marchand de gerrenoot en krabboo » in die eindelooze diepte neer te halen door zouteloos gepraat, toch laat hij zich niet verlokken. Nimmer nog wist iemand hem langer op te houden dan strikt noodig was om klanten te bedienen, of zijn aandacht

af te leiden van zijn kar met koopwaar, waarmee hij één geworden is.

Een paar maal is de witgeschorte « marchand de gerrenoot en krabboo », met een kleinen, verbasterden Groenendaalschen scheper als trekhond onder z'n kar, tegenover ons venster komen verpoozen.

Er zeeg een fijne miezelregen naar hen toe. Het beest kreunde om de kilte der kasseisteenen, terwijl het de klamme pooten, een voor een, naar het rillende lijf toetrok.

Toen hebben we den « marchand de gerrenoot en krabboo... » het beest zien streelen en toespreken op gemoedelijken toon. Het geleek aan een modemamzelleke, die noch de guurte van het weder noch den strijd om het bestaan op « die » wijze torsen kon. En man én hond keken innig-mededoogend elkander aan en, op denzelfden stond, zeeg een traan uit beider oogen.

De verbasterde Groenendaalsche trekhond verdween uit de cirkulatie, neurastheniek of hysterisch, misschien als vele modepoppekens. Hoe de « marchand de gerrenoot en krabboo » leeft, of waar hij heenbeent, hebben we ons nooit afgevraagd. We hooren hem

komen uit de leegte en zien hem er in verdwijnen. Uit de verte sliert hij ons nog toe, als laatste afscheidsgroet vóór hij den hoek van ons straatje omdraait: « Gerrenoot en krabboo... goeie, vessche gerrenoot... karakollekes... » Een dag, en ochgod, wie weet nog eerder dan we het zelfs vermoeden kunnen, wordt zijn sympathieke fysionomie en de heldere klank van zijn tot dàt doel gescherpte tenorstem uit ons leven weggevaagd, als reeds die van zooveel anderen.

Dan wordt meteen de bodem van die Zondagachternoens in ons hart nog een vadem dieper.

BRUSSEL, STAD VAN LIEFDE EN GEUZELAMBIEK

VOOR den oorlog bestond er in onze « Goedige Stede » geen ravottend straatjonk dat niet kende, zong of neuriede, het éénig-bekorend en overtuigend-meesleepend liedje: « Brussel, stad van Liefde en Geuzelambiek ».

Van 's ochtends tot 's avonds, tot zelfs in de kleine uurtjes, klonk dat lied in volkswijken en uit bars op de Boulevards; geen akkordeon kreunde in een mansardekamer, geen muziekske rammelde in een kaberdoesken, geen draaiorgel schetterde in een danszaal op de Marollen of aan de Hoogstraat, in den Duivelshoek of op den « Baffon » (les bas-fonds) of het aireken « Brussel, doe es 't goed oem te leve!... » werd er doorgedraaid.

Jong en oud deed er aan mee en bijna altijd en overal was 't zelfde: « Brussel, Brussel, Liefde en Geuzelambiek ».

Dat was het lijfstuk van de lijfstukken, de gezongen, geneuriede, gefloten of geblazen,

gewandelde en gedanste kernspreuk, het wachtwoord door het wachtlied.

In de hoofdstad was het jaren achtereen de onomwonden uiting van het Blijde Leven; het Kredo van den Kiekefretter.

Niemand had die kernspreuk uitgevonden en iedereen had haar ontdekt. De verzen liepen mank, het aanhooren van het aireken leidde vaak tot verveling omdat het een afgezaagd deuntje was, maar, zooals het werd voorgedragen kon het ontroeren, overtuigen, meesleepen en begeesteren:

« Brussel, Stad van Liefde en Geuzelambiek,
'k Zou veu aa m'n bloed geve... »

De dichter er van kende geen taal, de komponist geen noot muziek, maar het was Kunst, hooge Kunst, Volksche Kunst, gemeenschapskunst, zooals de latere wijsneuzige verkondigers van de nieuwe levenstheoriën, met veel omhaal van woorden en holle frazen den menschen trachtten duidelijk te maken.

Dat lied vertolkte het innerlijke van den Brusselaar: Liefde, en het uiterlijke: Geuzelambiek.

Liefde en Geuzelambiek: opvlakkig en diep, broos en standvastig, losbandig en trouw; « geere baa ».

Dàt is ook het karakter van den Kiekefretter.

Wat Brussel vroeger was is het gebleven. Niets is veranderd dan het opzicht van de stad, de schijn. Schijn is de aanstellerigheid, schijn de grootdoenerij in het publiek, in de moderne Café's, in de Dancings, in de Clubs. Ga naar de Hoogstraat, naar den Schaarbeekschen Weg, naar den Vlaamschen steenweg, de menschen wroeten en sjoefelen, hoekeren en minnekozen er als vroeger, maar zij kweeken kinderen.

Dàt is de schoone impulsie, omdat zij van eenvoudigen des harten en des geestes komt. Een krotje is een even toegewijd mokske, een ketje een danseur en een dresseur als vroeger. Hij rammelt haar af, maar zij vereert en aanbidt hem.

Een Brusselaar is een Kiekefretter als vroeger. Niets anders, niets minder, maar ook niets meer.

Brussel zelf is in niets veranderd. Buitenwaarts wel. Binnenwaarts niet. De blok-

gebouwen zeggen niets. Ze zijn hard, koud en doodsch. Er ontbreekt daarin de warmte van het volksgemoed, er ontbreekt de volksziel. Die vindt men nog in de huizen en krotwoningen, door die menschen zelf gemaakt. In de straatjes en stegen, aan henzelf aangepast en waaraan zij zich aanpasten.

De kazernen van de « bouwsossjeteiten » aan de Blaesstraat en elders zijn ijskelders, waarin de bewoners verstijven, verstommen en versteenen. Sedert de brave luidjes uit de impaskens er werden ingeduwd, hebben zij opgehouden te zingen van « Brussel, Brussel... » In hun kamers is het triestig en stil, omdat zij afgesjampetterd worden.

Dàt is veranderd! Brussel is geen Muzeum van Folklore, zooals looze visschertjes vertellen. Brussel is een levende stad, die haar grenzen uitslaat en grootscher en schooner kan worden in den gang van den tijd... indien het zieldoodend gepeuter ophoudt.

Brussel is mooi.

Brussel is éénig, voor wie haar liefheeft.

Brussel is de stad bij uitzondering, die het nieuwe in het oude verwerkt, ondanks de pogingen tot het verdringen van de persoon-

lijkheid van de bewoners, die nochtans in alles en voor alles veel te sterk is doorgedrongen om haar nog te kunnen vernietigen. Die persoonlijkheid met veel gebreken, maar ook met veel hoedanigheden, zooals ieder die kent, die niet hoorende doof en ziende blind is.

De stoeffers tellen niet. De ambrasmakers even min, en de « outsiders » krijgen hier geen burgerrecht.

De Brusselaars zijn gebleven wat zij waren: brave menschen, eerlijke menschen, goedsmoedig. De vrouwen zijn er plezierig, maar « proper »; de ketjes, goei bruurs en goei sloebers, maar fijn, extra-fijn.

Brusselaars zijn Vlamingen, van de familie van Uilenspiegel.

Wie er niet wil of niet kan aan gelooven, bedriegt zichzelf, maar die gaat ten onder.

Het lied was waarheid, het lied blijft waarheid:

« Brussel, Brussel, doe es 't goed oem te leve,
Stad van Liefde en Geuzelambiek,
'k Zou veu aa m'n bloed geve... »

INHOUD

Over Beulemansen en... Muilezels 7
Over de Brusselaars in het algemeen.. 13
Over den oorsprong en de beteekenis van de benaming « Kiekefretter » ... 19
Van Ketje tot Kiekefretter 23
Hoe de benaming « Beulemans » in de wereld kwam. — Het Marolliaansch. 27
Straatnamen en volkstaal 34
Over het « plaatselijk » gebruik van zekere benamingen. — « Kaboebel ». 38
Baron en Baronske 43
Het Mosselwijveken 54
Marie het Hondenwijf 63
De Hondentoekkers 70
Jan Moustache 75
De Fluitspeler 80
De Liedjeszangers 83
De Parapluman 88
De Schuifelaar 93

Scheeve Jef 97
De Zandboer 101
De « Marchand de Hoep-la-la » 107
Jan Potluud 110
Le Franskiljon 115
Den Dikkenderrem 119
Manke Jef 125
De Triestige Historie van den Plezanten Bamboela 131
Den Drache, Kasjoebereer 138
Zot Lowieke 143
Jan de Leuveneer 151
Luppe Kassuul 156
Luppe Kassuul es duud 163
Den Dogge 167
De Beul 172
De Lange Loebas 181
De Marchand de Gerrenoot en Krabboo... Karakollekes!... 186
Brussel, stad van Liefde en Geuzelambiek 190

N° 9179. — Drukk. van het OFFICE DE PUBLICITÉ, Marcqstraat, 16, Brussel.